

KAVGA

DÜNDEN GÜNE GÜNDEN YARINA

DİSK işyeri komitelerine köstek değil destek olmalı

Şeyh Hüseyin Tekkeşinoğlu ve Ali Tekkeşinoğlu Dedelerle söyleşi

Dünyada ırkçı-faşist gerici hareketler güçleniyor

BURJUVAZİ MOSKOVA KAPILARINDA:
BÜYÜK PAYLAŞIM KAVGASI

TÜLAY ŞENER

TUZAĞA DİKKAT

Bizler Türk-İş'te birliği savunurken, burjuvalar "işçi sınıfını ikiye değil, bine nasıl böleriz" in hesabını yapıyorlar. Türk-İş'e alternatif olarak getirdikleri DİSK umdukları sonucu vermeyince, "Japon sendikacılığı" modeli üzerinde durmaya başladılar.

Bu modele göre her işyerinde ayrı sendika kurulacak, böylelikle tabandan tavana ve tavandan tabana daha iyi iletişim sağlanacakmış, vb.

Herkes biliyor birlikten kuvvet doğacağını. Bunlar ise işçileri dilim dilim edecekler. Bu tür formülleri, bir kaç cazip teklifle süsleyerek sınıfın önüne getiriyorlar.

İşçi sınıfımız, bölücü bir tuzak olarak önüne sürülen "yeni" DİSK'e gösterdiği tutumu, Japon sendika modeli konusunda da gösterecektir.

VAROL ÇALIŞKAN

KÖRFEZ'E SELAM

Bizim gibi zayıf halka ülkelerde burjuvazinin işçiye karşı her türlü önlemi ister istemez geri teper, burjuvazi ne yaparsa yapсын işçinin öfkelerini dindiremez. Yaşadığımız süreç, bunun doğruluğunu ortaya koyuyor.

İzmit, işçi sınıfının kanayan yarası olmaya devam ediyor. Çolakoğlu Metalurji'de üç işçinin işten atılmasıyla başlayan eylemler ivme kazanarak sürüyor.

Çolakoğlu'nun Otomobil-İş üyesi 750 işçisi (sendikasızlar hariç), her vardiya viziteye çıkarak atılan arkadaşlarının geri alınmasını istiyor.

Benzeri bir olay İGSAŞ'da da yaşandı. İşten atılan iki arkadaşlarının geri alınması yönünde kararlı eylemi semeresini almakta gecikmedi. İşverenin üretim randımanını yükseltmediğini düşündüğü iki işçiyi tazminatı işten çıkarması öfkeyi patlattı ve İGSAŞ işçisi yemek boykotu ve vizite eylemlerine başladı. Bunun üzerine genel müdür bu iki işçiye 50'er milyon lira tazminat verileceğini açıkladı.

Öte yandan, Tuzla'da Cam-İş Ambalaj Sanayii'nde çalışan Selülöz-İş üyesi 295 işçi, bir buçuk aydır fabrikadalar ve atılan 72 arkadaşları geri alınmaya kadar fabrikayı terketmeden direnişe devam edeceklerini

belirtiyorlar.

Selülöz-İş genel eğitim sekreteri Davut Bozkan'la görüştüğümüzde (oradan sabah gelmiş) gece hiç uyumadıklarını söyledi. Sonuna kadar direnişe destek vereceklerini açıklarken kamuoyunun umursamazlığından şikayetçiydi.

Bunun yanı sıra, Santral Holding'e bağlı Rabak'ta profil ve kablo kısımlarının kapatılarak 75 işçinin işine son verileceği yönünde alınan bilgi Rabak işçisini oldukça öfkeliyordu. Rabak işçilerinin de sınıf kardeşlerini işverenin haksızlıklarına karşı yalnız bırakmayacaklarını biliyoruz.

SALİM EKMEKÇİOĞLU

PETKİM VOLKANI

Toplu sözleşme döneminde işverenin teklifini kabul etmeyen PETKİM işçisi, 103 gün süren anlamlı eylemler koydu. Grev hakkı olmadığından, sözleşme YHK'ya gidene kadar işverene direndi.

Sözde "hakem" olan YHK ise kimden yana olduğundan şüphe ettirmeyecek bir karar aldı. İşverenin teklifini - bir kuruş dahi fazla vermeden - aynen kabul etti. PETKİM işçisi, sınırlarını burjuvazinin koyduğu demokrasiyi o günün koşullarında zorlamasına rağmen istediğini elde edememiş oldu.

PETKİM işçisi, kamuoyu oluşturulsa da, işyerinde güç dengelerini oluşturan öğelerin mücadeleye aktif katılımı olmadıkça, zaten istenilen düzeye ulaşamayacağını biliyordu. Sendikayı "hizaya sokmak" bunun bir parçasıydı.

Bir süre önce sendikayı eski yönetimden temizleyen PETKİM işçisi, bu yönde önemli bir adım attı. Şimdi sendika yönetimi de işçiyle aynı yönde tutum alıyor.

YHK'nın sözleşmeyi 1 yıl için %50, ikinci yıl %25 olarak bağtılmasından sonra öteki kamu işyerlerinde %80 + 300 bin alınması, PETKİM işçisini çileden çıkardı. İşçiler, aradaki farkın "ek zam" olarak verilmesini istediler, ağızdan söz de aldılar.

Meğerse bu bir "seçim yatırımı" imiş. İşçi sınıfımız yaşamdan bir ders daha çıkardı. İşverenin sözüne güvenilir mi? İşte, iyi niyet, kendisi sonucu garantiye almadığı sürece işçi sınıfına pahalıya mal oluyor.

PETKİM işçisi yeniden demokrasi savaşımını yükseltti. Yemek boykotu sendikacı işçilerin tamamının katılımıyla gerçekleşti. İkinci gün servislere binmeyecek boykot sürdü. Üçüncü gün alkışlı protesto eylemi gerçekleştirildi.

Viziteye çıkma, fabrika işgali vb. gibi eylemler, sonuç alana kadar yükselen bir ivme ile devam edecek.

Devrimci Tutuklu, Halkımızın Onuru

Devrimci tutukluların Eskişehir Özel Tıp Cezaevi'ne nakli sırasında yapılan işkencelere karşı yurtdışı ve yurt dışında protestolar yükseliyor. Eskişehir cezaevinde neredeyse tüm tutuklular açlık grevinde. Ülkenin dört bir yanındaki cezaevlerinde beş yüzü aşkın tutuklu ve hükümlü açlık grevinde. Bir çok demokratik kuruluştaki tutukluları desteklemek için açlık grevleri sürüyor. Tabip Odaları ve Barolar yapılan baskı ve işkenceleri belgeleyen ve protesto eden bildiriler yayınladılar. Yeni seçilen milletvekilleri tutuklu yakınları ile cezaevleri önündeki protestolarda yer aldı. Yurt dışında Avrupa kentlerinde yürüyüşler ve açlık grevleri yapılıyor.

Adalet Bakanı, bir açıklama yaparak "cezaevlerinde işkence yok, zorlama var" dedi. Sayın bakana göre, "işkence, bilgi almak için yapılan ve sürekli olan bir hadise" imiş. Böylece ülkemizde adaletin baş sorumlusunun işkence üzerine görüşünü

öğrenmiş olduk. Ancak kendilerinin de imzaladığı İşkenceye Karşı Uluslararası Sözleşme, özgürlüğü kısıtlı tutuklu ve hükümlülere her türlü zor kullanımı işkence diye nitelendiriyor.

Türk Tabipler Birliği'nin açıklamasına göre, muayene edilen 198 kişiden 119'unda yaralanma izleri bulunmuş. İnsan Hakları Derneği'nin açıklamasına göre, bir çok tutuklu ağır yaralı.

İşkencelere karşı yükselen açlık grevlerine karşı cezaevi yönetimi, görüşleri yasaklamak, açlık grevindekilerin tıbbi bakımdan yararlanmasını engellemek, yakınlarının davasına sahip çıkan görüşçülerin üzerine saldırmak gibi yeni işkence yöntemleriyle cevap veriyorlar.

İşçi sınıfımız ve emekçi halkımız, devrimci tutuklulara yapılan işkenceyi nefretle kınıyor. Bu düzeni, insan haklarına saygılı gerçek bir demokrasiye dönüştürme kavgasını yükseltiyor.

KAVGA

KAVGA

■ Aylık dergi. ■ Sahibi: Genel Ajans Ltd. Şti. adına A. Gök ■ Sorumlu yazı işleri müdürü: Süha S. Demirci. ■ Yazışma adresi: Merkez yönetim bürosu: Ordu Caddesi, Dağarcık Sk. No:32/24, Fatih, İstanbul. Tel: (1)521 52 62 ■ Temsilcilikler: Ankara: Gürkan Gür, PK 216, Cebeci. ■ Antakya: Ali Koyun, Yeşilova Mahallesi, Ümit Sokak, No:10 Serinyol. ■ Antalya: Ahmet Aydın, Özgürlük Mah. Reisi Kaplan Cad. Toros Apt. No:47/B. ■ Gaziantep: Özlem Aydın, Cumhuriyet Mah. 58 No'lu Sk. No:41, Şahinbey. ■ İzmir: Oktay Göktaş, 3. Beyler Yaparsoy İşhanı, K:5, No:505, Konak ■ İzmit: Ahmet Yılmaz, Atalar Mah., Şirin Sok., No:1, Körfez. ■ İçel: Cihangir Akdemir, Say Mah. 535. Sok. No:33, Silifke ■ Avrupa Genel Temsilcilik: Murtaza Dersimli, P.O.Box 1822, N1 Londra, İngiltere. ■ Diğer yurtdışı temsilcilikler: Fransa: Şanver Şen, c/o 37 Rue d'Hauteville Paris 75010. ■ Almanya-Frankfurt: Şirin Günel, Neuhof Str. 13, 6 Frankfurt am Main 1. ■ Almanya-Münih: Hikmet Yalçın, Lessing Str. 41, 8047 Karlsfeld. ■ İsviçre: Ahmet Kısa, 7 Rue de Lancy, 1227 Carouge, Cenevre. ■ Hollanda: Hasan Göçerlioğlu, Putter Hoek str. 16/B, Rotterdam ■ Avustralya: Cemil Alkan, P.O.Box 106, Auburn 2144, Avustralya. ■ Basım öncesi hazırlık: Genel Ajans. ■ Baskı: Metinler Matbaası. ■ Dağıtım: GAMEDA. ■ Gönderilen yazıları yayınlayıp yayınlamama ve tersine bir istek belirtilmedikçe düzeltme ya da kısaltma hakkı dergimize aittir. Hiçbir yazı geri verilmez. ■ Yıllık abone bedelleri: Yurtiçi: 60 000TL, İngiltere: 15 Sterlin, Almanya: 60 DM, Fransa: 150 FF, İsviçre 50 SFr, Amerika 40 \$ Avustralya: 40 \$ ■ Havaileler için hesap: Yapı ve Kredi Bankası, Aksaray Şb. Genel Ajans, Hesap No: 3549-3

KAVGA'NIN İÇİNDEN

4

KOMÜNİST MECBUR DOĞRU SÖYLEYECEK

R.Yürükoğlu, devrimci hareketteki bunalım ve bu bunalımdan çıkış yolları üzerine yazıyor

5

DİSK KÖSTEK OLMAMALI

İşyeri komiteleri sendika-içi demokrasinin organlarıdır. DİSK'in bölücü planları geri tepecektir

8

GÜNDEMDE İŞÇİ-SENDİKA BÜTÜNLÜĞÜ
Basın-İş, Türkiye Maden-İş, Koop-İş ve Sölülöz-İş yöneticilerinin sendikal birlik üzerine görüşleri

10

KUNDURA İŞÇİLERİ

Kundura İşçileri Derneği'nin (KİD) yöneticileri, bu sektördeki çalışma koşulları ve örgütlenmeyle gelen kazanımlar üzerine görüşlerini anlattılar

12

TÜRKİYE KAPİTALİZMİ MOSKOVA KAPILARINDA

Eski sosyalist ülkelerde açılan engin pazar olanakları ve paylaşım kavgası

18

DEDELER KONUSUYOR

1570'lerde Sivas'ta yaşamış Derviş Ali Baba soyundan gelen Kızılbaş Dedeleri Şeyh Hüseyin Tekkeşinoğlu ve kardeşi Ali Tekkeşinoğlu, görüşlerini Kavga'ya anlattılar

20

KARŞI-DEVİRİM VE GERİCİLİK AZIYOR

Kapitalist ve eski sosyalist ülkelerde ırkçı-faşist kampanyalardan ders çıkarılmalıdır

Komünist mecbur doğruları söyleyecek

R. YÜRÜKOĞLU

Türkiye çok kısa bir süre önce seçimlerden çıktı. Seçimler başlıca iki sonuç gösterdi. *Birinci*si, az ya da çok ama toplum sağa kaydı. Türkiye son derece dinamik bir toplum. Fakat solun alternatif olamaması koşullarında bu dinamizm kendini sağda biçimlendirdi.

Seçmenin %87'si seçimlere katıldı. Bu büyük bir oran. Polonya'da da seçimler yeni oldu, katılma oranı %43. Aradaki fark herşeyi anlatıyor. Hem de bu, neredeyse tüm devrimci hareketin boykot vb., demesine rağmen gerçekleşti. Öyleyse, *ikinci* büyük sonuç da şudur: Türkiye toplumu solun önerilerini çok açık bir şekilde reddetti.

Tabii, bu iki önemli sonucun can alıcı nedeni, ülke dışında yatmaktadır. Sovyetler Birliği'nin, sosyalist sisteminin çökmesi, dünya ölçüsünde büyük bir gerici, karşı-devrimci dalga getirdi. Türkiye de bundan etkileniyor.

Ama bununla bitmiyor. Devrimci hareketin de bu gelişmede katkısı var. Doğrudur, bir karşı-devrimci bir dalga var. Tüm Avrupa'da neo-faşistlerin güçlendiğini görüyoruz. Ne var ki, devrimci hareketimiz de bu dalganın Türkiye'de daha şiddetli hissedilmesi için neredeyse elinden gelen herşeyi yapıyor.

Bir örnek vereyim. TKP-ML taraftarı iki kişiyle konuşuyoruz: "Ne önerdiniz seçimlerde?" "Sandıkları yakın önerdik" diyorlar. Bir tane sandık yandı mı koca Türkiye'de? Yanmadı. Peki, böyle bir toplumda sandıkları yakın önerisini nereden çıkardınız? Lenin mi, Marks mı? "Lenin'den sonra Mao yaşamıştır, Mao'nun katkıları vardır". Peki Mao nerede söylemiş? "Mao dedi ki, iktidar namlunun ucundadır". Hoppala. Türkiye'de seçimler oluyor, ne yapmak gerekirdiyi konuşuyoruz: "İktidar namlunun ucundadır"! O arada hatırlayıp ekliyorlar: "Mao şunu da söyledi, 'Akıntıya karşı yüzeceksin'"! Mao'ya haksızlığın da, toplumdan kopukluğun da bu derecesi az görülür.

Devrimci hareketimiz bu tutumlarla

gözden düştü, düşüyor. Ancak bu kadar da değil. Devrimci harekette bir de çeteleşme, lumpenleşme eğilimi görülüyor. Hatta, acıdır ama yer yer gericileşme eğilimi var. Çeşitli ipuçları bunu gösteriyor.

Devrimci hareketin büyük çoğunluğunun Aleviliğe karşı tutumu gerçekten kötüdür.

Devrimci hareketin, Kürt hareketine karşı tutumu, ters yönden gelmekle birlikte, aynı derecede kötüdür. Açıkçası, gücün, aktivitenin orada olduğunu sandıkları için neredeyse Kürt milliyetçiliği yapıyorlar.

Dahası, çok sayıda devrimci örgütün zor kullanarak para toplaması gibi bir olgu var. Bu hiçbir kitaba sığmıyor. Para topladıkları insanlar büyük zenginler vb., değil, esnaf. Yani küçük burjuva. Onların devrim stratejileri de küçük burjuvaziyle bağlaşıklık önerir. Buna rağmen gidip o küçük burjuvaziden zorbalıkla para topluyorlar. Yani kendi söylediklerine bile saygıları yok.

Sonra hepimiz biliyoruz, çok sayıda örgüt, çeşitli mafya işlerine giriyor. Çek toplama işleri, esrar işleri vb.. Bunların normal, sağduyulu insanlar önünde nasıl bir yeri olur? Bu nasıl devrimciliktir?

1960'larda, 70'lerde halkın devrimci harekete saygıyla bakışını - belki yanına gelmiyordu ama - bugün görmenin olanağı yok. Aman bulaşmasın diyorlar.

Öte yanda birşey daha bugün iyice açığa çıkmıştır. Kürt örgütlerinin ey-

lemleri ne Kürt halkına, ne Türk halkına, ne de işçi hareketine yarıyor. 1970'lerden 1985'lerin ortalarına kadar, Kürt hareketindeki canlanmanın, devrimci harekete katkısı oluyordu. Ama artık bugün, Kürt örgütlerinin tutumlarının Türkiye toplumuna etkisi devrimcileştirici bir etki değil. Tam tersine, zaten pusuda bekleyen Türk milliyetçiliğinin son derece kolay bir şekilde yayılması'nın zeminini hazırlıyor.

Abdullah Öcalan, son seçimlerle ilgili olarak şöyle diyor: "20 Ekim seçimlerinin sonuçlarına bakıldığında; halkımız nezdinde girilen büyük siyasi ve ulusal uyanışa, bilinçlenmeye, örgütlenmeye ve son tahlilde ulusal kurtuluş şavaşımıza karşı özel savaşın bir taktiği

olarak geliştirildiği göz önüne getirilirse, Kürdistan'ı esas itibarıyla teşkil eden 25 civarında il bazında daha şimdiden kesinlikle bağımsızlık çizgisinin kazandığı söylenebilir."

Seçimlerin Kürt uyanışına karşı getirildiği varsayımı bir yana, seçim sonuçları hiç de yukarıda söylenenleri göstermemiştir. Matematik var, iki kere iki dört eder. Bu yüksek matematik değil ki, iki kere iki on etsin. Oyları toplarsın, yüzde kaç SHP'ye vermiş, yüzde kaç öteki partiler toplamına vermiş. SHP'nin Kürdistan'da aldığı oylar, geçerli oyların %28'i kadardır. Öteki partiler ise oyların %71 kadarını almıştır. SHP'nin tüm oylarını PKK kazandırdı bile desen, yine azınlıktır. Kaldı ki, SHP'nin kendi geleneksel oyu da var orada değil mi? Seçim sonuçları,

Kürt halkının, Kürt örgütlerinin peşinden ayrılıkçılığa gitmediğini göstermektedir.

Bir de son zamanlarda Sosyalist Parti ile ilgili bir kafa karışıklığı var. Özellikle devrimci harekete yeni katılan insanlarda sorular uyanıyor: Herkes sosyalizmi bırakırken, SP sosyalizmi savunuyor, bu yine de iyi birşeydir gibi görüşler var. Bunu söyleyebilmek için gerçekten son derece deneyimsiz olmak gerekir. 1960'dan bu yana devrimci hareketin geçirdiği aşamaları bilmiyor olmak gerekir. Doğu Perinçek'in bugüne kadar yaptığı her hareket (olumlu ya da olumsuz gözüksün) devrimci harekete provokasyon olmuştur. Bugün de böyledir. Bu parti bir Osmanlı hilesidir.

Bir yandan devrimci hareket oluk oluk kanıyor. Çok sayıda insan bırakıp gidiyor. Geride kalan, sosyalizmi savunanları da çelmeye Perinçek memur olmuş. Osmanlı hilesi bundan dolayıdır.

Devrimci hareket büyük bir bunalım yaşıyor. Bu bunalımı aşmak zorundayız.

Aşabilmek için önce, aydan gelmiş insanlar gibi kendi aramızda tuhaf dünyalar yaratmayı bırakıp, halkla kaynaşmak gerekir.

Sonra, devrimciliğin kovboyluk olmadığını hatırlamamız gerekir. Devrimciliğin kaynağının, çıkış noktasının, kendini tanımlayışının bilim olduğunu hatırlamamız gerekir.

Son yıllarda devrimci harekette büyük bir erozyon var. Bilgili ve yetenekli çok insan bırakıyor devrimci hareketi. Hem tekellerde, şirketlerde çok paralar var, hem de devrimci harekette üç-beş yıl gelecek görünmüyor. Ne var ki, bu erozyon sonucunda, devrimci hareketin ortalama bilgi ve bilinç düzeyi aşırı derecede düşüyor. Bu düzeyi yükseltmek gerekiyor.

Koşulları büyük ölçüde ortam belirliyor ama kadrolardaki bilgi ve bilinç düzeyini yükseltmek için devrimci hareketin yapabileceği şeyler de var. Ne serkeşlikle, ne burjuvaziden özür dileyicilikle bir yere gidiliyor. Marksizmin kaynaklarına, Marks'a, Engels'e dönmek gerekiyor. ●

Devrimci hareketteki büyük bunalım ve erozyon, ancak Marksizmin kaynağına dönerek aşılabılır. Emekçi halk, doğru söyleyen, güvenle ve saygıyla bakabileceği SOL'u arıyor

Alpay Kırcaali
Disk'in işyeri
komitelerinden
yararlanarak
Türk-İş'te
sendikal birliği
parçalama planı
üzerine yazıyor.
Gerçekten işçi
sınıfının çıkarını
savunuyorsa,
DİSK kavgaya
köstek değil
destek olmalı,
Türk-İş'e
katılmalıdır

DİSK köstek değil destek olmalı

S seçimler öncesinde verdiği ilanla "demokratik toplumsal mutabakat" adı altında *burjuva sendikacılık* anlayışını savunduğunu dünya aleme duyuran Disk'in genel başkanı Abdullah Baştürk, bir süre önce hazırladığı bir raporda aynen şöyle diyordu:

"DİSK'in kendisini... yeniden üretmesinden sadece DİSK üyesi sendikaların açılması anlaşılmalıdır. Eski üyelerimizin kazanılması yanında, *diğer sendikalar*dan konfederasyonumuza *gelmesi gerekli* işçilerin örgütlenmesi zorunluluğunu dikkatlerden uzak tutamayız. DİSK'in geçmişten beri ete ve kemiğe büründürdüğü sendikal anlayışını benimseyen sendikaları da kucaklayan bir örgütlenme içine girmemiz gerekmektedir."

Bu satırlar, bizim "burjuvazinin, işçi sınıfının sendikal birliğini parçalama amacıyla DİSK'e büyük ümitler bağladığı" görüşümüzü doğrulamaktadır.

Burjuvazinin bu alanda planladığı melunlukların çeşitli yönleri vardır: İşçi sınıfını burjuvaziyle uzlaştırmayı hedefleyen "mutabakatçı" sendikacılık. "Diğer" sendikalarından DİSK'e üye *koparmayı* hedefleyen örgütlenme kampanyası. Ve de,

işyeri komitelerinin DİSK eliyle bölücülüğün manivelası yapılması.

Bakın Baştürk ne diyor:

"İşçilerin sağlıklı örgütlenme biçimleri, kendi somut durumları karşısında yarattıkları ve DİSK'in mücadele deneyiminden kaynaklanan *işyeri örgütlenmeleridir*. DİSK'in başından beri *yakalama* gerekli nokta, emekle sermayenin açık çatışma alanları olan işyerindeki bu biraz da kendiliğinden örgütlenmeleri yakalamak ve bunları *DİSK'in önderliğinde* kalıcılaştırmaktır." (agy. s.10) (abç)

Görüldüğü gibi bunlar, bölücü çabalarını işyeri komiteleri aracılığıyla gerçekleştirmek, sendikal birliği "tabandan" parçalamak istiyorlar.

Yapmak istedikleri, alttan gelen ve işyeri komitelerinde yoğunlaşan militan dalgayı tabanın istemlerini yansıtmayan sendika yönetimlerinin üstüne değil, dışarıya yönlendirmektir.

Başardıklarını varsayalım, ne olur? Sendikal birlik yok olur. Bugünkü koşullarda ortaya devrimci bir sendika da çıkmaz. Bir yandan, tabandan zayıflatılan Türk-İş içinde gericiğin eli güçlendirilmiş, bir yandan da "dışarıya" gidenler, "mutabakatçı" DİSK'e esir edilmiş olur. Gericilik

işyerlerinde daha da güçlenir.

Yirmi yıllık fırtınalı dönemde büyük deneyim kazanan işçi sınıfımız, DİSK'in burjuvazinin değirmenine su taşıyan bu manevralarını yutmayacak kadar olgunlaşmıştır.

İşyeri komitelerinin önemi

Bugün yasalardan, sendikaların anti-demokratik tüzüklerinden ve aynı zamanda sendikacıların işçiden korkan, bürokratik, kendi çıkarlarını gözetken tutumlarından vb. kaynaklanan birçok sorun, sendikal harekette DEMOKRASİ ihtiyacına işaret ediyor.

İşçiler şimdiki sendikal mevzuattaki (temsilcilik) kısıtlamaları aşmak istiyorlar. Temsilcilerini atamayla değil kendileri seçerek göreve getirmek istiyorlar. Böylece sendikal örgütlenmeyi tabana indirmek, sendika yönetimleri ile taban arasındaki uçurumu kaldırmak, söz ve karar sahibi olmanın (demokrasinin) mekanizmasını *aşağıdan yukarı doğru* yerleştirmek istiyorlar.

İşte, *işyeri komiteleri* böyle inisiyatif ürünü, yaratıcı girişimlerdir. İşyerinde, işçilerin, legal, açık, tüm işçileri kucaklayan, demokratik-sendikal ta-

ban örgütlenmeleridir.

Aralarında, burjuva yasaları ve sendika bürokratları nedeniyle yer yer sendikaların dışında kalanlar olsa bile, işyeri komiteleri, gidiş yönü ve objektif işlev olarak *sendika içi, sendikal örgütlenmeleridir*.

Komiteleşme, özellikle Türk-İş üyesi sendikalarda yaygınlaşmakta, temsilciler birçok işyerinde işçilerin dayatmasıyla, yasaların üzerinden atlanarak seçimle işbaşına gelmektedir. Hatta Kristal-İş, yetersiz olsa da işyeri komitelerini sendikal yapının bir parçası olarak gören bir tüzük değişikliğine giderek önemli bir başlangıç yapmıştır. Tabandan bir dalga, kabara kabara, sendika yönetimlerinin üstlerine doğru yükselmektedir.

Şimdi sormak gerekir: İşyeri komitelerinde ortaya çıkan *yıgınsal inisiyatifin*, DİSK'in (ve de "sol" hareketin büyük bir çoğunluğunun) hedeflediği gibi sendikal birliği bölücü amaçlar uğruna kullanılması mı işçi sınıfının çıkarıdır? Yoksa, bu potansiyelin sendikal birliğin gerçekleştiği *sendikaları ilerletici* bir tutumla, "tabanın söz ve karar sahibi olması" ilkesi doğrultusunda değerlendirilmesi mi? Dene-

yimli, sağduyulu tüm işçilerin yanıtı elbette ikincisi olacaktır. Bu açıdan, Disk'in bölücü çabaları daha baştan yenilmiştir. Ama yetmez.

Başta "ilerici" olarak bilinenler olmak üzere Türk-İş üyesi tüm sendikalar, işyeri komitesi örgütlenmesinin önünü açmalıydılar. İşyeri komitelerini destekleyici olmalıydılar. En önemlisi, komitelerin demokratik işleyişini engellemeli ve işçilerin inisiyatifini dizginlememelidirler.

"Tabandan fışkıran sendika-içi demokrasi organları olarak işyeri komiteleri", sendikal hareketin bugün içinde bulunduğu tıkanıklığı devrimci yoldan aşmanın potansiyel kaynağıdır. Çünkü "yıgınsal inisiyatif" gücüne sahiptir. Yıgınsal sağduyuya, sınıfın derin sevgilerine dayanmaktadır. İşyeri komiteleri, sendikaların büyüme yasası olan "sendikal birlik, sendika-içi demokrasi, militan eylem" in *anahtarıdır*.

"Demokratik mutabakatçı sendikacılık", "teknik sendikacılık" gibi sahtekarlıkların önümüze sürüldüğü şu gerici-lik döneminden, burjuvazinin beklentilerinin tersine *güçlenerek* çıkmanın yolu budur. ●

Çok şey mi istiyorum?

Metal işçisi Nazım Başcan, Otomobil-İş'i anlatıyor

Sendikalı işçilik yaşamım 1988'de Otomobil-İş sendikasına bağlı bir işyerinde başladı. Böylece birçok şeyi daha iyi görme fırsatım oldu. İşçilerin birçoğu için sendika, işçi-işveren arasındaki sözleşmeyi yapmak için vardı. Sendikayı da toplu sözleşme döneminde ziyaret ediyorlardı.

Bir kısım işçi ise daha geniş bakıyordu. Onlara göre sendikanın görevi toplu sözleşme imzalamakla sınırlı değildi. Sendika işçilerin tüm haklarını savunmalıydı. Böyle düşünenlerin ilerici, devrimci, demokrat insanlar olduğunu görmem uzun sürmedi. Dostluğum bu insanlarla hızlı gelişti. Onlara güveniyordum. İşyerinde yapılan delege seçimlerine kadar.

Kendisine "devrimciyim" diyenlerin bu seçimlerde ahabap-çavuş ilişkileriyle delege seçilmeye çalıştıklarını gördüm. Kolaycılık, mücadele kaçgınlığı, yüzlerinden okunuyordu. Delege seçimlerinde dostlarımızı(!) tanıdık.

Sıra Topkapı şubesinin Mayıs 1990'daki kongresine gelmişti. "Ben olmazsam olmaz" mantığıyla hareket eden küçük-burjuva devrimciler gerçek yüzlerini bu kez daha da açık ortaya koydular. Topkapı şube yönetimini devirmek için manevralar başladı. Daha önce hiç birbiriyle bağdaşmayan küçük burjuva yapılar kongrede birlik oldular.

Seçimi kurayla şube eski yönetimi kazandı. Sonuçtan ne muhalefet ne de yönetim hoşnut olmadı, Haziran 1990'da erken genel kurula gidildi. Bu sefer muhalefet listesi kazandı.

Artık şube yönetimi devrimcilerin eline geçmişti! Sıra genel merkezdeydi. Sonra hedef "kitle sendikacılığı" adı altında "gerici" sendikalara saldırmaktı.

Eski yöneticiler ve sendikanın genel merkezi ne diyordu? Onlar, yönetime geldiklerinden bu zamana "birlikten" dem vurmuşlar, fakat en ufak bir adım atmamışlardı. Nitekim Özdemir-İş ve Çelik-İş ile olacak "birlik" de bu yüzden bozulmuştu.

Onlara göre Türk-Metal'le birleşilemezdi, çünkü o sendika "gerici, faşist"ti! Burada Lenin'e kulak verelim:

"Gerici sendikalarda çalışmamak demek, gerektiği kadar gelişmemiş olan ya da henüz geri olan işçi yığınlarını, gerici liderlerin etkisine, burjuva ajanlarının, aristokrat işçilerin ya da 'burjuvalaşmış işçilerin etkisine terk etmek demektir.'" (Lenin, *Sol Komünizm*.)

Ne Topkapı şubedeki eski ve yeni yönetici "devrimci" baylarımız, ne de Otomobil-İş genel merkezindeki sosyal demokrat, TBKP'li baylarımız, bu "basit" gerçeği öğrenememişlerdi. Sanırım yoğun işlerinden, ya da dünya "değiştiğinden" buna gerek duymadılar.

Zaman durmuyor. Baylarımız otururken, burjuvazi saldırısını hızlandırdı. İşten atılmalar, sendikasızlaştırmalar her geçen gün yoğunlaştı.

Sendika yöneticilerinden ümidi kesen işçiler buna grev, boykot, işyeri işgali ile cevap veriyorlar. Kiminde başarıyor, kiminde ise başarısız kalıyorlar. Baylar ise, gelişmeleri film gibi seyrediyorlar. Entel barlarda çözüm arıyorlar.

İşten atılmalar ben de nasibimi aldım. Otomobil-İş'in yönetimi - özellikle Topkapı şubesinin "devrimci" yönetimi - "gerici" dedikleri sendikalara ders verircesine tutum aldı. Sanki, "siz işçinize fabrikayı kuzu kuzu terk ettiremiyorsunuz, bakın biz nasıl hallediyoruz" diyorlardı.

Oysa Topkapı şubesinin "devrimci" yönetimi ilk demecinde şunları söylemişti: "Bu yıl en çok üzerinde durduğumuz nokta işçilerin iş güvenliği.... Pancar Motor, Opaş gibi işyerlerinde işverenin işçi çıkartması. Bunun önünün alınması gerekmekte. Mücadelenin bu noktada yükseleceği inancındayız." (*Direnış* sayı 3, s.6)

Ne kadar mücadele ettiklerini, işçiyi bu temelde nasıl örgütlediklerini son yedi aydır somut olarak görmekteyiz. Atılan yüzlerce işçi varken bir tane dahi direniş örneği - Pancar Motor'u saymazsak - yok.

Otomobil-İş sendikasının yöneticilerini ciddiyete davet ediyor, işçi sınıfının mücadelesinin önüne takoz olmaktan vageçmelerini sınıf kardeşlerim adına istiyorum.

Çok şey mi istiyorum? ●

Yoktan var etmek buna derler

Laspetkim-İş'in, burjuva sendikacılık anlayışının "çağdaş" temsilcisi olarak karşımıza dikilmesinin sorumlusu Petrol-İş'tir. İlyas Merter yazıyor

Petrol-kimya-lastik (PKL) işkolunda 6-7 yıldır süren sendikal rekabette bugün varılan nokta rezalet boyutlarındadır.

PKL işkolunun ana sendikası Petrol-İş, rekabetçi sendikası ise "bağımsız" Laspetkim-İş'tir.

Laspetkim-İş, 5-6 yıl önce, "Türk-İş'ten ayrıyız ve katılmayı da düşünmüyoruz, DİSK geleneğini yaşatmayı istiyoruz" gibi "sol" demagogilerle birliğe karşı çıktı. Öte yanda, örgütsüz işyerlerinden çok Petrol-İş'in örgütlü bulunduğu işyerlerine sarktı.

Sabancı tekeliyle "samimiyeti" ilerleten Laspetkim-İş, burjuvazinin yeni işletmecilik tekniklerinin uygulayıcısı olmayı kabul etti. Sendikanın genel başkanı Vahdettin Karabay, Sabancı'nın Brisa fabrikasında uygulamaya soktukları "yeni" sendikal çalışma biçimine "toplumsal uzlaşmanın yolu bu modeldir" diyor.

Öte yandan, DİSK yönetimi de, olmayan üyeleri adına burjuvaziye "toplumsal mutabakat" çağrısı yapıyor. Birlikte, bağımsız(!) burjuva sendikacılık anlayışının "çağdaş" temsilcileri olarak karşımızdalar.

PKL işkolu sorunlarla doludur. Sendikasız işçi sayısı son beş yılda en hızlı bu işkolunda artmıştır. Sendikasız işçi oranı, Ocak 1986'da % 20,8 iken 1991 yılı başında % 40 dolayına varmıştır. İşçiler, "kapsam dışı personel", taşeron işçi kullanımı vb. uygulamalarla sendikasızlaştırılmaktadır. İşten çıkarmalar da giderek yoğunlaşmaktadır.

Bu gelişmelerin hedefi Petrol-İş olurken, "çağdaş" burjuva sendikacılık anlayışıyla utanmazca işçilerin karşısına dikilen Laspetkim-İş ise Sabancı tekelinin koltuğu altında palazlanmaktadır.

Bu durumun nedeni başka yerde değil, Petrol-İş'tedir.

Petrol-İş genel başkanı Münir Ceylan, Laspetkim-İş yönetiminin sendikacılık anlayışını, haklı olarak "sınıf çelişkilerini görmezden gelen, güdümlü sendikacılık" olarak niteliyor. Ama bu, sorunun bu noktaya gelmesinde Petrol-İş yönetiminin taşı-

dığı sorumluluğu, hatta "suç"ları ortadan kaldırmıyor. Petrol-İş yönetimi, Laspetkim-İş'in kendisinin ürkek, tavizci tutumundan güç topladığını görmezden geliyor.

Laspetkim-İş'i palazlandıran, asıl olarak Petrol-İş'tir.

Petrol-İş'in dağıttığı armağanlar saymakla bitmez. 1985'lerdeki sendikal çatışmalar sırasında Laspetkim-İş'e lastik sektöründe derebeylik kurma "hakkını" bahsetti. Kendi örgütlü olduğu iki dev fabrikayı - Goodyear ve Lassa (şimdi Brisa) - Laspetkim-İş'e "armağan" etti. Petrol-İş'in 1987'deki "63 işyeri" grevine katılan işyerlerinden Pilsa, Ansa, Fürsan Fermentasyon, Selkim de sonradan Laspetkim-İş'e devrildi.

Yalova şubesinde azan sendika-içi demokrasi sorunlarına

çözüm getirilmeyince, hasadı Laspetkim-İş topladı. Aksa'da da aynı şey oldu. Aksa işçilerinin genel merkeze yaptıkları onca uyarı yanıtsız kaldı. Ve işçiler Laspetkim-İş'e itildiler. Bunu ise toplu işten çıkarmalar izledi...

Sasa'da şube yönetiminin sendika-içi demokrasiyi çiğnemesine genel merkez destek verince, Sabancı işten çıkarmaları geldi... Petkim'de yıllardır kangren olan sorunların, eski derebeylerinin yönetimden uzaklaştırılmasıyla çözülmesi de, genel merkezin değil Petkim işçisinin kararlı savaşımlarıdır.

İşverenlerin "sözleşmeli", "kapsam dışı", vb. sendikasızlaştırma kampanyası asıl olarak Petrol-İş'i hedef almıştı ve bu saldırı ancak militan bir sendikalaşma kampanyasıyla karşılanabilirdi. Yapmadılar.

Sonuç: 1986-1989 döneminde örgütlenilen ve örgütlenme çalışması süren işyerleri sayısı 38, yitirilen işyerleri sayısı ise 85'tir ve bu fark daha da büyümektedir.

Bunun nedeni: Petrol-İş yönetimi, sendika büyüme yasası olan "sendikal birlik - sendika-içi demokrasi - militan eylem" silahını kullanamadı.

Petrol-İş, sırtını holdinglelere değil işçi çoğunluğuna dayamışken, "sendikal birlik" diye bastırıyor! Örgütün çok yerinde azan "sendika-içi demokrasi" sorunlarını en başta işyeri komitelerini "tabandan yükselen sendika-içi demokrasi organları" olarak örgütleyerek aşmıyor.

İşten çıkarmalara karşı basın açıklamaları yetmez. Eylemler gerekir. Ama, "tabanın söz ve karar sahibi olması" ilkesinin örgütsel mekanizmalarını geliştirmeyen bir sendika, militan eylem örgütleyemez!

Sendikasızlaştırmaya karşı "sendikalaşma", sendikal rekabete karşı "sendikal birlik", işten çıkarmalara karşı "militan eylem" saldırısı. İşçi sınıfının çıkarları bunu gerektiriyor. Ve PKL işkolunda sendikal rekabet, karşı taraf doğru sendikacılık yaptığı için değil, Petrol-İş işçi sınıfının çıkarlarının gerektirdiği sınıf sendikacılığını yapmadığı için azıyor. ●

Kartal'dan tersane işçisi Cemal Kartal, sendika yönetimlerini sınıf sendikacılığını uygulamaya çağırıyor

İhtiyacımız sınıf sendikacılığıdır

G ünümüzde gemi sanayiinde çalışan işçilerin, özellikle de sendikal örgütlenmesi olmayan işçilerin çalışma yaşamı, sürekli yaşamsal tehlikelerle doludur. Sağlıksız ve tehlikeli çalışma koşullarının, bu sanayi dalında çalışanların militan sendikal örgütlenmesini ve mücadelesini acil ve zorunlu kıldığı ise, tartışma götürmez bir gerçektir.

Tersanelerde çalışan işçilerin karşılaştıkları meslek hastalığı riskleri arasında endüstriyel sağırılık, çeşitli göz hastalıkları, gırtlak ve karaciğer kanserleri, çeşitli deri hastalıkları, nöbet halinde baş ağrıları, sürekli halsizlik vb. başta gelmektedir.

Tersanelerde yapılan işlerin (kaynak, asetilen kaynak kesimi, galvanizli sac ve boruların kesimi, zımpara ve kuvarz tehlikesini içinde barındıran kum zımparası, zehirli boya ve diğer boya çeşitleri, tiner vb. çeşitli boya çözücüler, çeşitli yapıştırıcıların kullanımı gibi) aynı anda ve saatlerce kapalı mahallerde yapılması sonucu, tersane işçisinin yaşamı ciddi tehdit altına girmektedir.

Kaynak dumanını ele alalım. Bir saatlik kaynak çalışmasının sonunda, 30 cm. boyunda çift floresan ışığının aydınlatma gücü, dumandan ötürü, 3 metrelik bir mesafede dörte bire inmektedir. Burada çalışan işçinin solunum sisteminin ne kadar ciddi bir tehdit altında olduğu açıktır.

Bu ortamda bir saat çalışan işçinin burun deliklerinde kurum benzeri kimyasal maddeler birikir. Bu maddeler, temas eden parmak derisinden ve tırnak üzerinden iyice yıkanmadan gitmez. Yine, işçinin ağzından, işyerini terkettikten birkaç saat sonra dahi, ortamın kirliliğinden kaynaklanan kesik kesik öksürükle kurum renkli balgam çıkar. Bir de bunların iç organlardaki etkilerini düşünün.

Bu işyerlerinde çalışan işçilerin büyük bir kısmı, müteahhit, taşeron işçisidir ve örgütsüzdür. Sendika ihtiyacı büyüktür. Ama sendika yöneticileri, kimliklerine hiç de yakışmayan hal ve tutum içindeler. Bilmediklerini öğrenmek, öğrendiklerini uygulamak, üyeleri-

ni bilgilendirmek gibi bir dertleri yok. Çalışma mevzuatının hükümlerini, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün maddelerini, toplu iş sözleşmelerinin kazanımlarını bile uygulamaya geçirmiyorlar.

Gemi sanayiinde sendika yöneticileri, yalnızca baretin işçinin sağlığını ve iş güvenliğini koruyacağını - ve nasıl önleyecekse - yağurdun zehirlenmeyi önleyeceğini sanıyorlar. Aşırı gürültüye karşı kulaklıktan, kimyasal ve zehirli gaza karşı tıkaçtan, zımparalamayla oluşan metal tozuna karşı maskeden habersiz değiller ise de, işçilerin bunlarsız çalıştırılmasına tepki göstermiyorlar.

Tersanelerde işçilerin çoğu kez soyunma, giyinme odaları, yemekhaneleri, banyoları, hatta bazı yerlerde normal suları bile yok. İşveren, varolan suyu yalnızca kadrolu işçilere kullandı-

rırken taşeron işçileri deniz suyuyla temizlenmek(!) zorunda bırakılıyor.

Önemli bir nokta daha var. Çalışma mevzuatında "sendika, bulunan işyerlerinde birinci şahısların sorumluluğunu ikinci ve üçüncü şahıslara uygulatır" ibaresine rağmen, sendika yöneticileri, örgütlü oldukları işyerlerindeki üyelerinin ve taşeron işçilerinin karşı karşıya kaldıkları yaşamsal risklerin tamamen birinci şahsın sorumluluğunda oluşunu dikkate almıyorlar.

Bu sendikacılar, aynen Hipokrat yemini etmiş ama işyeri hekimliği sorumluluğunu taşıyamayan hekimler gibi kimliklerini yitirmişlerdir. Ülkemizde son yıllarda sanayide - Dünya Sağlık Örgütü'nün "kesinlikle kullanılmamalı" demesine rağmen -

kullanılan kimyasal maddelerden dolayı kanser olan, sakat kalan, iş yapamama vb. durumlarla karşılaşan, yaşamını yitiren işçilerin vebali, işverenlerin olduğu kadar bunlara sessiz kalan sendika yöneticilerin de boynundadır.

İşçi sendikasının yöneticisinin sınıfının canını, sağlığını korumak gibi bir insanlık sorumluluğu vardır. Ama bunların anlayışları "çanta sendikacılığı"dır. Yalnızca "ücreti" düşünür görünürler, ama onu dahi beceremezler. Çünkü, yalnızca ücreti düşünen, onun dışındaki, işçinin çalışma koşulları gibi unsurlara ilgi göstermeyen bir sendikacılık anlayışı gerçek bir ücret artışı bile sağlayamaz.

Ücretlerin artışının gerçekte bir artış olmadığını hepimiz biliyoruz. Parasal ücret artışları, ancak ekonominin temel kanunlarına, düzenin temel işleyişine

hükmeden komuta düğmelerine işçinin parmağı dokunmaya başladığı zaman gerçek ücret artışları halini alır. Ve ancak bu hedeflenirse, sendikal mücadele güçlenir ve kazanımlar kalıcılaşır.

İşçi sınıfı, yalnızca toplu sözleşme, grev gibi mücadele silahlarını yeterli gören ve "biz yalnızca kendi üyelerimizin haklarını savunuyoruz" diyen bir sendikacılık anlayışını kabul etmiyor artık. Çünkü bu anlayış, sendikal ve sendikasız işçiler, işli işçiler ve yedek işçi ordusu arasına ayrılık tohumu ekliyor.

Böyle bir durumda, ülkede emeğe karşı olan güçler, sendikaların "başlıca silah" olarak savunduğu grev hakkını, sendikal haklarını bile bir çırpıda ortadan kaldırmakta güçlük çekmezler. Tarihimiz örneklerle doludur.

Bu yüzden sendika yöneticilerini sınıfa yakışır bir konuma getirmeye ve işçi kimliklerine sahip çıkmaya, tersanelerde taşeronlara yaptırımlar getirmeye, taşeron işçilerini toplu sözleşme kapsamına sokmaya, sendikasızlaştırmaya karşı mücadele etmeye, tersane işçilerinin çalışma koşullarının iyileştirilmesi mücadelesini yükseltmeye çağırıyoruz.

Sendika yöneticilerini, asli görevleri olan sınıf sendikacılığına çağırıyor ve Marks'ın şu uyarısını hatırlatıyoruz:

"Sendikalar şimdi işçi sınıfının tam kurtuluşunun genel çıkarı için sınıfın örgütlenme merkezleri olarak bilinçli davranmasını öğrenmek zorundadırlar. Onlar bu doğrultuda eğilim gösteren her toplumsal ve siyasal harekete yardım etmelidirler. Kendilerini bütün işçi sınıfının savunucuları ve temsilcileri olarak görüp ona göre davranırken örgütlenmemiş insanları kendi saflarına kazanamazlar edemezler. Onlar zulüm altındaki milyonların kurtuluşunu amaçladıklarına bütün dünyayı ikna etmek zorundadırlar."

Sendikamızın yöneticilerini bu anlayışta eğitmek, içimizdeki en bilinçlileri yönetime getirmek, tersane işçileri olarak bizlerin hem vicdani sorumluluğu hem de sınıfsal görevidir. ●

Gündemde rekabet değil işçi-sendika bütünlüğü var

Bu sayımızda
Bâsın-İş, T.Maden-İş,
Koop-İş ve Selüloz-İş
sendikalarının merkez
yöneticileri *Kavga*'nın
"sendikal rekabet mi,
sendikal birlik mi?"
konulu soruşturmasını
yanıtlıyorlar

ALİ EKBER GÜVENÇ
BASIN-İŞ GENEL BAŞKANI

YANIT 1: Özal'ın sendikal rekabette anladığı rekabetle işçilerin anladığı rekabet birbirinden çok farklı. O, "sendikalar arası rekabet oluşturalım" derken, "sendikalar kendi işkolalarında didişsin, sürekli kavga etsinler, bu arada sermaye malı götürsün" demek istiyor. Böylelikle sendikalar kendi kendileriyle kavga ederek daha güçsüz kalacaklar.

Rekabetten kimse korkmuyor. Sendikal rekabet - bizim anladığımız biçimiyle - Türkiye'ye yarar sağlar, ama, cumhurbaşkanı böyle söyledi diye bu böyle olacak değildir. Bu bizim meselenizdir. "Rekabet işçilerin lehine midir, yoksa değil midir?", buna işçiler ve örgütleri karar verir.

YANIT 2: Disk'in tekrar faaliyete geçmesi hepimizi sevindirdi. Disk büyük bir haksızlığa uğratılmıştır. Malına mülküne el konulmasının, sendikacı arkadaşların hapiste yatmasının hiçbir kabul görür yanı yoktur. Gecikmiş bir hak teslim edildi.

Disk, bana göre, eskiden olduğu gibi, çalışma alanında onurlu yerini alacak ve çalışmalarını sürdürecektir. Disk'in açılması çalışma hayatına yeni bir ufuk, yeni bir dinamizm getirecektir. Bu anlamda sınıfa büyük yararları olacaktır.

Disk ile Türk-İş'in birleşmesi de üyelerin, yöneticilerin vereceği bir karar. Onlar geçmişte olduğu gibi bugün de bunu değerlendirirler. Böyle bir karar verirlerse saygı duyarız.

Biz öncelikle işkollarında sendikal birliği, ulusal ve uluslararası boyutta sendikal birliği savunuyoruz. Benim gönlüm her işkolunda tek ve güçlü sendikadan yanadır. Güçlü sendika saydam ve tabanın kontrol edebildiği sendikadır. Disk'in genel ilkelerinden biri de buydu. Bu sendikal birlik Türk-

SORU 1

Turgut Özal, "sendikaları rekabete sokmamız lazım, sendikaların içine de aynen işadamlarında olduğu gibi rekabet gelsin" demişti. Sizce sendikal rekabet, işçi sınıfı ve sendikal hareket açısından ne gibi sonuçlar doğurur?

İş'te mi Disk'de mi, ya da başka bir konfederasyonda mı sağlanmalı, onu önümüzdeki yıllar belirleyecek.

H. HÜSEYİN KAYABAŞI
T.MADEN-İŞ GENEL BAŞKANI

YANIT 1: Rekabet ortamına iki yönlü bakmak lazım. İlk etapta Türkiye'nin varolan ekonomik koşulları altında sağlıklı bir rekabet ortamı yaratılabilir mi? Bence zor.

Her işkolunun kendine has kuralları vardır. Bu kurallar çerçevesinde toplu sözleşme masasına oturulur. Türkiye'nin ekonomik yapısı düzene girmiş olsaydı belki o zaman rekabet yararlı olabilirdi. Şu andaki koşullarda sendikalar rekabeti ön planda tutmamalıdır. Asıl olan sendika-içi demokrasidir, sendikalar arası rekabet değil.

YANIT 2: Disk'in çalışması 12 Eylül'le birlikte durduruldu. Yöneticileri yargılandı. Türkiye'deki olumsuz gelişmelerin faturası demokratik kuruluşlardan çıkarıldı netice itibarıyla. İşin enteresan tarafı, Disk yöneticiliğinden yargılanan arkadaşlar bugün parlamentoda milletvekilliği görevindeler. Çelişki buradadır. Disk'in bu yakınarda mal varlığı da geri devredilecek, devredilmeli de.

Sonuç olarak Disk'in Türk-İş bün-

SORU 2

Disk'in yeniden faaliyete geçti. Sendikal birlik, sendikal işçilerin yüzde 80'ini toplayan Türk-İş'te sağlanmışken, sizce Disk Türk-İş'e rakip bir konfederasyon olarak mı kalmalı, yoksa Türk-İş'e mi katılmalıdır?

yesinde birleşmesi, aynı çatı altında toplanması bence daha uygundur. Çünkü işçilerin, sendikal hayatın bölünüp parçalanmasına tahammülü yoktur.

Yöneticiler beğenilmeyebilir. Her 3 senede bir seçimler yapılıyor. İşçiler onları cezalandırıp yönetimden men ederler. Bu nedenle iki konfederasyon yerine bir konfederasyon oluşumu Türk işçi hareketine daha faydalı olur. Zamanla bu daha iyi görülecektir.

NECMİ GÜLER DABAĞ
KOOP-İŞ GENEL BAŞKAN YARD.

YANIT 1: Sendikal rekabete Turgut Özal gibi bakmadığımızı söyleyeyim. Onun istediği, sendikaların alabildiğine güçsüz olması. Bu, işçinin de güçsüz kalması, sendikaların bölünüp parçalanıp yutulması demektir. Bu taktik işlemeyecektir.

Aslında sendikal rekabet zaten mevcuttur. Türk-İş karşındaki Hak-İş ve bağımsız sendikalar, işkollarında birbirleriyle kıyasıya mücadele halindeler.

İşçi beğenmediği sendikayı, Anayasa ve Sendikalar Kanunu'nda varolan hakları doğrultusunda bırakıp gitmekte ve özgürce seçme hakkını kullanmaktadır. Ve bunu 12 Eylülcülerin getirdiği katı kurallara, örneğin noter zorunluluğuna rağmen yapmaktadır. İşçi bir siyasi partiye üye olabileceği gibi

kolayca sendika üyesi olamıyor. Aynı biçimde sendikayı bırakmak da bu tür zorluklarla karşı karşıya kalma pahasına oluyor. Baraj meselesi bence önemli.

YANIT 2: Türk-İş, Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 506.maddesine tabi sendikal çalışanların yüzde 80'ini kapsıyor. Konfederasyon çoğaltmak, demokrasinin bir gereği gibi görünse de, Türk işçisinin yararına değildir.

Gönül arzu eder ki, tüm işçiler Türk-İş çatısı altında toplansın. Disk'li arkadaşlar eğer isterlerse Türk-İş çatısı altında toplanabilirler. Sendikal mücadele içinde yer alırlar. Sendika içerisinde, demokratik kurallar çerçevesinde en üst seviyelere çıkabilirler.

Hal böyle iken, başka konfederasyonlar kurmaya gerek yoktur. Bu birlik ve beraberlik Türk-İş çatısı altında kurulursa daha iyi olur. Zaten Türk işçisi kendi hür iradesiyle bunu görecek ve bu doğrultuda kararını verecektir.

DAVUT BOZKAN
SELÜLOZ-İŞ GENEL EĞİTİM SEKR.

YANIT 1: Turgut Özal'ın açıklaması, 1991 yılındaki açık saldırıya yerini bıraktı.

1989 yılında işçiler birlikte hareket ederek, eski yılların ücret kayıplarını çok az ölçüde de olsa giderdiler. İşverenlerin ya da devletin boyun eğmesi söz konusu oldu. Bu gücün açığa çıkmasıyla saldırı başladı.

1989 yılından itibaren Türkiye'de işçiler 1980 öncesi Disk zamanında dahi sağlanamayan birlikteliklerini, sendikalarına rağmen açık seçik sergilediler. İşçiler, önceleri birileri tarafından öğretilen gerçekleri bu defa yaşayarak, bizzat pratiğin içerisinde

Ali Ekber Güvenç

"Biz işkollarında, ulusal ve uluslararası sendikal birliği savunuyoruz. Gönlüm her işkolunda tek ve güçlü sendikadan yana"

Hasan Hüseyin Kayabaşı

"Asıl olan sendika-içi demokrasidir, sendikal rekabet değil. Disk'in Türk-İş'le birleşmesi daha uygundur"

Necmi Güler Dabağ

"Disk'li arkadaşlar, isterlerse Türk-İş çatısında toplanabilir, mücadelede yer alıp sendikada en üst seviyelere çıkabilirler"

öğrendiler. Birlikte hareket edildiğinde karşı gücün dağıtılabileceğini gördüler. Onun için, sendikal alandaki rekabetten öte, bugün bu hareket sanıyorum geldiği yerden *asla geri gitmeyecek*. Daha çok işyerleri bazında ve işçilerin birim örgütleri seviyesinde tabanlı bir örgütlenmeye yönelecek. Disk geleneği mutlaka sınıfın gelişmesine de ışık tutuyor. Ama artık işçilerin eski alışkanlıklara, gurupçu tavırlara, sekte rizme gitmeden en geniş anlamli birlikteliği önümüzdeki dönemde sağlayacağına inanıyorum. Hareket, artık tekrar dar kalıplara yönelmeyecek.

YANIT 2: 12 Eylül yasaları insanları biraraya toparlamış ve önderliği Türk-İş'e bırakmış, ancak işçiler düzenin yedek lastiği görevini yapan Türk-İş yöneticilerine en büyük cevabı birleşip eyleme geçerek vermiş ve Türk-İş sözleşme dönemini neticede sokaklarda bitirmek zorunda kalmıştır. Burada benim kanaatim, insanlar Disk'in tekrar gündeme gelmesine büyük umutlarla bakmıyorlar. Yani, ha deyince "gidelim bakalım, ne var ne yok" şeklinde bir olay görünmüyor. Onları "birlikte hareketle tek noktaya vurabilme" ilgilendiriyor.

Bugünkü koşullarda tabandan gelişen mücadelenin belli talepleri var. Özellikle son 10 yılın ekonomik kayıpları, 89-90-91 yıllarında ön plana geldi. 1992'nin toplu iş sözleşmeleriyle beraber "paradan önce iş güvencesi" gelecek. Sendikalar, özel-kamu bütün patronlarla karşı karşıya gelecekler.

Bu kavgada, işçilerin bağlı bulundukları sendikalarda *işçi-sendika bütünlüğü*, işçilerin kendi sendikalarını dışlamadan, onları da mücadele içine çekerek tutum alması önem taşıyacak. Bu sözleşme döneminde verilecek mücadelede işçinin bu yıl düşmüş olduğu tuzağın reddedilmesi gerekecek. O aşamada önderlik sorunu gündeme gelecek.

Bu süreçte işçiler, kesinlikle örgütlendikleri sendikalarından kopmadan, sendika içerisindeki bir takım demokratik mevzileri veya kurulları işleterek iç bünyede hesaplaşmaya yönelecek. Benim izlenimim bu. İşçilerin ülkenin özgül koşullarını iyi değerlendirip, kendi sınıf çıkarları doğrultusunda birliği sağlayacağına inancım var. ●

Davut Bozkan

"İşçi Disk'in gündeme gelmesine umutla bakmıyor, işçi-sendika bütünlüğüyle, kavgada 'tek noktaya birlikte vurabilmekle' ilgileniyor"

İşçi Sağlığı Derneği (İSD) İzmir Şubesi Valilikçe Kapatıldı

İşçi Sağlığı Derneği İzmir Şubesi, Emniyet Müdürlüğü'nün istemi üzerine Valilik kararı ile 18 Kasım günü kapatıldı. Belediye'de işten atılan işçileri savunan bir bildiri hazırlayan İSD-İzmir Şubesi, "İşçi Kiyımı Bir Sosyal Cinayettir. Durdurulmalıdır" başlıklı bu bildiri ile ilgili olarak Emniyet Müdürlüğü'ne bildirimde bulundu. Emniyet Müdürlüğü bildirinin yayınlanmasına ve dağıtılmasına izin vermedi. Yasal süre içinde de Valiliğin bu kararı bir mahkemeye onaylatılıp, dernek yöneticilerine bildirilmedi.

Emniyet Müdürlüğü yaptığı "inceleme" sonucunda, "bildirinin içeriğinin bir sendikayı destekler mahiyette

olduğu"nu keşfetti. Bu nedenle "derneklerin amacı dışında faaliyet göstermesinin, herhangi bir siyasi partiyi, sendikayı ve kamu kurumu niteliğindeki kuruluşları desteklemesini ve bu yolla müşterek hareket etmesini"ni yasaklayan Dernekler Kanunu'na göre Savcılığa suç duyurusunda bulundu. Valilik de Emniyetin "mahkeme neticesine kadar faaliyetten alıkonulması" istemini onayladı.

İzin verilmemiş, dağıtılmamış bir bildirinin "suç" olduğu, işten atılan işçilerle dayanışma göstermenin "suç" olduğu düzende, bir de devletin kendi yasalarının verdiği yetkilerin kötüye kullanılması, demokrasi kavgası

sının nasıl yakıcı olduğunu bir kez daha gösteriyor.

Eski hükümetin atadığı yetkililerin kendi deyimleri ile "gider ayak attıkları bir tokat" olan bu uygulama, yasaların verdiği yetkilerin kötüye kullanılmasının güzel bir örneğidir. Yasaya göre Valilik, bir derneği, ancak kamu düzeni, genel ahlak, başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması ve suçların önlenmesi için faaliyetten alakoyabilir.

İşçi sınıfının demokrasi kavgasına gönül verenler, böyle baskılardan yılmayacaklardır. İşçi Sağlığı Derneği İzmir Şubesi en kısa zamanda açılacak ve demokrasi kavgasında onurlu yerini alacaktır. ●

Alev Yayınları

İşçi sınıfının demokrasi kavgası gün 24 saat sürüyor. Bu kavganın anahtarı doğru bilinçtir.

GENİŞLETİLMİŞ 3. BASIMI HAZIRLANTYOR

Okunacak En Büyük Kitap İnsandır

R. YÜRÜKOĞLU

Marksizm'de İşçi Sınıfının Kapsamı ve Türkiye

I. MINE ENGİN

13.000TL

Romanya'da Karşı-Devrim

MERCAN KÖKLÜ

12.000TL

Ali Özsoy Dede: Görüşleri - Şiirleri

Metal İşkolunda Sendikal Birlik Sorunu

ALİ BABAİSHAK - MERCAN KÖKLÜ

10.000TL

5.000TL

Savaşlı Yıllar I: Son Görgü Cemi (roman)

İSMAIL KAYGUSUZ

22.000TL

İstanbul Hemşerileri (roman)

İSMAIL BİLEN

YENİ ÇIKTI

14.000TL

Beni Avuçlarınızın İçine Yazın (şiir)

OZAN ÖNCÜ

YENİ ÇIKTI

10.000TL

Faşizm ve Burjuva Demokrasisi

R. YÜRÜKOĞLU

YENİ ÇIKTI

30.000TL

Kıvılcım Yağmuru (şiir)

ABDİN AYDIN

YENİ ÇIKTI

10.000TL

Musahiplik

İSMAIL KAYGUSUZ

ÇIKIYOR

Bir Dost Bir Post Yeter Bana (şiir)

İPEK BAYRAK

ÇIKIYOR

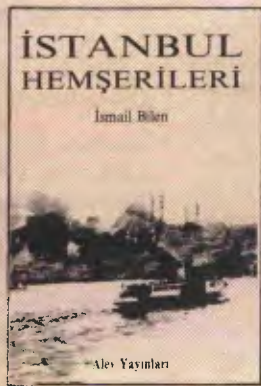
Plankiya Magna (roman)

İSMAIL KAYGUSUZ

HAZIRLANTYOR

Dr. Bedir Aydemir - Yaşamı ve Görüşleri

HAZIRLANTYOR

KİTAPÇILARINIZDAN SORUNUZ

ALEV YAYINLARI'NIN KİTAPLARINI KİTAPÇINIZDAN BULABİLİR, TOPLU, ÖDEMELİ VE İNDİRİMLİ KİTAP İSTEKLERİNİZ İÇİN BİZİMLE DOĞRUDAN İLİŞİYE GEÇEBİLİRSİNİZ. YAYINEVİMİZ, İŞSİZLERE %40 İNDİRİM UYGULAMAKTADIR.

ALEV YAYINLARI, PİYERLOTİ CADDESİ 17/4-C ÇEMBERLİTAŞ - İSTANBUL TEL: 516 84 64 DAĞITIM: CUMHURİYET KİTAP KULÜBÜ, İSTANBUL: ARKADAŞ, PAPIRUS, SAY, TÜMDA, ANKARA: ADAŞ, DOST, İZMİR: İLERİ

Alev Yayınları

Kundura işçileri

Kundura İşçileri Derneği'nin (KİD) Birinci Olağan Genel Kurulu, 27 Ekim 1991 tarihinde yapıldı. Genel kurul, KİD başkanlığına Mustafa Yıldırım'ı, yönetim kurulu üyeliklerine de, Süleyman Longurlar, Mithat Ergül, Şükrü Yalçın, Mustafa Yayla, Hasan Kahraman, Hüseyin Şahin, Ahmet Yılmaz ve Mehmet Karaoğlu'nu getirdi.

KİD'in yeni yöneticileri, Kavga İstanbul bürosundan muhabir arkadaşlarımıza, kundura işçilerinin çalışma koşulları ve örgütlenme sorunlarını anlattılar.

Başkan önce kendinizi kısaca tanıtır mısınız?

M.Yıldırım (Başkan): Adım Mustafa Yıldırım, 1961 Şile doğumluyum. 1974'ten bu yana kundura işçiliği yapıyorum. Şu anda Beyoğlu bölgesinde kalfalık yapmaktayım.

Aynı soruyu sekreter arkadaşta da yöneltelim.

M.Ergül (Sekreter): Adım Mithat Ergül. 1954 Ordu doğumluyum. 1968'ten bu yana kundura işçiliği yapmaktayım.

Çalıştığınız kunduracılık işkoluna ilişkin bilgi verebilir misiniz? Ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

M.Yıldırım: Kunduracılıkta üretim bazı fabrikalarda yarı maki-nalaşmış düzeyde, küçük

Kundura İşçileri Derneği'nin yöneticileri, kundura işçilerinin ağır çalışma koşullarını ve sorunlarını

Kavga'ya anlattılar

atölyelerde ise daha çok emek ağırlıklı yapıyor. Çoğunlukla emek ağırlıklı bir üretim var. Fakat işverenlerin bugün küçük atölyelerde iş yaptırma, sermaye darlığından ya da satış olanaklarının kısıtlılığından değil. Özellikle bu üretim tarzı tercih ediliyor.

Hiçbir işveren makinalara para yatırma düşüncesinde değil. Çünkü yedek ordusuyla birlikte işçiler ihtiyaca her an yanıt verebilecek düzeydeler. Fabrika kapısına asılan bir ilanla günde 30-40 kişinin müracaat etmesi sağlanıyor.

Sorunlarımızın en başında sağlık sigortası geliyor. Bugün, iyimser bir rakamla kundura işçilerinin yüzde 70'i sigortasızdır.

İkinci önemli sorunumuz, sağlık koşullarımızın gerçek anlamda çağdışı olması. "İki-bini yıllara giriyoruz" deniliyor. Oysa bizim içinde bulunduğumuz koşullar ikiyüz yıl öncesinin koşullarını andırıyor.

Kimyasal maddeler, aşırı çalışma (halen günde 14-15 saat)... Fiyatların düşük olması, zorunlu olarak gece çalışmayı getiriyor.

İşyerlerinin havalandırılmasından kullanılan kimyasal maddelere kadar (kullandığımız malzemeler, deriler, suni deriler, plastikler, köseleler), her an hastalıkla karşı karşıyayız.

Bugün 100 kundura işçisinin en az 80'inde çeşitli hastalıklar mevcuttur. Daha önce yaptığımız bir sağlık taramasında bir işçide şarbon hastalığı bile tespit edilmişti.

Mesleğinizde ilginç terimler var. Çalışırken kullandığınız aletlerden bahsedebilir misiniz?

M.Ergül: Ha, evet çeşitli aletler kullanıyoruz. Kerpeten, masat... Kanca var, raspa, kokonaki var, mastalya var. Bu ve benzer isimler genellikle Rumlardan kalmadır. Onların geleneklerini sürdürüyoruz.

Daha evvel lonca sistemi varmış, bu sistem sonra atölyeciliğe dönüşmüş. Atölyecilikte de özellikle şimdi bizi mahkum eden, "çift başı sistemi"dir.

Çift başı sistemi çok önemlidir bizim meslekte. İnsanlar kazancını arttırmak için bu sisteme mahkum ediliyor. Haliyle haftalık ya da aylık çalışmaya tercih ediliyor.

Arkadaşlar, "elli iş, yüz iş çıkartırım, alacağım haftalığın bir kat fazlasını alırım" diye bu çift başı düşüncesine bağlı kalıyorlar.

Bu çift başı sistemini kaldırmayı düşünüyoruz. En azından düzgün bir iş statüsü kazanmak için elimizden geleni yapacağız. Bu sistemde "aman biraz fazla kazanayım" derken çok şey kaybediyoruz.

Diğer taraftan kimyasal maddelerin, ilaçların ne kontrolları var, ne damgaları, ne de fabrika etiketleri. İmalat yerleri bile belli değil. Nedir bu ilaçlar, nereden geliyor, kim üretiyor? Kimse bir şey söylemiyor. Ayrıca bu ilaçların öyle bir kokusu var ki, insanın ciğerlerine işliyor, nefes bile alamıyoruz. Bu kadar dağınık, kontrolsüz bir piyasa ben düşünemiyorum.

Kundura İşçileri Derneği (KİD) olarak bu konuda ne yapmayı düşünüyorsunuz?

M.Ergül: Kimyasal ilaçların örneklerini aldık, analizlerini yaptıracağız. Ne gibi zararları var ortaya çıkaracağız. Kan kanserinden tut da vereme kadar herşey var. İşveren ilgilenmiyor. Bu ilaçlarla çalışan biz, etkilenen biziz. Kendi sağlığını düşünerek bunu biz yapmak zorundayız.

Sigorta konusunda eklemek istediğim bir şey var. Bizden para kesiliyor, ama acaba sigortalı gösteriliyor muyuz? İşveren-

ler bizi bu gibi şeylere yaklaştırmamak için herşeyi yapıyorlar. "Sigortalıyım" diye geçiniyorum ama gerçekten sigortalı mıyım değil miyim, bilemiyorum.

Çalıştığınız sektör içki ve alkol kullanımının en yaygın olduğu sektör. İnsanlar hem işyerinde hem de onun üzerine içki içiyor. Bunun nedeni nedir? Buna karşı ne öneriyorsunuz?

M.Yıldırım: Alkol gelenekselleşmiş. Yani üretimin bir parçası haline gelmiş. Yetiyecek işler var, o işlerin yarın mağazaya gitmesi gerekiyor. Tezgaha bir şişe rakı getiriliyor.

Alkol konusunda getireceğimiz çözümler eğitimden geçiyor. İnsanlara işyerlerinde içki içilmemesinin doğru olduğunu, alkolün köleleşmeye daha çok ittiğini anlatacağız.

Hüseyin Şahin: Kullanılan yapıştırıcılar içinde uyuşturucu maddeler var. Bunlar ciğerlerin yanısıra beyine gidiyor. Beyine yöneldiğinde insanlar kendi karakteri dışında şeyler yapabiliyor.

Fakat alkole sebep olan şeylerin başında işçinin kendi sorunları geliyor. Gece onbirlere kadar çalışmak zorunluluğu, çift başı... Ayrıca, "köpek bağlasanız burada durmaz" diyeceğiniz pis ve kötü koşullarda çalışıyoruz.

Bu ortamda insanın içkiden uzak durması gerekir.

M.Ergül: O saate kadar direnebilmesi için içmesi lazım. Biz arkadaşlara içmeden çalışmalarını tavsiye ediyoruz.

Bir "prostanca" var, bir de "polatka". Anladığım kadarıyla bunlar ücret ödemeleriyle ilgili...

M.Yıldırım: Bunlar geleneksel Rumca tabirler. "Prostanca", normalde avans olarak verilen para. Günlük ya da haftanın belli gününde veriliyor. "Polatka" ise bir çeşit transfer ücreti. Az miktarda, insanın bir takım ihtiyaçlarını gidermeye yetecek bir para.

Bizdeki "polatka"da, işçi bir-iki yıl çalıştığı bir yerden giderken tazminat alması gerekirken, tazminatın yerine oraya iki yıl evvel geldiğinde aldığı parayı tekrar işverene ödüyor. Senden 500 bin TL almıştım bir yıl önce, diğer ustadan 700 bin TL borç alıyorum, getirip 500 bini iade edip gidiyorum. Bu, bazı arkadaşlar tarafından iş güvencesi olarak görülüyor. "Çok borcum olursa patron beni kolay kolay kovamaz" diye düşünüyorlar.

Eskiye dayanan, sosyal hakların olmadığı dönemlerde ustaları bir yerden bir yere transfer edebilmek için geliştirilen cazip bir yöntem. O dönemin sosyal güvencesi. Ama bu dönemde bence polatka işçiye sigortayı ve öteki sosyal hakları unuttur-

yor.

“Kesat” nedir, nasıl işliyor sektörde?

M.Yıldırım: Yılda iki kez “sezon değişimi” denen olay yaşanıyor. Yılın altı ayında kışlık, diğer altı ayında da yazlık ya da baharlık ayakkabı üretimi yapılıyor. Bu üretim yapıldığı süre içerisinde de, her altı ayda bir işçinin yer değiştirme durumu ortaya çıkabiliyor.

Fakat “kesatin” asıl nedeni, düzenli bir üretim yapılamaması, yaptırılmaması. İşverenler üç ayda, altı ayda yapılacak işi fazla ve ucuz insan çalıştırarak yapıyor, kârlarını ediyorlar. Biz de çiftbaşı çalıştığımız için fazla üretmek zorundayız. Böylece, diğer sezona geçilene kadar, 6 ayın diyelim 4 ayını ya da 3 ayını çalışarak geçiriyoruz.

Sonunda belli bir stok meydana geliyor. Sonra, bekliyoruz ki stoklar erisin. Yılda en az 5-6 ay “kesat” denen işsizlik dönemi yaşıyoruz.

Bu, böyle dönüşümlü olarak sürüyor. İyileştiği dönemler ülkenin ekonomik koşullarının genel olarak iyileştiği dönemlerdir.

İki-üç ay boş kaldıktan sonra tekrar aynı işe girme olanağı, garantisi var mı?

M.Yıldırım: Garanti yok. Eğer önceki dönemde çok kazandırmışsak alıyorlar.

Öyle bir durumdayız ki, bir fabrika işçisinin brüt aylığı 2,5 milyona gelirken bizim kalifiye kundura işçisinin aylığı 1 milyon 600 bin liraya gelmektedir. Üstelik sigortası yok, sosyal güvencesi yok.

Sizde sendika yok, toplu sözleşme yok. ücretler nasıl belirleniyor?

M.Yıldırım: Bizde, her sezon değişiminde patronla oturup pazarlık yapma geleneği var. Aslında avantaj. Yılda iki defa pazarlık yapma hakkımız var.

Fiyat belirleme işverenin insafına kalmıştı. Dernek kurulmadan önce, “yapılan üretimden işçinin alacağı ücretin yüzde olarak belirlenmesi” yoktu. İşveren “sezon başı ben ikibin veririm” diyordu (çift başı), işçi “üçbin isterim” diyordu. Pazarlık böylece bağlanıyordu.

Dernek çalışmamıza başladıgımızdan bu yana yapılan üretimde, ücretlerin yüzde olarak çiftbaşı sisteminde belirlenmesi, özellikle Beyoğlu bölgesinde oturdu. Artık işçiler zam istediklerinde 6 ayda bir zam için patronla görüşmeye gittiklerinde “biz yüzde 50, 60, 40 istiyoruz” diyerek pazarlığa başlıyorlar.

Doğal bir sözleşme, ama bir sistemi yok. Bire bir ilişkiye giriyorsunuz.

Mehmet Karaoğlu: Derneğin kurulmasından önce bu pek oturmamıştı. Çok az atölyede

yapılırdı. Derneğimiz kurulduktan sonra yüzde meselesi yavaş yavaş oturmaya başladı.

Yusuf: İşverenin belirlediği fiyatla değil, işçilerin birleşip ücret belirleyip patrondan talep etmesini getirdik. Yıllık enflasyona göre düzenlenmesini de öneriyoruz. Bu Beyoğlu’nda şu an oturmuş durumda.

Daha önce işveren işçiye söz hakkı vermezdi. Artık sezon başı geldiğinde işçiler ne kadar zam isteyeceklerini aralarında belirliyor, sözcüyü yollayıp öyle zam istiyorlar. Gedikpaşa’da böyle mi bilmiyorum. Değilse dernek bunu oturtmaya çalışacak.

Görünen o ki, daha bir çok sorun var. Bu denli yoğun sorunlar kundura işçilerini dernekleşmeye itti. Başkan, başından beri içinde olduğunuz bu dernekleşme çalışmasını nasıl yürüttüğünüzü anlatır mısınız?

M.Yıldırım: Dernekleşme, Beyoğlu bölgesinde üç-beş arkadaşla başladı. İstanbul’da yaşayan kundura işçilerinin katılımı ile çalışmalarımız hızla büyüdü.

İlk örgütlenme sırasında, yaklaşık 25 toplantı sonunda derneğin kurulması gerekliliği ortaya çıktı. Ekonomik, sağlık, mesleğimizdeki bizi ilgilendiren diğer sorunlar doğrultusunda bir örgütlenme başlatıldı. Dernek 1989 Eylül’ünde resmen kuruldu.

Geçirdiğimiz çalışma sürecinde başarılı olduğumuzu söyleyebilirim. Çiftbaşı sisteminde fiyatların yüzde olarak belirlenmesi çok önemli. Bir de, bugün bir yerden bir yere giderken aldığımızı iade etmek değil de, artık tazminat olarak çıkıyoruz. Son olarak, 2,5-3 yıllık bir işçi arkadaşımız 1 milyon 850 bin lira tazminat olarak işten çıktı. Eğer dernek kurulmadan önce aynı şey olsaydı, girerken aldığı parayı çıkarken tekrar geri verecekti.

Böyle bir gelişim süreci yaşadık. Kongre aşamasına kadar, insanları hareketlendirmek ve derneğe bağlayabilmek amacıyla belli aralıklarla, derneğin amacını, politikalarını, mesleki sorunları anlatan bildiriler yayınladık.

Kundura işçilerinin sendikalara bakışı, dernekçiliği nasıl gördükleri, neler beklediklerini vb. beklentilerini alabilmek açısından anket çalışması yaptık. Anketin, kendimize kurucular olarak bir çalışma planı çıkarmamızda, çizgi belirlememizde çok büyük faydası oldu.

Daha sonra tüzüğün onaylanmaması, onaylanmasının gecikmesi belki bir durgunluk yaşanmasına neden oldu. Tüzüğün değiştirilmiş haliyle onaylanmasıyla tekrar toparlandık. Derneğin yeniden aktiflik kazanması açısından gece düzenledik.

Gecede gerçekten çok iyi bir çalıştık. Gecede sergilediğimiz “Atölye” adlı oyunu - öğrenerek söylüyorum - fabrikaların bile işçi tiyatrolarının olmadığı bir dönemde çok iyi bir örnek oluşturdu. Katılan sanatçı arkadaşlarla gece daha da renklendi ve beklenenin çok çok üzerinde katılım oldu. Gördük ki insanlarımız gerçek anlamda inançlı ve bu işi omuzluyorlar.

Daha sonra genel merkezimizi Gedikpaşa’ya taşıma kararı aldık. Buraya geldik. Buradaki açılıştan sonra gerçekten yoğun bir katılım, kongre öncesinde önemli sayıda üye artışı oldu.

Şu anda kaç üyeniz var?

Şu anda yaklaşık 400 üyemiz var.

“200 yıl
öncesini
andıran
koşullarda
çalışıyoruz”

Kongreniz nasıl geçti?

M.Yıldırım: Hazırlık aşaması dahil iyi bir kongre yaptığımızı söyleyebilirim. Çok demokratik, biraz da bilimsel içerikli bir kongre oldu.

Dernekleşmenin getirdiği kazanımları nasıl değerlendiriyorsunuz?

H.Yıldırım: Özellikle fiyat artışında, ücret artışında ve belirlenmesinde önemli farklılıklar oldu derneğin kurulmasıyla. Daha önce pazarlık hakkına sahip değildik. Bugün, her yerde olmasa da büyük çoğunluğuyla ücretin belirlenmesine biz de katılıyoruz. Derneğimizin bu konudaki çalışmaları sonuç verdi.

Kundura işçisi arkadaşlar derneğe genellikle nasıl yaklaşıyorlar, çalışmaları nasıl karşılıyorlar?

Hasan Kahraman: Arkadaşlarda önce dernekleşmeye karşı bir korku vardı. Sonra bu çekingenlik gitti. Çalışmasını gördükten sonra KİD’e daha güvenle bakmaya başladılar. 5 yıllık, 6 yıllık sigortalı olan arkadaşlar, yaşı 40’ı 50’yi geçmiş olan işçiler hemen derneğe koşular.

Bir ikinci nokta daha var. İşverenler, dernekle ilişkisini anladığı an, özellikle sigortalı işçi arkadaşları işten atmaya çalışıyorlar. Ama bir de bakıyorlar ki, işçi arkadaşlar haklarını daha kararlı, daha güvenle arıyor. Her geçen gün daha çok birlikte hareket ediyoruz. Bu,

patronlara karşı gücümüzü daha da artırıyor.

M.Yıldırım: Daha önce yaşanan farklı örgütlenmelerden insanlarımız rahatsızlık duymuşlar. Bunlar yavaş yavaş geçti ve bugüne gelindi.

Derneğin kurulduğu dönemlerde “farklı bir siyasal hava var mı?” diye araştırmaya gelen arkadaşlar oldu. Mesleki sorunların çözülmesi doğrultusunda gelenler oldu. Derneği benimsemeyen, çok az sayıda insanlar da var. Fakat bugün bizim derneğimizde kundura işçilerinin bakışı o eski ürkek tedirgin bakış değil, güvenle bakıyorlar.

Herhangi bir yayın çalışmanız var mı?

M.Yıldırım: Derneğin çalışmalarını genel olarak anlatabilmek için, hem kendi üyelerimize hem Türkiye kamuoyuna yönelik olarak merkez yayın organı çıkarmayı planlıyoruz. Tüm sorunların daha bilimsel, daha teknik ele alınması ve insanların aydınlatılması açısından dergiyi çıkaracağız. Derginin içeriği, sorunlarımız, KİD’in bunlara bakış açısı ve çözüm önerileri olacak.

Sizin sektörde sendikalaşma henüz yok. Dernekleşmeyle de ancak bir yere kadar gidilebilir. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

M.Yıldırım: Küçük atölyelerde sendikal örgütlenme zordur. Bu işkolundaki sendikada daha önce yaşanmış deneyimler de var. Ve bugün işyerlerinde maalesef sendika yok. Tabii bunun çeşitli sebepleri var. İşçilerin eğitilmesinin en büyük faktör olduğunu düşünüyorum. Dernek çalışmalarımızın eğitim ağırlıklı olması bundandır.

Mesleğin gelişimiyle, daha ileriki süreçte varılacak nokta sendikalaşmadır. Hakların daha iyi alınabilmesi ve kendi yasalarımızı kendimizin yapabilmesi açısından sözleşmelerle doğal olarak sendikaya doğru bir gidiş olacak.

Ama bugünden böyle bir çalışma söz konusu değil. Öncelikle örgütlenmek ve haklarımız konusunda bilinçlenmemiz gerekiyor ki, önceden yaşanan kötü deneyim bir daha yaşanmasın.

Sizin sektörü kapsayan Deri-İş sendikasıyla görüşmeleriniz oldu mu?

M.Yıldırım: Derneği kurduktan sonra ilk ziyaret ettiğimiz kuruluş Deri-İş’ti. Diyalogumuz hâlâ sürüyor.

Deri-İş’in kunduracılık alanında örgütlenmeye (bize değil) yaklaşımı biraz soğuk. Küçük işletmelerin ağır basmasından yakınıyorlar. Daha çok sayıda işçinin çalıştığı işyerlerinde örgütlenmekten yanalar.

Çalışmalarımıza yardımcı oluyorlar. Örneğin Beyazıt bölgesindeki şube kurma çalışmamız sırasında iki kez toplantı

salonlarını kullanmamıza izin verdiler. Ama daha sonra, söz verdikleri halde dört kez sendikanın kapısında kaldık. Görevli arkadaşın gelememiş olabileceğini söylediler. Yani “salonu kullanırmayız” değil de, baha ne diyebileceğimiz şeyler söylendi. Daha doğrusu, ihmal ettiler.

KİD, bir işçi örgütü. Türkiye’de işçilerin kendi sorunlarını çözmeye kavgasını nasıl görüyorsunuz? Sendikal birlik konusunda ne düşünüyorsunuz?

M.Yıldırım: Tabii ki biz kendimizi işçi sınıfının dışında görmüyoruz. Sendikalar, işçilerin birliği konularında da daha merkezi sendikal örgütlenmeden yanayız. Sermayenin daha çok merkezileştiği bir ortamda sendikaların da birliğini, merkeziliğini pekiştirmesi gerekiyor.

İşçi sınıfının gücünü bölmek gerekiyor. Bağımsız sendikaların işçi sınıfına birşey kazandırdığı söylenemez. Bugün işçi sınıfının örgütlendiği konfederasyon Türk-İş. Bütün sendikalar bu çatı altında birleşmeli.

Kaldı ki, sendikalararası rekabet, sendikaları işçi örgütleri olmaktan çıkarıp, bir anlamda ticari mekanizmalar olarak görmek demektir. Emegi ile geçinen insanların aralarındaki rekabeti kaldırmak için kurdukları sendikaların arasına rekabet sokulmamalıdır.

12 Eylül’de kapatılan DİSK, yeniden çalışmaya başlıyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

M.Yıldırım: Tabii ki açılmalı, gasp edilmiş tüm haklarını kazanmalı. Yalnız bu haklarını alarak Türk-İş bünyesine geçmeli. Oyun bozulmalı.

İşçi sınıfı Türk-İş çatısı altında on yıldır mücadele ediyor. Belli bir yere geldi ve ilerliyor. Bugün işçiler geride kalmaya başlayan sendikacıları zorluyorlar. Şimdi DİSK’in yeniden örgütlenmeye başlamasının işçi sınıfına ne faydası olur? 10 yıldır birlikte mücadele eden insanların gücü bölünmemeli.

Derneğinizin önümüzdeki dönemi için mesajınız nedir?

M.Yıldırım: Bazıları derneklere sendika ya da siyasi parti gibi bakıyor. Biz çok iyi bir niyetle yola çıktık ve bu yanlış karşı son derece dikkatliyiz. Bu güne kadar bağımsız bir meslek örgütü olarak dernek çalışmalarımız, bize önümüzdeki dönemde daha iyi sonuç alabileceğimizi gösterdi. Sorunlarımızı belki tam anlamıyla çözemeyeceğiz, ama tüm arkadaşlarımızın birlikte çalışması ve kundura işçilerinin katılımıyla daha iyi bir düzeye geleceğimize inanıyorum.

Verdiğiniz bilgiler için teşekkür eder, kundura işçilerine ve derneğinize verdiğiniz mücadelede başarılar dileriz. ●

Türkiye kapitalizmi Moskova kapılarında

Uzun yıllar boyunca
en demokratik istemleri
savunanlara,
“Komünistler
Moskova’ya” diye
bağırarak burjuvazi, eski
sosyalist başkentlerde
aşıdırmadık kapı
bırakmıyor. *Oktay*
Bozdağ bu konuda bir
inceleme hazırladı

R Yürükoğlu, Kavga'nın 8.sayı-
sında yayınlanan yazısında,
Aleviliğe ilişkin konuşurken,
“genel olarak Türkiye burjuvazisinde
bir taktik değişikliği var” diyor ve bu
taktik değişikliğinin temel nedeninin, iş
çevrelerinde, finans-kapitalde birlik
eğiliminin, birlik isteminin artması
olduğunu belirtiyordu. Yürükoğlu, bu
eğilimin nereden çıktığı sorusunu ise
şöyle yanıtlıyordu:

“Bunun üç tane ciddi, kalıcı nedeni
var.

“Birincisi, ekonomik dar boğaz. (...)

“İkincisi, Kürt sorunu her an hızla
uluslararası bir yapıya bürünebilir. (...)

“Burjuvazinin hızla ülke içinde bir
dinginlik yaratma zorunda olmasının bu
iki tane olumsuz yönden kesen nedeni
yanında bir tane de son derece istahları
kabartıcı, ağızları sulandırıcı neden
daha var. Örneğin bugün yalnızca
Romanya’da 2400 yabancı firma çalış-
ıyor, 1400’ü Türk firması. Polonya’sı
da var, Moldova’sı da var. Taa Çin’e
kadar, Kırgızistan’a kadar Türkiye
burjuvazinin önünde engin olanaklar
açıldı. Orta Asya cumhuriyetlerinde iş
yapmak için Türkiye’nin olanakları
hiçbir ülkenin elinde yoktur. Aynı
kötken halklar bunlar. Ama bu büyük
olanaklardan yararlanabilmesi için Tür-
kiye burjuvazisinin mutlaka disiplinli,
planlı, tüm güçlerini birleştirerek yürü-
mesi gerekiyor. Çünkü Türkiye burju-
vazisinin sermaye birikimi ve makina
parkı öyle büyük ölçeklerde değildir.

“Demek ki büyük tehlikeler var,

düşlerinde görseller hayra yormayacak-
ları olasılıklar da var. Böyle olunca
burjuvazi mümkün olduğu kadar *cep-
heleri azaltmak, güçlerini birleştirmek*
istiyor. Daha eşgüdümlü, daha disiplinli
bir şekilde, hem tehlikeleri savuştur-
mak, hem de olanaklardan yararlanmak
istiyor.” (R.Yürükoğlu, “Alevilikte
Sınıf Sorunu ve Günümüz”, Kavga,
Sayı 8, Ekim 1991, s.8)

Gerçekten, sosyalist sistemin çöküşü
ve Sovyetler Birliği’nde sosyalizmin
çözülme sürecine girişi, tüm dünya
çapında burjuvazinin önüne istahları
kabartan bir dev pazar sundu. Soğuk
savaş yıllarında ya ekonomik ambargo
uygulanan ya da aşırı korumacılıkla
sınırlanmış eski sosyalist ülkeler pazarı,
bir anda neredeyse serbest pazara
dönüştü.

Tarihin, coğrafyanın, ekonomik ve
siyasal koşulların zorunlu kıldığı bir
olgu olan, Türkiye’nin sosyalist ülke-
lerle yıllardır süregiden ekonomik
ilişkilerinde, bu koşullarda gerçekten
yeni bir düzeye sıçrama olanağı doğdu.
Bu altüstlük ortamında Türkiye burju-
vazisi de yağmadan payını kapma için
hızla işe girişti.

Gazeteler şöyle başlıklarla dolu:
“Türkiye’de bir bakkal dükkanı aç-
mak için bile yetmeyen sermaye ile
Abhazy’a dev fabrika kiralayabilir, 5
yıldızlı otel işletebilirsiniz”, “Çek-
lerden açık davet”, “Romanya’yı
fethedeceğiz”, “Orta Asya’nın gözü
Türkiye’de”, “Kafkasya’da inanılmaz
imkanlar”, “Kazakistan yeni yatırım
kapısı”, vb...

Bunlar, yıllardır yalnızca ırkçı-geri-
cilerin ağızlarına aldıkları, Türkiye
solunun ise yok saydığı, “dış Türk-
ler”in bir pazar olarak Türkiye’nin
gündemine girdiğini anlatıyor.

Burjuvazinin akıl hocası liberal
aydınlar, Kafkaslardan başlayarak Çin
sınırına kadar Türk kökenli cumhuri-
yetleri “çantada keklik” gören yana-
şımalarını ortaya koyuyorlar. Sollarımız
da buna karşı, “Türkiye ancak emper-
yalizmin icazeti ile onun adına buralara
girebilir” diyerek, sorunları anlamada-
ki çapsızlıklarını bir kez daha sergili-
yorlar.

Burjuvazinin ve devletin girişimleri
ise, ortaya çıkan yeni *pazar olanağının*
önemini kavradıklarını ortaya koydu.
Hem olanakları, hem de tehlikeleri olan
bir ortamda, emperyalist sistemin için-
deki rekabet keskinleşirken, Türkiye

burjuvazisi, eski sosyalist ülkeler paza-
rına dalmak ve bu olanağı kendi
emperyalistleşme gereksinimine uygun
olarak kullanmak için bir yandan
dikkatli, bir yandan da cüretkar adımlar
atmaya başladı.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Projesi

Türkiye açısından Karadeniz Ekonomik
İşbirliği Projesi (KEİP), eski sosyalist
ülkeler pazarının yarattığı olanakları en
sistematiik kullanma girişimi oldu.
Karadeniz’e sınırı olan tüm ülkeleri ve
bazı Balkan ülkelerini içeren bu giri-
şim, kurulacak bölgede mal, hizmet,
sermaye ve emeğin serbest dolaşımını
öngörüyor. Bunun öncesinde aşamalı
olarak vize sınırlarının kaldırılmasını,
gümrük vergilerinin azaltılmasını
amaçlıyor.

Karadeniz’in coğrafya açısından ve
bunun üzerinde yükselen bölgedeki
tarihsel rolünü iyi anlamak için En-
gels’in 1853’te yazdığı bir makaleyi
hatırlamakta yarar var. Engels bu
makalede şöyle diyordu:

“Türk limanları, Avrupa’yla ve iç
Asya’yla önemli ve gittikçe gelişen bir
trafiği taşıyor. Bunu anlamak için haritaya
bakmak yeter. Karaorman’dan Novgorod
Veliki’nin kum tepelerine kadar tüm ülke-
lerin suları, nehirler yoluyla Karadeniz’e ve
Hazar denizini akıyor. Avrupa’nın iki dev
nehri olan Tuna’yla Volga, Dinyester,
Dinyeper ve Don nehirleri, hepsi ülke içi
ürünlerin Karadenize taşınmasını sağlaya-
cak doğal su yollarını oluşturuyorlar - Hazar
denizine ise ancak Karadeniz aracılığıyla
ulaşılabilir. Türkiye’nin Avrupa toprakla-
rının yanı sıra, Avrupa’nın üçte ikisi, yani
Almanya ve Polonya’nın bir parçası, Maca-
ristan’ın tümü ve Rusya’nın en verimli
toprakları, bu nedenle, ürünlerinin dış satışı
ve değişimi için Karadeniz’e bakıyorlar. Bu,
bütün bu ülkeler esas olarak tarım ülkesi
oldukları ölçüde, daha da önem kazanıyor.
Ürünlerinin büyük çapta olması, su taşıma-
sını, her zaman, daha üstün taşıma aracı
durumuna getiriyor. ... İstanbul ve özellikle
Asya Türkiye’sinde Trabzon, Asya içlerine,
Fırat ve Dicle vadisine, İran ve Türkistan’a
yapılan kervan ticaretinin başlıca pazarlarıdır.
... Böyle bir ticaret için Trabzon’un yeri,
başka noktalardan daha elverişli. Hemen
gerisinde, aşılması Suriye çöllerinden daha
kolay olan Ermenistan tepeleri var, Bağdat,
Şiraz ve Tahrân’a - ki bu sonuncu yer Hiva
ve Buhara’dan gelen kervanlar için ara
pazar görevini görüyor - uygun uzaklıkta.”
(F. Engels, “Türkiye Konusunda Gerçek
Sorun” Nisan 1853, *Doğu Sorunu*, Sol
Yayınları, 1977 s.30)

Bu değerlendirmenin bazı yönleri

bugünün gelişmişlik düzeyinde doğal
olarak değişmiş olsa bile, Karadeniz
hâlâ önemli bir havzadır ve Asya
içlerine uzanan ticaretin doğal akış
yoludur. O nedenle Türkiye burjuvazi-
si Karadeniz dedi mi, Orta Avrupa’nın
içlerinden, Orta Asya’ya uzanan bir
bölgenin pazarlarından konuşmaktadır.

Türkiye burjuvazisinin öncülük
ettiği KEİP’in ana hedeflerin-
den biri, merkezi Türkiye’de
olacak “Karadeniz Ticaret ve Kalkın-
ma Bankası” adı altında bir yatırım ve
karşılıklı ödemeler bankası kurma-
dır. Bu bankanın can alıcı önem kazanma-
sının nedenleri, aynı zamanda Türkiye
burjuvazisinin tüm eski sosyalist ülke-
ler pazarında karşısında duran sorunlar-
dır.

yararlanmayacağız. Donör ülke olarak, sağladığımız sermayeden ihtiyaç duyan ülke ve projeleri yararlandıracaktır. Bu nedenle ihaleleri mutlaka kapmamız gerekir'' (Doç.Dr. Mithat Melen, *Panorama*, 7 Temmuz 1991)

İhale "kapmanın" ilk perdesi olarak görülen kalkınma bankası önerisinin, Karadeniz Projesi'nde bir başka yönü daha var. Eski sosyalist ülkelerin paraları uluslararası piyasada geçersiz olduğu için, ödemelerin "clearing house"ı, yani alacakların devletlerarası karşılıklı ticaretin ödemeleri içinde dengelenmesi işlevini de görecek.

Eski sosyalist ülkeler pazarında tüketici talebinin çokluğu nedeniyle, burjuvazi bir yandan "Türkiye açısından yeni ve aç bir pazar olan bu ülkelerin her türlü mala gereksinimi var" diye konuşuyor. (İTO Başkanı Şahinoğlu, *Dünya*, 5 Ekim 1991)

Ama genellikle eski sosyalist ülkelerle yapılan dış ticaret Türkiye aleyhine geliyor. Örneğin, 19 Nisan 1991 tarihli *Hürriyet*'teki bir habere göre, Macaristan Türkiye'den 20 milyarlık ithalat yaparken, 120 milyarlık ihracat yapıyor. 3 Kasım 1991 tarihli *Panorama*'ya göre, 1990'da Sovyetler Birliği ile dış ticaret 730 milyon dolar açık vermiş. En kötü durumda olan ve burjuvazinin "fethe" çıktığı Romanya'ya Türkiye'nin ihracatı yılda yüzde 50 oranında artıyor ama yine de,

rarsızlık bu projenin gerçekleşmesi önünde bir engel oluşturuyor. Koç gurubunun dış ticaret firması Ram'ın bir temsilcisi bu konuda şunları yor:

"Genelde yeni bir yapılanma süreci yaşayan Balkan ülkelerinde siyasi ortam ve serbest ekonomi rayına oturmadı. Bu olumsuzlukların ortadan kalkmasını sabırla beklemek gereklidir. Aceleci olunmamalıdır." (*Dünya*, 12 Ekim 1991)

İstikrar sorununun yakıcı nefesini Sovyetler Birliği'ndeki darbe girişimi sırasında ensesinde hissedendenler Pet Holding sözcüsü de "Sovyetler Birliği'nde gerçekleştirilen darbe girişimi şayet başarılı olsaydı, bu ülkede iş yapan Türk şirketleri patır patır dökülecekti" diyor ve temel bir istemi dile getiriyor: Devlet riskli ülkelere yatırım yapan şirketleri sigortalasın. (*Milliyet*, 13 Eylül 1991)

Sorunun yakıcılığı öyle ki, aradan bir ay geçmeden bu yolda ilk adımlar atılıyor.

"Türkiye İhracat Kredi Bankası (Türk Eximbank) hızla artan yurtdışı yatırımlarına, politik risklere karşı güvence getirdi. Programa göre TC tabiyetli gerçek ve tüzel kişilerle Türk kanunlarına göre kurulmuş şirketlerin yapacakları yatırımların tamamı ilk 10 yıl süreyle politik risklere karşı sigorta edilecek." (*Cumhuriyet*, 3 Ekim 1991)

Ama Türkiye'li kapitalistleri koruma önlemleri, istikrar sorununun çözümü değil. Karadeniz projesi her an çıkmaza girme tehlikesi taşıyor. Türkiye çocuğun ölü doğma "tehlikesine" karşı elinden gelen önlemi almaya çalışıyor. Örneğin Sovyet büyükelçisi haziran ayında bu proje için "Sovyetler Birliği ve diğer Karadeniz ülkeleri henüz Türkiye kadar hazır değil" derken, TOBB Dış Ekonomik İlişkiler sorumlusu, Karadeniz bölgesindeki ülkelere ekonomik büyüme için gerekli olan istikrar ortamının sağlanmasında Türkiye'nin daha aktif bir rol üstlenmek amacıyla olduğunu vurguluyor.

Türkiye, bölgede gelişmelere "istikrar getireceğini" ileri sürdüğü bu projeyi canla başla savunuyor. Yoğun ikili görüşmelerle Karadeniz ülkelerinin projeye ilgisini korumaya çalışıyor. Karadeniz Ticaret Odası kurma gibi, bu birliğin Avrupa Topluluğu'na bir "atlama taşı" olması gibi önerilerle, yoğun diplomatik çaba gösteriyor.

Öte yandan bu, pazarın örgütlenmesi için önemli olan yatırımları öne çıkarıyor. Bunların arasında Trabzon, Soçi ve Sokhum limanlarının genişletilmesi, Türkiye'den doğrudan gemi seferlerinin başlatılması planlanıyor. Kafkasların Türkiye'ye otoyollarla bağlanması, Ermenistan'a dışa açılma olanağı sağlanması öneriliyor. Türkmenistan içlerine kadar uzanan su kanallarının tamiri planlanıyor.

Ama bütün bunlar içini gıcıklaırken, Türkiye burjuvazisi, siyasi tutumlarında dikkatli davranmaya, aşırı gelebilecek adımları geciktirmeye, olayların gelişimini kendi denetimi dışında hızlandırarak bölgede varolan istikrarsızlığı daha da arttırabilecek girişimlerden kaçınmaya çalışıyor.

Örneğin, Türk kökenli cumhuriyetlerin, bu çerçevede de Azerbaycan'ın bağımsızlığını tanımayı olabildiğince geciktirdi. (Azerbaycan'ı tanıdığı za-

Özetle söylersek, eski sosyalist ülkeler pazarı, başta dayanıklı tüketim malları olmak üzere tüketim talebinin yüksek olduğu bir pazardır. Türkiye burjuvazisi bu talebi ihracatını arttırmak için kullanabilir. Ama buna karşı ödenecek döviz açısından bu ülkeler darboğazdadır. Türkiye burjuvazisinin elinde ise bu ülkelerin gereksinimlerine yanıt verebilecek bir finans kaynağı yoktur.

Bu sorunun çözümü uluslararası piyasadan iyi koşullarda borç bulabilecek ve sosyalist ülkeler pazarının kapitalist temelde yeniden örgütlenmesinde Türkiye'ye yer açmada kullanılacak krediler dağıtacak kalkınma bankalarının kuruluşunda yatmaktadır. Türkiye burjuvazisi bu olguyu başka alanlarda da görmüş ve adımlar atmıştır.

21 Temmuz 1991 tarihli *Panorama* dergisinin bu konudaki bir haberinde, "müteahitler kalkınma bankası rüyası görüyor" deniyor ve şu bilgiler veriliyor: Bu bankaların destekledikleri ihaleler pazarı yılda 30 milyar dolar ölçeğinde. Asya Kalkınma Bankası, 1990 yılında 3,9 milyar dolarlık 57 projeyi destekledi. Bu alanda ortaya çıkan projeler Türk müteahhitlik firmaların yapabileceği tipten işler.

Bu konuda çok "bilimsel" konuşan bir doçent şöyle diyor:

"Biz artık bölgesel kalkınma bankalarının destekleyicisi ve sermayedarıyız. Bu tür çokuluslu kuruluşlarda daha önce Türkiye olarak payımız yüzde birlerin altındayken, şimdi Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'nda yüzde 1,15 ile 115 ECU'luk taahhüdümüz var. Biz artık bu kuruluşların kredilerinden

1990'da bu ülkeyle dış ticaret Türkiye aleyhine 119,3 milyon dolar açık verdi.

İşte bu nedenle, Türkiye burjuvazisi clearing yöntemi ile döviz sorununu aşmaya çalışıyor. Sovyetler Birliği ile doğal gaz konusunda yapılan anlaşma da aynı içerikte bir anlaşmadır. Doğal gazın karşılığında ihracat yapılıyor. Bu sorunun aşılması için kullanılan yöntemlerin bir başkası da takas yolu ile ihracat. Bu çerçevede, devletler ve özel sektör ortaklığı ile oluşacak bir kalkınma bankasının önemli bir boşluğu doldurması öngörüldü.

İstikrar özlemi

Öte yandan, Sovyetler'deki ve diğer eski sosyalist ülkelerdeki siyasal istik-

man da bunun “sembolik” olduğunu duyurmaya gayret etti.) *Cumhuriyet*’te 17 Eylül’de yayınlanan bir habere göre, Sovyetler Birliği’ndeki Türk kökenli cumhuriyetlere giden heyet son derece “dikkatli” olacaktı. “Türkiye’nin bu cumhuriyetlere yaklaşımının ‘yayılmacılık’ olarak algılanması Ankara’nın istemediği bir gelişme olacağından, kullanılan terminolojiden, üretilen politikaların uygulanma hızına dek her konuda ihtiyat elden bırakılmıyor.” (agy)

Türkiye burjuvazisinin bu tutumu, genellikle emperyalizmin Sovyet cumhuriyetlerine yönelik tutumu ile üstüste düşüyor. Ancak bu, Türkiye’nin emperyalist ülkelerle bu pazarı kardeş kardeş paylaşmak niyetinde olduğu, öte yarıyla da emperyalizmin Türkiye burjuvazisine geniş bir özgürlük alanı tanıdığı anlamına *gelmiyor*.

Artan rekabet

Türkiye burjuvazisinin temel kaygılarından biri, bu pazara dalmada geç kalmamak, pazarı tümünden emperyalist ana ülkelere kaptırmamaktır. Bugün eski sosyalist ülkeler pazarında satılan Türkiye çıkışlı malların bir bölümü Avrupa ülkelerinin dış ticaret şirketleri eliyle pazarlanmaktadır ve şimdilik “kötünün iyisi” bu durumu kabullenmekte olan burjuvazi, aslında bu işi kendi eliyle yapamadığı için şikayet etmektedir.

Rekabet ortamında her iki taraf da varolan üstünlüklerini sonuna kadar kullanma çabasındadır. Bunun güzel bir örneği, Sovyetler Birliği’nin Doğu Almanya’dan çektiği askeri birlikleri için Alman hibe kredisi ile yapılacak konutların ihalesinde yaşandı.

İlk adımda yapılacak dört bin konut için açılan ihaleye en cazip ilk üç teklif içinde Türk firmalarının da bulunduğu konsorsiyumlar yer aldı. Yaklaşık 2,5 milyar dolarlık bu ihalenin Alman firmalarının elinden kaçıyor olması, Alman hükümetinin en tepeden dolaysız müdahalesini getirdi. Parayı veren düdüğü çaldığı için, sonunda ihalelerin yüzde altmışı Alman firmalarına, gerisi de Finlandiyalılarla Türkiyelilere kaldı. Bu paylaşımın gelecek parti ihalelerinde de izlenecek.

Bunu sineye çeken Türkiye burjuvazisi, sorunları fırsata çevirmeye çalışarak, Alman firmalarıyla ortaklık kurma ve Doğu Almanya inşaat pazarına da girmeye adım attı. Örneğin Pet Holding Doğu Almanya’nın bir şirketini satın alarak burada inşaat işine girişti.

Rekabet, sadece emperyalist ana ülkelerle olmuyor. Türkiye burjuvazisinin kendi içinde de keskin bir rekabet var. Bu rekabet Rostürk’ün kuruluşunda kendini gösterdi. Devletle içli dışlı olan Dış Ekonomik İlişkiler Konseyi altında örgütlenen Sovyet-Türk İş Konseyi’nin İstanbul’daki birkaç holdingin güdümüne girdiğini belirten 18 şirket, 9 Sovyet şirketi ile ortaklaşa Rostürk’ü kurdular.

Sovyet yasalarına tabi bir şirket olan Rostürk’ün etkin gücü olarak Pet Holding görülüyor. Sovyetler’in Türkiye’deki işlerinin takipçiliğinden o ülkede inşaat, imalat ve dış ticaret şirketleri kurmaya büyümüş olan Pet Holding’in adı epeyce duyulacağı benzer.

Bu holdingin başı Gültekin Köksal

holdingin kuruluş amaçları arasında, Orta Doğu pazarında yaptıkları hatayı tekrarlamamayı, yani kendi aralarında ki rekabeti ortadan kaldırmayı, üyeler arasında iş uyumu sağlamayı sayıyor.

Rostürk benzeri bir başka tepki örneği de, Bursa yöresinin 18 şirketinin ortaklığı olan Tü-Ya AŞ’nin Ukrayna’da tekstil dalında Ukraynalılarla ortak yatırım (joint-venture) kurmasıdır.

Büyük tekellerle “daha küçük” sermaye gurupları arasında kavgalar, doğal gaz anlaşması çerçevesinde Sovyetler’e satılacak malların kotaları belirlenirken de ortaya çıkıyor. *Ekonomik Bülten*’in 3 Mart 1991 tarihli

Türk kökenli Sovyet cumhuriyetlerinde burjuvaziye engin pazar olanaklarının açılmış olması, yaratacağı etkiler açısından işçi sınıfımızı doğrudan ilgilendirmektedir

haberine göre, büyük tekellere ayrıcalık tanımak için bu çerçevede Sovyetler’e ihraç edilecek mallarda yüzde 50 yerli katkı olması koşulu konmuştu. Oysa büyükçe tekeller bile, bu oranı ancak, işçilik ücretlerini yüksek gösterip birim maliyetler içinde “yerli” katkısını büyük göstererek aşabiliyorlar. Sonuçta, Koç ve Eczacıbaşı gibi bir avuç tekel, paylaşımın aslan payını alabiliyor.

Aynı sorun Türk Eximbank’ın Sovyet Pazarı için verdiği 300 milyon dolarlık ek kredinin paylaşımında da ortaya çıkıyor.

Birlik özlemi

Kendi aralarındaki rekabeti önleme çabası, aynı zamanda bugünlerde burjuvazinin “birlik” gereksinimini de yansıtıyor.

300 milyon nüfuslu bir pazarın olanaklarını en iyi biçimde kullanmak bu “birliği” zorunlu kılıyor. Pazarı öğrenmek, ilişkileri yoğunlaştırmak için de birlik zorunlu. Bu nedenle eski sosyalist ülkelerle ikili iş konseyleri kuruluyor. Aynı amaçlı işadamları dernekleri kuruluyor. İhracatçılar vakfı kuruluyor. Bu örgütler raporlar yayınlıyor, heyetler ziyaretler örgütüyor, fuarlar düzenleniyorlar.

Hükümetin bu girişimlere öncülük etmesi, özendirici olması isteniyor. Devlet heyetleri davet ediyor, “iadei ziyaretler” yapıyor. İşadamları bu heyetlerin ayrılmaz bir parçası gibi işlev görüyor. Hatta etnik kökeni “uygun” olanlar özel temsilci olarak yollanıyor. Ermenistan’la ilişki kurma işinde Alarko Holding’in başı İshak

Alaton görev alıyor.

Birlik istemi, dış ekonomik ilişkileri yürütebilmek için *kredi bulma sorunuyla* da bağlı. Milyarlarca dolar dış borcu ve bu borçları için yüz milyonlarca dolarlık yıllık faiz ödemek durumunda olan, kredisizlikten, yabancı sermayenin gelmeyişiinden yakınan burjuvazi, bu pazara dalmanın ivedi zorunluluğu olan kredi bulma sorununu, ancak güçlerini birleştirerek aşabileceğini görüyor. Bu arada, dişini sıkıp Romanya’dan Arnavutluk’a, Macaristan’a kadar, bu ülkelere kredi açmadan edemiyor. Çünkü bir yandan mal satışını garantiye alması “lazım”.

Aynı birlik istemi, bu pazarın gerektirdiği *büyük işletme ölçeğinin* de bir sonucu. Örneğin Romanya’da kurulu 2128 yabancı şirketin 1400’ü Türk şirketi, ama Romanya’da ortak yatırım yapan 1387 şirketten sadece 82’si Türkiye’den. Bu sayı küçümsenir bir sayı değil. Türkiye, bu ülkede tüm ortak yatırım yapan ülkeler arasında *altıncı* sırayı alıyor.

Yani, Türkiye burjuvazisi sosyalist ülkeler pazarına çeşitli düzeylerde giriyor. Küçük ölçekli ticaret ve hizmet alanında çok sayıda girişim var. Önemli bir kesimi pazara ihracat gözlüğü ile bakıyor. Ama Türkiye burjuvazisi açısından günün esas gereksinimi *sermaye ihracını* örgütlemek. Bunun bugün ana yöntemi olarak “joint venture” adıyla anılan *ortak yatırımlar* gündeme geliyor. Bu da, birliği zorunlu kılan temel nedenlerden biridir.

Bu yatırımlar, ancak Türkiye’nin büyük tekellerinin, uluslararası bağlantı içinde göze alabildikleri, bir araya gelip konsorsiyumlar kurarak gerçekleştirebildikleri, devletin mali gücünü arkalarına almalarını zorunlu kılan yatırımlardır. Kısa bir süre içinde hızla artan sayıları, Türkiye burjuvazisinin değişen dünya dengelerinde almaya çalıştığı yeri gösteriyor.

Eski sosyalist ülkelerdeki özelleştirmelerden yararlanarak son dönemde hızla artan ortak yatırımların, ilk akla gelenlerinden şöyle bir liste sunulabilir:

- İbrahim Örs AŞ, Sovyetler Birliği’nde iş alet ve makinaları fabrikası kuruyor. (*Cumhuriyet*, 29 Ocak 1991)

- Petrol Ofisi Bulgaristan’da petrol istasyonları kuruyor. (*Cumhuriyet*, 18 Şubat 1991)

- Eczacıbaşı Sovyetler Birliği’nde üç serum fabrikası, Avrupa tipi her şey satan eczaneler zinciri ve çeşitli cumhuriyetlerde 15 ilaç deposu kuruyor. (*Panorama*, 24 Mart 1991)

- Pet Holding, Azerbaycan’da Pet Azer deri fabrikası ve Petoil petrol arama, işleme ve pazarlama şirketi kuruyor. (*Milliyet*, 3 Mayıs 1991)

- Doğu Almanya’da Schwerin’de fason blucin imalatı yapacak ortak yatırım. (*Cumhuriyet*, 27 Mayıs 1991)

- Altınyıldız, Benetton firması ile Türkiye’de üretilen Sovyet pazarında satmak üzere Türkiye’de ortak yatırım yapıyor. (*Cumhuriyet*, 8 Haziran 1991)

- Türkiye Demir Çelik işletmesi, Makedonya’da Tetova şehrinde, Türk asıllı işçilerin çalıştığı, bölgenin en büyük fabrikalarından biri ile ortak oluyor. Aynı ortaklık bu fabrikanın bir benzerini İskenderun’da da kuracak ve 250 bin tonluk gemilerin yanaşabilece-

ği bir liman yapma projesi var. (*Günaydın*, 9 Ekim 1991)

- Cer Metal, Bulgaristan’da dış ticaret ve pazarlama şirketi kuruyor. (*Dünya*, 17 Ekim 1991)

- Tekel Baku’da sigara fabrikası ve Asya-Avrupa pazarını hedefleyen içki şişeleme, pazarlama ortaklığı kurdu. (*Tercüman*, 6 Kasım 1991)

Bu listeye, yabancı firmalarla konsorsiyom halinde ya da tek başına inşaat ihalesi alan firmaları katmadık. Bu alanda da yoğun girişimler var.

Müteahhitler Birliği Başkanı Kadir Sever’in *Kapital* dergisine verdiği bilgiye göre, Türk inşaat müteahhitleri yurtdışında 28 bin 100 işçi çalıştırıyor. Bunun 2 200’ü Sovyetler Birliği’nde bulunuyor. Bu alanda 70 firma iş yapıyor ve bunların yedisi Sovyetler Birliği’nde. Bu alanda 21,5 milyar dolarlık iş hacminin 650 milyon dolarlık bölümü Sovyetler Birliği’nde.

Ortak yatırımlar kısa vadede kârlı. Bunun bir dizi nedeni var. Bunların başında yatırımcılara tanınan teşvikler geliyor. Enerji ve diğer girdilerde eski sosyalist ülkeler sübvansiyon uyguluyor. Vergilerde kolaylık sağlanıyor. En temel neden de işçi ücretlerinin düşüklüğü. Romanya için verilen sayılara bakarsak, yüksek memur maaşı 332 bin liraya denk. Aylık işçi ücreti resmi kurdan 50 dolar, karaborsa kurundan ise 10 dolara maloluyor. (*Panorama*, 9 Haziran 1991)

Bu kârlılıkta bir başka önemli avantaj da yakınlık. Ulaştırma harcamalarının düşük olmasını getiriyor. Haluk Özdalga şu örnekleri veriyor:

“Türkiye’nin Balkan ilişkilerini geliştirmesi... yalnız tarihin değil ekonominin temel kurallarının da gereğidir. Düşünün ki Sofya, Atina ve Bükreş, Türkiye’nin ekonomik merkezi İstanbul’a Adana’dan, Kayseri’den ve Samsun’dan daha yakındır. İstanbul Belgrad arası İstanbul Gaziantep arasından daha kısadır.” (*Cumhuriyet*, 30 Ağustos 1991)

Ama bu pazarın bir bölümü var ki, burada Türkiye burjuvazisinin gerçekten güçlü avantajı *Türk asıllı halklar*. Balkan ülkelerinde azınlık, Kafkaslar ve Orta Asya’da Türk kökenli cumhuriyetler, Türkiye burjuvazisinin ortak dil, kültür ve tarih gibi etmenleri kâra ve iş ilişkisine dönüştürmesinin temelini oluşturuyor.

Aynı zamanda bu temel, bu ülkelerin ortaya çıkan ve gelişen burjuvalarının Türkiye’yi bir model, bir örnek olarak görmelerini de getiriyor. Çoktan öğrenici değişimi başladı. Sovyetler Birliği’nin parçalanması ilerlerse, *askeri işbirliği* gündeme gelecek. Şimdiden kapitalist ekonominin nasıl işlediği, devlet işletmelerinin nasıl özelleştirileceği üzerine Türkiye burjuvaları ve kimi “aydınlarımız” bu ülkelerde seminerler, dersler veriyor.

Bu pazar, Türkiye burjuvazisine, dünya çapında yaşanan karşı-devrim ve gericilik döneminin iki belirleyici yönü olan, sosyalist sistemin çöküşü ile dünya kapitalist ekonomisinin bunalımı arasında, bir çok ülkeye düşmeyen geniş bir olanak getiriyor.

Önümüzdeki dönemde Türkiye işçi sınıfını ve devrimci hareketi doğrudan ilgilendirecek birçok iç ve dış siyasal gelişme, bu unsurun Türkiye ekonomisine yapacağı etkilerin de ışığında biçimlenecektir. ●

Gençliğin öncüsü işçi sınıfıdır

Türkiye’de gençlik hareketinin demokrasi ve devrim mücadelesindeki yeri çok önemli olmasına rağmen, gençlik kavramı solda bir türlü doğru olarak ele alınmadı.

Türkiye’de gençliğe öyle bir misyon verildi ki, anlayış olarak sınıf mücadelesinde işçi sınıfının tuttuğu yeri, “üretim süreci dışında” gördükleri gençlik aldı.

Gençlik ayrı bir sınıf ya da tabaka değildir. Her genç içinde bulunduğu sınıfın özelliklerini yansıtır. Gençlik, başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi sınıf ve tabakaların gençliğidir. Gençliğe, onun alamayacağı “önderlik” gibi misyonlar yüklemek gerekir. Öte yanda, Türkiye’de gençlik mücadelesinin nesnel olarak daha çok öğrenci gençlik üzerinden gittiği de unutulmamalıdır.

Proletaryanın devrimci savaşı, bütün emekçileri kapitalizmin boyunduruğundan kurtarmak, sömürünün kaynağı olan üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti ortadan kaldırmak amacı güder. Bu savaşta henüz burjuva ideolo-

jisi ve ahlâkıyla sıkıca etkilenmemiş olan genç insanların yeri çok önemlidir.

Gençliğin ana görevi üniversitelerde “Marksist beyinler yetiştirmek” değildir. Gençliğin yeri, başta işçi sınıfı olmak üzere, toplumun emekçi katlarında mücadelenin gerektirdiği eylemlerdir.

Toplumda varolan guruplaşmaların öğrenciler arasında da yansıma bulması kaçınılmazdır. Ancak kuşkusuz bu yansıma, öğrenci topluluğunun kendi yapısının prizmasından geçerek olur ve toplumdaki güç dengesiyle aynı orantıda yansımaz, çünkü öğrencilerin yapısı toplumla aynı değildir.

Öğrencilerin yapısı ağırlığıyla küçük burjuva olduğuna göre, siyasal guruplaşmaların yansımada bu küçük burjuva ağırlık önemli bir etken olacaktır. Hem küçük burjuva çıkarlar daha geniş yansıma bulacaktır, hem de güce tapınma vb. gibi küçük burjuva özellikler nedeniyle öğrenci

Murat Ulaşır, işçi sınıfı devrimcilerinin gençlik hareketine bakışının kısa bir özetini yapıyor

arasında, rüzgârın toplumda güç kazanandan yana esmesi gibi olgular yaşanacaktır.

Ancak yaşamın çok renkliliğini bu konuda da unutmamak gerekir. Başka birçok etken de işlemektedir. Örneğin küçük burjuvazinin yığınsal proleterleşme sürecinde olduğu koşullarda ezenlere karşı mücadele ruhunun öne çıkması söz konusudur. Sonra, aydın oldukları için Marksizm biliminin ideolojik etkisiyle öğrenciler arasından işçi aydınların çıkma kanalı da vardır. Daha başka etkenler de sayılabilir.

Ne olursa olsun, şu kesindir ki öğrencileri toplumdaki sınıf çatışmasından uzak tutmak olanaklı değildir.

Yığın çalışmasının her alanında olduğu gibi, öğrenciler arasında da, onların somut sorunlarından kalka-

rak, bu sorunların devrimle olan bağını yığınsal-militan eylemlerle göstermek gerekir.

Somut sorunlar temelinde yığınsal eylem, düzenle çelişkilerin uç noktaya ulaştığı ve siyasallaştığı eylemdir.

Gençliğe ilişkin belli başlı görevleri şöyle özetleyebiliriz:

1. Devrimciler, öğrencilerin akademik mücadelesini destekleyip sahip çıkarak, onları devrim kavgası yolunda ilerletmelidirler. Akademik mücadeleye sahip çıkmak değil, dönemi geçmesine rağmen mücadeleyi akademik sınırlar içinde tutmak hainliktir.

2. Bu doğrultuda yaratıcı önerileri gençliğe devrimciler sunmalıdır. Öte yandan devrimciler, işçilerin burjuvazi karşısında öğrencilere sahip çıkmasını sağlamalıdır.

3. Siyasal guruplaşmanın olduğu bir toplumda siyasal rekabet önlenemeyeceğine göre, safları açık etmek, ortalığı netleştirmek önem taşımaktadır. Öte yandan, siyasal rekabetin, meslek birimleri-

nin (öğrenci demekleri) parçalanması anlamına gelmediğini anlatmak ve somut yaşatmak gerekmektedir.

4. Bağımsız devrimci çizgi en açık şekilde öne sürülmelidir. Devrimci dünya görüşü sürekli ve tam işlenmelidir. Öğrenci gençlik arasında işçi sınıfının ideolojisinin güçlenmesi için çalışılmalıdır. Devrimci olmayan fikirlerle yoğun savaşılmalıdır.

5. Devrimciler, öğrenci gençliğin somut sorunlarından tutarak yığınsal-militan eylem örgütlemeyi ve bu kavgayı “özerk-demokratik üniversite” hedefini vurgulayarak, kapitalizme karşı yönlendirmeyi bilmelidirler.

6. Devrimciler, gençlikten, başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi sınıf ve tabakaların gençliğini anlarlar ve hem işçi hem de öğrenci gençliğin her düzeyde beraber örgütlenmesinden yanadırlar.

7. Gençlerin öncüsü işçi sınıfıdır. İşçi sınıfının, gençlerin sorunlarına sahip çıkarak, eylemlerine yol göstermesi mücadelenin doğru yolda yürümesinin garantisidir. ●

Yürükoğlu Hamburg Alevi Kültür Merkezi'nde

Hamburg Alevi Kültür Derneği'nin düzenlediği, *Okunacak En Büyük Kitap İnsandır* kitabının yazarı R.Yürükoğlu'nun sunduğu konferans 16 Kasım'da yapıldı.

Konferans öncesinde Avrupa'nın çeşitli bölgelerinden konferansa katılmaya gelen arkadaşlar gün boyunca dernek lokalinde sohbet ettiler. Günümüzde Alevilik konusunun konuşulduğu sohbetlerde dostluklar perçinleşti, sıcak ilişkiler kuruldu.

Avrupa'nın ve Almanya'nın çeşitli şehirlerinden gelen Alevilerle dolan toplantının başında dernek başkanı Halis Tosun'un yaptığı açılış konuşmasından sonra dernek sekreteri Turgut Öker konferansın düzenini anlattı. Ardından R. Yürükoğlu konuşmasını sundu.

R.Yürükoğlu konuşmasında, bugün artık Alevilik konusunda sorunun, Aleviliğin kapitalizm altında nasıl bir

temelde yükselmesi gerektiği, ana amaçlarının nasıl gerçekleştirileceği olduğunu belirtti. Alevilik içindeki farklılaşmaların sınıfsal kökenlerine değinen konuşmacı, özellikle

Türkiye solunun Alevilik konusundaki yanlış tutumlarını sergiledi.

R. Yürükoğlu'nun konuşmasından sonra kısa bir ara verildi. Arada *Okunacak En*

Büyük Kitap İnsandır kitabı yoğun olarak satıldı ve yazara imzalatıldı.

Daha sonra sorular-tartışmalar bölümüne geçildi. Oldukça ilginç ve hararetli

konuşmaların yapıldığı bu bölümde, özellikle "sol" konumlu bazı dinleyicilerin sergilediği ibret dolu görüntüler oldu. Soru sormaktan çok kişisel tatmin düzeyinde kendi görüşlerini dile getiren bu kişilere toplantıyı oluşturan Alevilerden şiddetli tepki geldi. Sol hareketin içinde bulunduğu çıkmazı güzel yansıtan bu konuşmalar öğreticiydi. Zaman ve yer darlığı nedeniyle, konferansta yapılan konuşmaları önümüzdeki sayı yayınlacağız.

Son olarak R. Yürükoğlu'nun sorulara verdiği yanıtlarla ve yaptığı toparlayıcı bir konuşmayla toplantı alkışlarla sona erdi.

Alevi felsefesine ve Hacı Bektaş Veli yoluna gerçekten gönül vermiş Alevilerle derin bağların kurulduğu bu konferans, R.Yürükoğlu'nun dediği gibi "işçi sınıfı ile Aleviliği musahib yapma" yolunda atılmış yeni bir adım oldu. ●

İŞÇİ MUHABİRLERE ÇAĞRI

KAVGA, haksızlığa, sömürüye diş bileyen emekçilerin platformudur.

KAVGA'yı besleyen, yayan *aktif okuyucu*, yani *işçi muhabir*, KAVGA'yla okuyucusu arasındaki iletişim kanalıdır.

KAVGA, işçi sınıfının görüşlerini, savaşımlarını yansıtırken, haber ve bilgileri en doğru olarak, kavganın bizzat içinde olanlardan, *işçi muhabirlerden* alır.

İŞÇİ MUHABİR'in geçtiği haber ya da yorumda şu altı sorunun yanıtı mutlaka bulunur: Olay nedir? / Kim, kimlerle? / Nerede olmuş? / Ne zaman? / Nasıl? / Neden?

İŞÇİ MUHABİR, haberini kısa ve basit cümlelerle kaleme alır. Gereksiz "devrimci" edebiyattan kaçınır.

İşçi muhabir planlı, hedefli çalışmalıdır. "Bu ay kaç kişiyi abone edebilirim", "aboneleri çalışmaya nasıl katabilirim" gibi sorular, hedef saptamada yardımcıdır.

Dergi matbaadan çıkar çıkmaz önce abonelere ulaştırılmalıdır. KAVGA'yı aboneye elden ulaştırma işçi muhabirin görevidir. Abonenin görüş ve eleştirilerinin iletilmesi de işçi muhabirin görevlerindendir.

Okuyucu çevresi büyüyüp abone sayısı arttıkça, işçi muhabirler, İŞÇİ MUHABİR GURUPLARI olarak biraraya gelir.

YAKIN hedefimiz, tüm Türkiye'de KAVGA'cı işçi muhabirler ağı yaratmaktır.

“Hesap yanlış çıktı allah rızası için bir sadaka”

Yazıma, yukarıda sözünü ettiğim, bir dilencinin dilenmede kullandığı cümlelerin açıklamasıyla başlamak isterim.

Adamın biri, onbin altına sahipmiş, yaşı da ölüme yakın bir yaş. Düşünmüş taşınmış, “bu altınlar benim ölümüne kadar yeter” demiş, başlamış harcamaya. Fakat, olacakla gelecek bilinmez derler ya, adamcağız ölmemiş. Paralar bitince de başlamış dilenmeye: “Hesap yanlış çıktı, allah rızası için bir sadaka.”

Şimdi, parlamentonun 20 Ekim yamalı bohçası bize birilerinin dilendiğini ve birilerinin de hesaplarının yanlış çıkacağını gösteriyor.

Doğu ve Güney Anadolu için siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel, tüm eleştiriler kabul! Kabul görmeyen hesap yanlışlığı, Türk-Kürt kavgasını körüklemeye ve bir iç savaşı başlatma isteri nöbetleriyle yananların kıvrır kıvrır kıvrınmalarında yatmaktadır.

Bunlar, ileride hesapların yanlış çıkmasıyla, birlikte yaşayan bu insanları ve bu birliktelikten meydana gelen tarihi ve evrensel yüce kültürü, kan-ateş-barut-gözyaşı içine çekmek, boğmak sevdasında olduklarının farkına varacaklar amma, ne gam.

Bu bağlamda benim Alevi canlarıma söyleyeceğim çok şeyler var.

İlkin bizler, Yunus gibi aşktan yana, Pir Sultan gibi dosttan, Hacım Bektaş gibi kardeşlikten yanayız. Bizim bu kavgada bitaraf (tarafsız)

değil, bilakis taraflı olmamız gerekir. O taraflılık, *Anadolu'nun bütünlüğüdür.*

Gerek kendini Kürt gören Alevilerimiz, gerekse kendini Türk gören Alevilerimiz, isterse bu iç savaşı durdurabilirler. Bizim tarihsel görevimiz,

ilkini kendi birliğimizi her iki kesime de kabul ettirmek zorundayız. Bunun yolu kaba kuvvet değil, BİLİMİN şaşmaz tartışmalı yoludur.

Kendini Kürt gören Alevilerin, Şafî Kürtlerce nasıl horlanıp itildiği bilinmektedir.

**Görevimiz,
analarla çocukların Anadolu'da
Kürt'ü ile Türk'ü ile
gözyaşı dökmesini önlemektir.
Sonra hesap yanlış çıkar.**

en üst düzeyde *demokrasi mücadelesinin* verilmesidir.

Tarihte biz çok ayaklandık ve bu ayaklanmaların faturasını çok pahalı ödedik. Canla başla. Şimdiki faturayı ödemeye ise olanağımız yoktur. Olsa da olamaz, Anadolu bölünmez.

Anadolu Aleviliğinin, tüm dünya milletlerini kardeş, tüm ezilen ve horlanan, köylü, yoksul ve dar gelirli sınıfları, hele hele işçi sınıfını kardeş gören felsefesine inanmışlar olarak bu mücadelede yerimiz *kavgayı önlemektir.*

Bizler tarih boyunca Aleviliğimizi söyleyememiş, cem yapamamış, Şafilerce iftiralara uğramış, Hanefilerce lanetlenmiş Anadolu Alevileri olarak,

Bizim Kürt halkıyla değil, Şafî mezhebinin odak noktasında başlayan anlayışla tümüyle bilimsel mücadelemiz vardır.

Ve yine bizim, Hanefî olarak kendisini gören Türk kökenli gericilerle bilimsel mücadelemiz vardır.

Bu mücadelelerimizde bilimden şaşmaz bir anlayışla donandığımız ve desturumuzun Hünkar Hacım Bektaş-ı Veli'den geldiği bilinmelidir.

Yine bilinmelidir ki, elimiz, dilimiz ve demokrasinin yüce varyantları bize tarihi bir görev yüklemiştir. *Anadolu Alevileri dostluk ve kardeşlik köprüsünün mimarı olacaktır.*

Bu tarihi görev, bizim yolumuzun başlangıç noktası ve

sonsuzdaki varış yerimizdir. Arada kalan mesafe kardeşlik parkurudur.

Bizler “hesap yanlış çıktı” demeyecek kadar tarihi birikime sahibiz.

Büyükanneemin Kürtlük kanından ben de taşıyorum. Fakat biz yine de kavgadan yana değiliz. Kardeşliğin ummanında kulaç vuran, tuma kuşu ile semah eyleyen, demokrasiye gönül veren BİLİMLE izdivaç kuranlardanız.

Avrupa'da faşizmin ayak sesleri Berlin'de rap-rap duyulmaya başladı. Yugoslavya'da faşizm ayaklanma alarmına geçti. Fransa'da faşizm güneyden Paris'e doğru yola çıktı. Avusturya'da Haider Viyana'yı ele geçirdi. Ve tüm emperyalistler Kürt hareketini Anadolu'da destekler beyanlar vermeye başladılar. Peki bunların dostluğu kime yarar getirir?

Anadolu'nun bugün tek dostu, *bin yıldır birlikte yaşayan* Anadolu halklarıdır. Bunların devletsal, eğitimsel, insansal, ekonomik, sosyol, kültürel onbinlerce derdi var.

Sabancı 24 bin kişilik fabrikayı Japon'larla birlikte Adapazarı'na kurarken Anadolu'nun kavgası bu çeşit kapitalistlerle, “yatırımcı ve sanayiciler”ledir. Dostluğu kuracak olan tek yol pastanın eşitliğine atılan bıçak ve dağıtımdır. Yoksa, “rabbena hep bana” mantığı Anadolu'yu kan gölüne boğar.

Demirel'in uygarlaşmış görünüşünü, “istemeyiz fakat vatan sathında varlar,

mecliste olmalarına da katlanmak zorundayız” cümlesi anlatırken, Ecevit'in ateşe benzinele gidişinin ardında, ben “iktidar değilsem benden sonra tufan” mantığı yatmaktadır.

İnönü doğrusunu yapmıştır. Kürtlerle ancak ortak yapılar içinde birlikte çalışarak kaynaşılabilir. Yoksa, “Fırat cinlerini” oynayan Perinçek, “Fırat'ın o yakası, beri yakası” ayırımı ile bilmem nelerle davetiye çıkarmaz, Anadolu'nun bütünlüğüne en az Aleviler kadar omuz verirdi.

Tüm Avrupa'nın kabadayı faşist imajlı gelişmeleri bizi Orta Anadolu'da sıkıştırma hesapları yaparken, Almanya'da her türlü ölüm ve zulüm metodları sinsice uygulanırken, yabancı işçilere kapıyı gösteren Genscher ve Kohl Kürtlere “destek” çıkarken, tarihin biz Alevilere demokrasi aşıkları olarak Anadolu'da Kürt-Türk kavgasını önlemek görevi verdiğini hatırlamamızı, bizim kültürümüz bize emrediyor.

Namuslu bir geleceği muştulayan demokrasi kalelerinin en büyük burcu olan işçi sınıfına ve onun öğretisine kulak açmak, kol açmak bizim yolumuzdur.

Anadolu Aleviliğinin tarihi demokrasi misyonu şimdi bir kez daha sahne-i Anadolu'da görev üstleniyor. Kurtuluş Savaşında Banaz'da, Sivaslı'da (Uşak'ın kazaları) emperyalizme verilen savaşın şimdi bir başka türüsü, “demokrasi savaşı” görevi bizi bekliyor.

Canlar, dostlar! Demokrasi kalesinin bir taşı ve temel bir bölümü biziz. Görevimiz, analarla çocukların Anadolu'da Kürt'ü ile Türk'ü ile göz yaşı dökmesini önlemektir. Sonra hesap yanlış çıkar. ●

FORMU (YA DA KOPYESİNİ) VE ABONELİK BEDELİNİ ÖDEDİĞİNİZİ BELİRTEN BELGENİN KOPYESİNİ KAVGA ADRESİNE POSTALAYINIZ.

Adu/Soyadı:	Abone bedeli	12 sayı	6 sayı
Sokak/no:	Yurtiçi:	☐ 60 000TL	☐ 30 000TL
Şehir:	İngiltere:	☐ 15 Sterlin	☐ 7.5 Sterlin
Ülke:	Almanya:	☐ 60 DM	☐ 30 DM
Posta kodu:	Fransa:	☐ 150 FF	☐ 75 FF
Telefon:	İsviçre:	☐ 50 SFr	☐ 25 SFr
İmza:	Amerika:	☐ 40 \$	☐ 20 \$
	Avustralya:	☐ 40 \$	☐ 20 \$
	☐ Banka havalesi	☐ Posta havalesi	☐ Nakit
	Tarih:	/ / 1991	

YURT İÇİ ABONELER İÇİN:

Yazışma adresi:
Ordu Caddesi,
Dağarcık Sk. No:32/24,
Fatih, İstanbul.
Tel: (1)521 52 62

Banka havalesi:
Yapı ve Kredi Bankası,
Aksaray Şb.
Genel Ajans,
Hesap No: 3549-3

YURT DIŞI ABONELER İÇİN:

Yazışma adresi:
Avrupa Genel Temsilciliği:
Murtaza Dersimli,
P.O.Box 1822, Londra N1,
İngiltere.

Banka havalesi:
National Westminster Bank,
Hackney Amhurst Branch
20 Amhurst Road, London E8 1JW
Hesap: KAVGA no: 15189899

Bu sayımızda,
1570'lerde Sivas'ta
yaşamış Derviş Ali Baba
soyundan gelen
Kızılbaş Dedesi *Şeyh*
Hüseyin Tekkeşinoğlu
Dede ve ağabeyi *Ali*
Tekkeşinoğlu Dede'yle
KAVGA-İzmir bürosunun
yaptığı söyleşiyi
yayınliyoruz. Memur
emeklisi olarak
Samsun'un Ladik ilçesi
Budakdere köyünde
yaşamakta olan 1928
doğumlu *Şeyh Hüseyin*
Dede, çiftçiliğin yanısıra
aktif Dedelik
yapmaktadır.

Ali Dede, Sivastan gelişiniz nasıl oldu?

Ali Dede: Biz Sivas'tan 1918'lerde ve daha önce geldik.

Hüseyin Dede: Eski tarihte 1299'larda. (1878'ler oluyor-*Kavga*)

Ali Dede: Amcalarımızı öldürmüşler. Baskı oluyor, mezhep ayrılığı. Abisine hançer vuruyorlar. Babam da orada dirlik bulamayınca buraya geliyor. Böylece Sivas'tan Samsun'a gelmişiz. Siz nereden geliyorsunuz?

Ben *Kavga* dergisinin muhabiriyim. İzmir'den geliyorum.

Hüseyin Dede: Gerçekleri yansıtabilmek için Dedelerle ilgi kuruyorlar. "Dedeler niye dağbaşında bekliyor, seslerini niye duyurmuyorlar" diye geliyorlar.

Hüseyin Dede, sizin *Kavga* dergisiyle tanışmanız nasıl oldu?

Hüseyin Dede: İstanbul'a gitmiştim orada camekanın içinde *Kavga*'yı gördüm. Hoşuma gitti.

Dergiyi aradım, bir hanım çıktı. "*Kavga*" deyince, "benim de şimdiki düzenle kavgalarım var, belki siz dile getirirsiniz" dedim. Sivas'daki Ali Baba'nın kültür evi için vakıflara dilekçe verdiğimi söyledim.

Biz dilekçe verdik devlet baba Dilekçem yayıdır neden acaba Fark ayrılıp sınıf gözetilmez iken Bunu yapıyorlar neden acaba

Neydi o Koçlar o Sakıplar Gizliden oluyor olan takıplar Dileğimi hiçe saydı vakıflar Nazara almadılar neden acaba

Yunus balığın karnında yattı Ümmetler onun tarafını tuttu Hop edip hırkayı sivava attı

Gökte ancak yıldızlar vardır

Gafil insanlar "allah" der göğe bakar.
Arifler ise "allah" der kalbine bakar.
Allah gökte değil sende.
Sen allahın evisin, niye göğe bakıyorsun?

Ali Baba tanınmıyor neden acaba

Ali Baba pirlerin hocası idi
Dünya ahiretin bacası idi
Muhammedi Ali'nin hocası idi
O artırdı Hasan'ı neden acaba

Arı her çiçekten yapıyor balı
Herkesi güzeldir herkesin yolu
Tanrının aslanı Hz.Ali
Camiide şehittir neden acaba

Şu yüce dağlarda dumanlı kar mı
Anayasada ayrılık var mı
Kulakları sağır gözleri kör mü
Bunu da yaparlar neden acaba

Ali Baba'nın vakfını ettiler talan
Fatma'nın hurmalığını elinden alan
Hançeri Hüseyin'in bağrına çalan
Sülaletler var mıydı neden acaba

Buna kızarak ben de İçişleri Bakanlı-
ğı'na Türk vatandaşlığından çıkmak için
müracaat ettim. Benden nüfus kaydı
istediler, fakat ne için olduğunu söyle-
mediler.

Ali Baba kimdir?

Ali Dede: Bizim ecdadımız. Söze göre Ali Baba, Sultan Murat bu dağlarda gezerken ordunun yemeğini, atının arpa-sını veriyor. Bir torba arpa ordunun atına yetiyor, bir ufak kazan da orduya yetiyor. Sungurlu'ya (Çorum'un kazası) geliyor. Tuz yok, orada tuz buluyor onla yemeği yapıyor. Yani, Ali Baba Tuzlası bir "mucize" oluyor bizim insanlarımıza göre.

Ali Baba'nın tekkesi var Sivas'ta. Burayı devlet 12 Eylül'den sonra şahsa satıyor. O da "kültür müzesine" dönüş-türüyor. Hüseyin Dede'nin bu konuda şikayeti var, değil mi?

Ali Dede: Türbe kısmı var, tekke kısmı var. Vakfiyeye göre Ali Baba'nın oğlu Ahi Mehmet Bey burayı evlâdına vakfet-miş. Vakfiyede "evladı zükunundan mütevellî olur" diyor, yani erkek evlâdı mütevellî olacak. Ben de açtım davayı.

350 yıllık vakfiyeyi vakıflar, hakim, kadastro bozdu gitti. İstanbul'da vakfiye-yi gösterdim. Vakıflarda yaşlı birisi okudu, "bu tekkeyi satmışlar ama siz vakfı mahkemeye verirsiniz bunun kira-sını alırsınız" dedi. Babam buraya geldikten 70 yıl sonra gittik oraya. Tekkeyi kazandık, türbeyi kazanamadık.

Oraya kurban getirir Aleviler. Tekke-ye bakan adam Alevilere hürmetle bakıyor. Onlar babamı tanıyorlar. Kur-ban orada pişirilip orada yeniyor. Fakat Semahhanesi çalışmıyor. Avluya girdim, asa suyunu gördüm.

Sünniler türbemize el koydular. Ale-viler mazlum, öbürü iktidar. Onlar ticaret yapıyorlar. Yoksullar Aleviler oluyor.

Bazı aydınlar, Alevilik tarihte kalmıştır diyorlar. Siz ne diyorsunuz?

Ali Dede: Geçmişte kalmadı. Aleviliği başkaları da benimsiyor. Yabancı da olsa bunu bilen, bu kültürün iyi olduğunu anlayan benimsiyor.

Siz bunları Aleviliğe kabul ediyor musunuz?

Ali Dede: Biz buna seviniyoruz ve onları kabul ediyoruz. Hoş karşıyoruz. Alevi kültürünü bilen ve öğrenen kişiler çok iyi oluyor. Alevilikte, İmam Ali'nin torunla-rından İmam Caferi Sadık "millet 73 gürühtür, kimseye ayıp nazarıyla bakma-maktır" der. Tüzüğümüz doğrudur.

Çorum'da yayınlanan bir dergide (14 Masum) "Kuran'ın eksik olduğu iddia-sı,.. Alevilerin Kuran'dan uzaklaştırıl-maları için Ehlîbeyt düşmanlarıncı

hazırlanmış bir oyundur" diyorlar. Bu-na ne dersiniz?

Hüseyin Dede:

Karaya kalem karıştı ayından oku Bedesten ol da türlü kumaşlar doku Bülbül ol da gül dalında şakı Avazın hemen yare yetiştir de gör

Peygamberin torunları ayaklar altında kaldığına göre Ehlîbeyt'in sözünü eden kısımlar silindi ve yakıldı. Biz Ehlîbeyt'i seviyoruz. "Kuran'a el katılmamıştır" diyorlar. Kattılar da yaktılar da.

Alevilere göre Kuran, İmam-ı Cafer'in buyruğu, aşıklardadır. Gökten 104 kitap düşüyor. 4'ü aşıkâr 100 tanesi süfuttur. Bunlar da aşıklara gizlenmişlerdir. Aşık-lar ne söylemişse, aşıkların sözü Kuran.

"Cennet" bizce 40'ların meclisi. Aleviler cem yapıyorlar ya, onu 40'lar meclisi olarak niteliyorlar. *Samsun Alevileri* kitabımda bunu zikretmişim, size hediye ediyorum. İncelersiniz anlar-sınız.

Ehlîbeyt'in davası büyük bir davadır. Zaman gelecek aydın kişiler bunu mey-dana çıkaracaklar.

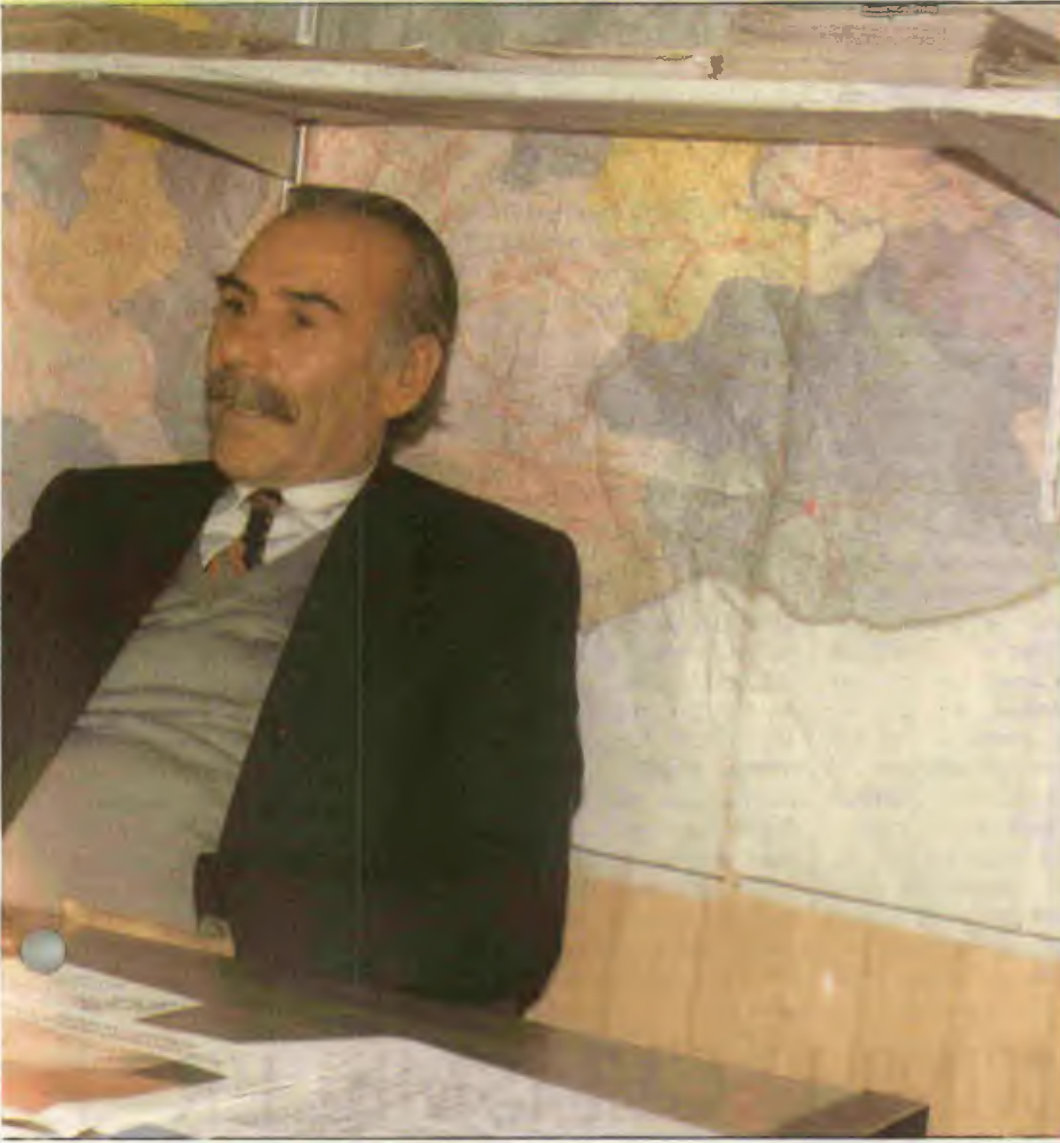
Ali Dede: Bir defa muhalefet olmuş ya, Alevilik de Sünnileştiriliyor. Özünden saptırılıyor.

Neden böyle oluyor?

Ali Dede: 20.asır 21.asıra döndü. Gençler "değişmeli" diyor.

Hüseyin Dede: Alevilik için "değişme-li", "artık bırakalım bunları" diyen aydınlar gençler, neden Sünni İslam için bunları söylemiyorlar? Namaz için birşey demiyorlar da, Cem'e karşı çıkıyorlar?

Ali Dede: Evet, Hacı Bektaş Veli, "Kâbeye gitmedense bir gönül yap"

diyor. Yıkma gönlü diyor. Yapılmıyor yıkılıyor.

Alevilik herşeyin insan için olmasını istiyor, ama diyorsunuz ki "Alevilik Sünnileştiriliyor..."

Ali Dede: Alevilik "yalan, riya, haset, şehvetten geri ol" diyor. Kadına da eşit davranıyor. Şimdi şeriatçılık, mezhepçilik öyle olmuş ki, bazı ben kızıyorum.

Aleviliğin içinde bulunduğu dağınıklık-tan kurtulması için neler yapabiliriz?

Ali Dede: Aleviliğin yaşaması için ancak Aleviliğin kültürünü öğretecek birisi olmak lazım. Aleviliğin kültürü çok ileride ama kültürüne sahip çıkan yok. Dedğim gibi müslüman olmayan adamlar Alevi kültürünü daha iyi bir ilim olarak görüyorlar. Fakat biz onlar kadar bilmiyoruz doğrusu.

Osmanlı döneminde Alevilere yönelik baskı vardı, Peki Cumhuriyet Alevilere yaradı mı?

Ali Dede: Cumhuriyeti kurarken Atatürk Hacı Bektaş'a gidiyor. Cemalettin Efendi "paşam" diyor, "Cumhuriyet mi kuracaksın?" O da "evet" diyor.

Cumhuriyet kurulunca "herkes kendi ananesi usulü, gidişi nasıl şekildeyse o şekil yapsın" denildi ama yine de baskı oluyor.

Hüseyin Dede: Atatürk de Alevidir. Ben tarihini okudum. "Türkmen yörüklerindendir, yani Alevidir" diyor.

Ali Dede: 70'den önce Pir Sultan geceleri yapıyorlardı. Semah oynanıyordu. Hangi tarihteydi tam çıkartamıyorum, Amasya'da vali görüyor bizi. 19 Mayıs bayramına çağırıyor. Büyük bir araba gönderiyor bizi almaya. Biz gidiyoruz gösteri yapmaya.

Orda semah ettik döndük. Bir de bizim Salih hoca var, benim kayınbiraderin kızı var altı yaşında, o da dönüyor. Belki 8 dakika, belki 10 dakika pervane yapıyor. Halk alkışlıyor.

Aleviliği bugüne Dedeler getirmişler. Dedeler olmasaydı biz bu kültürü bilmezdik. Dedeliği nasıl canlandırırız? Siz ne dersiniz?

Ali Dede: Hacı Bektaş-ı Veli, eline beline diline dürüst olacağını, hasetten kibirden beri olacağını söylemiş, Gençler Hacı Bektaş-ı Veli'nin yolunu öğrenecekler. Yolu bu. Ama öyle olmuyor.

Alevilere yönelik bir yayında diyor ki, "biz müslümanız".

Hüseyin Dede: Aleviliğin müslümanlıkla alakası yok. Hz. Ali'nin kılıcıyla yola gelenlere müslüman denildi. "Müslüman" sonradan inanan demek.

Çobanın birinin güzel bir köpeği varmış. Bu köpeğe bir koyunu adamış. Köpeğe verdiği koyun çoğalıyor, ama köpek ölüyor. Bunun üzerine çoban müftüye danışmaya gidiyor. Diyor ki, "müftü efendi, benim yağız bir köpeğim vardı ona bir koyun vaadetmiştim, koyun çoğaldı köpek öldü, bu koyunlar kime düşüyor?" Müftü de diyor ki, "bana düşer". Bektaşî bunu duyuyor, müftünün kapısını çalıyor. Müftü kapıyı açınca Bektaşî soruyor: "Müftü efendi siz bu köpeğin neyi oluyorsunuz?"

Geçen yıl Ladik'te, babamın arkadaşı Gürcü İlyas ustayla Alevilik hakkında konuşuyoruz. Konuşurken Gürcü sohbeti dinleyen Laza "Alevi misin Sünni misin?" sordu, Laz cevap vermedi. Gürcü Laza sordu "Ali'yi seviyor musun?" O da Ali'yi sevdiğini söyledi. "Ali'yi kim severse Alevidir, ben de Aleviyim" dedi.

Sünnilikte Ali'yi sevenler de çoktur.

Ali'yi sevdin mi Alevi oluyorsun.

Herkes Ali'yi sevebilir ama Fakat Ali'yi sevmek pratikte olmalı. Aleviliğe bunca eziyet yapılırken Ali'yi seven insanlar ne yapıyor?

Ali Dede: Kişi, İmam Cafer'in kitaplarını okumuş, Aleviliği benimsemişse, Cem'e girmemişse de artık Aleviliği benimsemiş. Ali'yi sevmenin Alevilik olduğunu öğrenmiş.

Dede, Alevilerin Diyanet İşleri'nde temsili Aleviliğe ne getirir?

Ali Dede: Diyanet İşleri Aleviliği anlatsa halk çok iyi öğrenir, ama Ehlibeyt'i, Oniki İmam'ı anlatması gerekir. Pir Sultan'ları, Şeyh Bedreddin'leri anlatması gerekir. Acaba anlatır mı?

Sünni Osmanlı Alevileri katletmiş, Pir Sultan'ı, Bedreddin'i asmış. Cumhuriyet döneminde de insanlar Koçgiri'de, Dersim'de katledilmiş. Aleviliğin özünde Sünni egemen sınıfın haksızlıklarına karşı bir hareket var. Şimdi Sünni Diyanet İşleri Aleviliği halka doğru bir biçimde mi anlatır?

Hüseyin Dede: Aleviliği doğru bir biçimde anlatmazlar ama, ben bizim feramanları götürdüğümde dedikleri gibi, "Alevilik olmasaydı biz Türkçe öğrenemezdik" demeden de edemezler.

Bizim köyde tekke var. Ben orada cem usulü dua okudum. O sırada bir hoca geldi dedi ki: "Namaz kıldınız mı?" Ben de kıldığımızı söyledim.

Dede sizin usuldeki namaz nasıl oluyor?

Ali Dede: Toplanıyoruz, seccade seriyoruz. Aşıklar sazlarını alıyorlar...

Fakat hocanın anlatmak istediği farklı bir namaz.

Hüseyin Dede: Onu bilmem, biz orada cem yaptık. Dua da yapıyoruz. Yani Hacı Bektaş'ın Türkçe duasını yapıyoruz. Ondan sonra bizim köyün muhtarı saate baktı, bana "çık ezan oku" dedi. Ben de muhtara karşı çıktım ve bizim namaz kılmakta olduğumuzu söyledim. Ondan sonra hoca birşey demedi.

Dede, değişlerinden bize bir iki tane daha okuyabilir misin?

Hüseyin Dede: Muhip Köyü'ne gitmiştim orada müritler Aleviliğe soğuk durdular. Bunlara demiştim ki:

Şikayetim vardır Ali Baba'ya
Sıtkile yoluna giden kalmamış
Kimi ileri çeker kimi geri
Hayır defterini düzen kalmamış

Ecdadım Ali Baba Sivas'ta yatar
Yoluna gidenin elinden tutar
İkrarından döneni yabana atar
Köyün birliğinde düzen kalmamış

Ali Dede:

Gaflet uykusundan yatan uyanmaz
Can gözü kapalı gafiller çoktur
Nasihat dinlemez asla inanmaz
Özü çürük kalbi gafiller çoktur

Mürşidi kamile vermez özünü
Taştan katı beter söyler sözünü
Gaflet uykusundan açmaz gözünü

Nefsine uygulasan delişmen çoktur

Bildiğinden şaşmaz nasihat almaz
Aslı münkir olan imlaya gelmez
Hakkını yitirmiş halkını bilmez
Şeytan dolabına aldanmış çoktur

Şurada bir kitap gördüm. *Okunacak En büyük Kitap İnsandır* demişsiniz.

Onun hikayesi şöyle...

Ali Dede:

Daha allah ile cihan yok iken
Biz onu var edip ilan eyledik
Hakka layık hiçbir mekan yok iken
Haremimize aldık mecman eyledik

Allahın hiçbir zaman ismi yok idi
İsmi şöyle dursun cismi yok idi
Hiçbir kıyafette resmi yok idi
Ruh verdik de tıpkı insan eyledik

Gerçek aşık böyle diyor. İnsan bu işte.

Hüseyin Dede: Gafil insanlar "allah" der göğe bakar. Arifler ise "allah" der kalbine bakar. Allah gökte değil ki, sende. Allah insanın kalbinde. O sende otağ kurmuş. Sende oturuyor allah, niye göğe bakıyorsun? Gökte ancak yıldızlar vardır.

Sen allahın evisin.

Daha evvel bu kitabı görmüş müydünüz Dede?

Ali Dede: Hayır görmedim.

Bir de Turan Dursun diye bir yazar var. Onun kitaplarını okudunuz mu?

Ali Dede: Okumadım ama almak istedim. Birisi onun Aleviliği kötülediğini söyledi, ama onu asıl hakikati söylediği için öldürdüler.

Hüseyin Dede: Kavga Pir Sultan'ları anlattı ya, ben de başka bir şey anlatayım.

Yavuz'un (Yavuz Trabzon valisiydi) babası Bektaşî tarikatına girmişti. Yavuz'a "senin baban anasını, bacısını kendisine helal yapan bir zümreye kayıt oldu" dediler. O zaman Trabzon valisi Yavuz sarayın önüne orduyla geldi. Babasını Edirne'ye bir Ermeni doktoruyla gönderdi. Abdest suyuyla babasını zehirletti. Babası da ona "sırtında çıban çıksın, ciğerlerini göre göre öl" dedi. Sonra, aynen babasının dediği gibi sırtında çıban çıktı, ciğerlerini göre göre geberdi.

Yavuz da kulaklarına mengic taktı. Fakat kendisi Alevilikle ters düşüyor, Kızılbaşlıkla ters düşüyor.

Kızılbaş dendiği zaman adam başka birşey zannediyor. Tarihte Kızılbaşlık çok kötülenmiştir, çok ezilmiştir. Bunlar anlatılmalı, bilenler yazmalı. Alevinin eğitimi yeniden hızlanmalı. İşte o zaman Türkiye için büyük bir umut doğar. ●

KAVGA'NIN NOTU: Ali ve Hüseyin Dede'lerin ecdadı ve zamanının önemli bir Alevi dervişisi olan Ali Baba ve Zaviye-i Ali Baba hakkında ayrıntılı bilgiyi önümüzdeki sayıda vereceğiz. Ali ve Hüseyin Dede'lere bu konudaki yardımlarından ötürü ayrıca teşekkür

KARŞI-DEVİRİM VE GERİCİLİK AZIYOR

BU BİZİ UYARMALI

Ethem Irmak'ın yazısı, kapitalist ve eski sosyalist ülkelerde azan ırkçı-faşist kampanyaları özetlerken, "Türkiye devrimci hareketi ders çıkarmalı" diyor

Aynen devrim gibi karşı-devrimin doğası da, onun sonul hedefine götürülmesini gerektirir. Eski sosyalist ülkelerde karşı-devrimler bunun dışında değiller. Kapitalist ülkelerde sağa kayma hızlanır, sağ içinde de şoven, faşist parti ve hareketler güç kazanırken, eski sosyalist ülkelerde de komünistlere saldırılar

azıyor.

Bu ülkelerde karşı-devrimlerle birlikte, son iki yıldır emekçi halkın çalışma ve yaşam koşulları iyice kötüleşti. Başa geldiklerinde bol bol "demokrasi" demagogisi yapan karşı-devrimci iktidarlar, artık komünist partileri bu durumdan sorumlu tutamıyorlar.

Öte yandan halkın öfkesinin

artması karşısında, halen örgütlü birer güç olarak duran eski komünist partilerin, yeniden örgütlenmeye çalışan sosyalizmden yana güçlerin, bu toplumsal muhalefeti taban edinerek güçlenmesinden korkuyorlar. Bu yüzden, komünistlere değişik gerekçelerle saldırıyı yoğunlaştırıyorlar.

Komünistlere saldırı, en ileri boyutlarda Çek ve Slovak Cumhuriyeti'nde (eski Çekoslovakya) yaşanıyor. Maliye bakanı Vaclav Klaus'un "kamuoyunu etkilemelerine izin veremeyiz" dediği komünistlerin sesini daha da kısmak için parlamentodan yasa bile geçirdiler.

Yeni yasaya göre, işçileri bakanlığının güvenlik soruşturmasından geçemeyen, devlet kademelerinde ve orduda çalışan komünistler işten çıkarılacak ve bir daha devlet kurumlarında çalışamayacaklar. Bu gelişme, yüzbinlerce komünisti ve KP sempatisanını ilgilendiriyor.

Çekoslovakya'nın ardından Macaristan geliyor. Macar parlamentosundan geçen bir yasayla, komünistler "komünizm adına işledikleri suçlardan", zaman aşımı dikkate alınmaksızın yargılanabilecek. Örneğin, 1956

karşı-devrimini bastıran komünist kadrolar savaş suçlusu gibi yargılanabilecekler. Yasa ayrıca komünistlerin devlet kurumlarından "temizlenmelerini" öngörüyor.

Sovyetler Birliği'nde ise, Rusya Federasyonu devlet başkanı Boris Yeltsin, çalışmaları daha önce askıya alınmış olan SBKP ve Rus Komünist Partisi'ni resmen yasakladı. Ağustos ayındaki "darbe" bahane edilerek çeşitli düzeylerde komünistlere karşı bir cadı kazanı kaynatılmaya başlamış durumdadır.

Faşist hareketlerin yükselişi

Yıkılan sosyalist ülkelerde anti-komünist kampanyalar yoğunlaşırken, kapitalist ülkelerde de sağ içinde gerici, şoven, faşist öğeler güç topluyorlar. Eski Demokratik Almanya, Batı Almanya, Fransa, Avusturya, İspanya gibi ülkelerde faşist örgütler, partiler yabancı düşmanı, ulusçu, ırkçı gösteriler örgütleyiyor, propagandalarına hız veriyorlar. Miltan, komünist bir solun yokluğu ortamını değerlendirmeye çalışıyorlar.

Almanya'da burjuva partilerin kanatları altında güçlenen faşist hareket, son aylarda yabancı işçilere ve Alman olmayan Avrupalı topluluklara (Polonyalılara) saldırılarını yoğunlaştırdılar. Berlin'den Salzgitter'e, Hamburg'dan Leipzig'e, Polonya sınırına dek yabancı düşmanı saldırı, cinayet, kundaklama olayları oluyor.

Polonya sınırına yakın Hoyerswerda kasabasında, faşistlerin saldırdığı yabancı işçileri yerel yönetim kasabadan uzaklaştırdı. Bu yerel "zafer" Almanya çapında faşistleri daha da azdırdı. 3 Ekim'de, Demokratik Almanya'nın ilhakının yıldönümünde faşistler yabancı işçilere karşı saldırılar düzenlediler.

Avusturya ve Fransa'da faşistler önemli siyasal güç oldular. Avusturya'da faşist "Özgürlük Partisi", Viyana belediye seçimlerinde oylarını üç kat arttırdı ve oy oranını yüzde 24'e çıkardı. Fransa'daki kamuoyu yoklamalarında, faşistlerin seçmenlerin yüzde 30 civarında desteğine sahip olduğu belirtildi. İngiltere'de de faşistler hareketlenmeye başladılar.

Bunlara Türkiye'de dinci-faşist ittifakının son seçim başarı-

BAZI OLUMLU GELİŞMELER

MOSKOVA: Sovyet komünistleri, Ekim devrimi'nin 74.yıldönümünü Moskova'da, ilk kez devletin desteği olmadan kutladılar.

Moskova'daki Ekim Devrimi kutlamaları, kentin belediye başkanı Gavril Popof tarafından yasaklanmıştı. Ancak yasağı son anda iptal etmek zorunda kaldılar. Ve, engellemelere rağmen kutlamalara 40 bin kişi katıldı.

Gelenekselleşmiş yürüyüşü Birleşik İşçi Cephesi, Leninizm ve Komünist İdealler için Birlik Hareketi ve Komünist Girişim Gençlik Örgütü düzenlemişti. Yürüyüşte onbinler, en çok şu belgileri attılar: "Komünist Parti'den ellerinizi çekin", "sosyalist vatanımızın yağmalanmasına son", "Lenin'e dokunmayın", "iktidar Sovyetler'e verilsin", "Gorbaçov ve Yeltsin görevden alınsın, yargılsın".

Ekim devrimi gösterilerine, tüm olumsuz koşullara karşın onbinlerce komünistin, işçinin katılmış

olması, Sovyet emekçilerinde Gorbaçov-Yeltsin yönetimine karşı duyulan tepkiyi gösteriyor. Hayat pahalılığı, ücretlerin düşmesi, işsizlik, yokluk, kuyruklar vb. Sovyet halkını karşı-devrime şiddetli bir öfke ile dolduruyor.

Elindeki parayla evine götürececek yiyecek bulamayan Sovyet insanı, Gorbaçov'un perestroykasının başına ördüğü çoraplardan kurtulmak için yol arayışını sürdürüyor. Doğru Marksist çizgide yeniden öne atılacak bir komünist partisinin açığa çıkabileceği dev potansiyel büyüyor.

KALKÜTA: Kapitalist dünyada en anlamlı Ekim devrimi kutlaması, Hindistan'ın Kalküta şehrinde Hindistan Komünist Partisi (Marksist)'in - CPI(M) - öncülüğünde yapıldı.

Kalküta'nın başkenti olduğu Batı Bengal eyaleti, 24 yıldır bu parti tarafından yönetiliyor. CPI(M)'nin komünist çalışmasının çeşitli yönlerinin güzel örneklerini verdiği, Hindistan'ın bu en yoksul kentindeki Lenin heykeli şu günlerde Moskova'dakinden daha dik durmaktadır.

Parti, Lenin'in konuşmalarını ve kitaplarını çoğaltmayı sürdürürken, Hindistanlı komünistler, öteki ülkelerin komünistlerini karşı-devrim ve gericiğe karşı, enternasyonal temelde birleşik savaşa çağırıyor.

POLONYA: Polonya ve Bulgaristan'da yapılan genel seçimle-

rin sonuçları, bu ülkelerde işçi sınıfının tüm olumsuzluklara karşın "sosyalizmden yana" tutum almalarını göstermesi açısından önem taşıyor.

Polonya'da 27 Ekim'de yapılan genel seçimlerde eski komünistlerin oluşturduğu Demokratik Sol İttifak az bir farkla birinci parti olmayı kaçırdı, ikinci parti oldu. Gönüllü sosyalizmden yana olan Polonyalı emekçiler tercihlerini hatırlattılar.

Ama asıl önemli gerçek, Polonya seçimlerinde seçmenlerin yüzde 57'sinin oy kullanmadır. Seçimlere katılım, yüzde 43 oldu. Halkın kapitalist reformlara olan tepkisini anlatan bu gelişme, emperyalizmin ve karşı-devrimcilerin büyük bel bağladığı seçimlerin meşruiyetinin de ölçüsünü anlattı: Walesa ve yandaşları, halkın gözünde gayrimeşrudurlar!

Siyasal güç dengelerinin nasıl hassas bir terazi üzerinde durduğunun bir başka göstergesi de parlamento 20 partinin girmiş olması ve bunların en büyüğünün ancak yüzde 12,3 oranında oy almış olmasıdır. Karşı-devrimin güçlü bir iktidara ihtiyacı var. Ama kapitalist restorasyona tepki duyan halk, onlara bu izni vermiyor. Parlamento dışında dev bir muhalefet potansiyeli birikiyor.

BULGARİSTAN: Bulgaristan seçimlerinde de eski komünistlerin Sosyalist Parti'sinin oyların

üçte birini alması, (en çok oyu alan Demokratik Güçler Birliği'nden yüzde bir daha az oy) Bulgar işçi sınıfının ısrarla sosyalizmden yana tercih yaptığının bir göstergesidir. İşçi sınıfı sosyalizmde direniyor ve mevzileri korumaya çalışıyor, ama eski komünistler pek bu istemlere uygun tutum alamıyorlar.

Bu arada Bulgaristan'daki Türklerin partisi olan *Hak ve Özgürlükler Hareketi*'nin seçim başarısı, hem ulusal sorunda komünistlerin yaptığı hatalarının boyutunu, hem de karşı-devrimle birlikte ulusçuluğun şiddetle azdığını anlattı.

VİETNAM: Sosyalizme bağlılıklarını sürdürdüklerini ilan eden Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti ile Çin Halk Cumhuriyeti arasında yakınlaşma ilerliyor. Her iki ülkenin komünist partileri, sosyalist Küba'yla sıcak ilişkiler sürdürmeye de özen gösteriyorlar.

Bütün bunlar, bugünkü karşı-devrim ve gericilik koşullarında çeşitli olumlu gelişmelerdir. Sosyalizm direnmekte, sosyalist ülkelere işçi sınıflarının önemli kesimleri, Marksizm-Leninizmin onurlu sancağını yüksekte dalgalandırmaya kararlı olduklarını duyurmaktadır. ●

sını eklemeliyiz.

Bu gelişmeler, bir yandan sosyalist ülkelerde karşı-devrimlerle, bir yandan da kapitalist ekonomilerin dünya çapında derinleşen ekonomik bunalımıyla bağlıdır. Sınıf çatışması dünya ölçeğinde büyümekte, derinleşmektedir. Milyonlarca emekçinin hoşnutsuzluğu artmaktadır.

Ortam, karşı-devrim ve gericiliğe karşı kararlı bir yıpratma savaşı verecek örgütleri gerektiriyor. Bu alternatifin öne çıkmadığı yerde, faşist hareketler yığınların öfkesini şoven-ırkçı kanala akıtmaya çabalyorlar.

Dünya işçi sınıfının ve emekçi halkların faşizme, emperyalizme, ulusçuluğa ve ırkçılığa karşı, devrim ve sosyalizmden yana, enternasyonalist mücadelesinin önemi hızla artmaktadır. Ve gelişmeler, şu sıralarda Kürt ulusçuluğunun kuyruğuna takılmayı "devrimci tutum" sayan Türkiye devrimci hareketinin ders çıkarmasını, Türkiye işçi sınıfının gücüne, bilincine ve sağduyusuna yaslanmayı artık öğrenmesi gerektiğini anlatan uyarılardır. Ters tutum, devrimci hareketteki çürümeyi ve erimeyi ancak hızlandıracaktır. •

Küba: Sosyalizmle ileri!

Yusuf Vurgun, ekim ayında yapılan Küba Komünist Partisi 4.Kongresi üzerine yazıyor

Küba Komünist Partisi 4.Kongresi, 10-14 Ekim 1991 tarihinde Santiago de Cuba'da 1667 delegenin katılımıyla yapıldı.

Sosyalist sistemin çöküşüyle birlikte Küba'nın içine girdiği ekonomik bunalım ve ABD'nin ekonomik-politik kuşatması iyiyece ağırlaştırması koşullarında, emperyalist basın kongrenin toplanabileceğine pek ihtimal vermiyordu. Batılı yorumcular, Fidel Kastro'ya iktidarda en fazla 2-3 yıl ömür biçiyor ve "yapılsa bile bu komünistlerin son kongresi olacaktır" diyorlardı. Bu bakımdan, emperyalizmin uğursuz beklentilerinin tersine, kongrenin sarsıntısız yapılabilmiş olması bile büyük bir başarıdır.

Küba'nın içinde bulunduğu bıçak sırtı durumu, kongrenin ilk günü yapılan şu açıklama çok iyi anlatıyor: "Devrimci Silahlı Kuvvetler Bakanı Raul Kastro ve İçişleri Bakanı Abelardo Ibarra dahil olmak üzere pek çok seçimli delege, ülkenin savunmasını aksatmamak için görevleri başında olacaklar ve kongrede hazır bulunmayacaklardır." Daha sonra Raul Kastro, kongrenin üçüncü günü bir süre çalışmalara katılabildi.

Küba KP Kongresi, bu zor dönemde partinin merkezi yapısını güçlendiren tüzük değişiklikleri yaptı. Parti ile devlet aygıtının birbirinden ayrılması, toplumda demokrasinin geliştirilmesi yönünde bir dizi önlemler görüldü. En yüksek iktidar organı olan Ulusal Meclis'e halkın kendinin gösterdiği adayları doğrudan seçmesi kabul edildi.

Kongre gizli oyla 225 kişilik merkez komitesini seçti. Merkez komitesinin %53'ü yeni üyelere oluştu. Merkez Komitesi, Fidel Kastro'yu birinci, Raul Kastro'yu da ikinci sekreter olarak seçti.

Fidel Kastro, ilk oturumunda kongreye yazılı olmayan bir rapor sundu. Kastro raporunda, Sovyetler Birliği'ndeki gerileme ve Doğu Avrupa ülkelerindeki çöküşle birlikte bu ülkelerle olan ticaretin durma noktasına geldiğini, bunun Küba ekonomisinde vahim sonuçlara yol açtığını ayrıntılı bir dökümlle anlattı.

Kastro, bu ülkelerin daha önce imzalanan 5 yıllık ticaret anlaşmalarına uymamalarından ötürü, petrol başta olmak üzere ekonominin çarklarını döndüren bütün girdi mallarının yedek parça akışının kesintiye uğradığını, yatırımların asgariye indiğini, yiyecek sıkıntısının baş göstermesiyle pek çok tüketim malını karneye bağlamak zorunda kaldıklarını söyledi.

Kastro, gönüllü emeğin rolüne, halkın yaratıcı gücüne, bilimsel-teknolojik çalışmaların önemine vurgu yaptı. Eldeki kısıtlı yatırım olanaklarını bilim-

sel-teknolojik çalışmalara, özellikle bio-teknoloji alanına yönelttiklerini, öteki alanlara yabancı sermayenin katılımını sağlamaya çalıştıklarını, özellikle turizm sektörüne yabancı sermayeyi çekebildiklerini rapor etti. "Yabancı sermaye ile ortak girişim, Marksizm-Leninizm, sosyalizm ya da devrimin hiçbir ilkesiyle çelişmez, ama belki duygusallıkla çatışabilir" dedi.

Kastro, 3 Kasım 1991 tarihli *Granma*'da yayınlanan konuşmasında bu konudaki görüşlerini özetle şöyle dile getirdi:

"Birçok alanda yabancı sermaye ile işbirliği biçimlerini araştırıyoruz. İlkemiz şudur: Fabrikalarımız ve işgücümüz var ama hammademiz yok. Fabrikaları üretime sokmanın yolunu bulmalıyız.

"Eğer birisi çıkıp 'hammaddeyi ben bulacağım, ürünü ortaklaşa satarız, kârımı da alırım' derse, biz bu öneriyi inceleriz ve bir anlaşmaya varırız.

"Bizden hammadde alan birisi, 'bu hammaddeyi ülkenizde işlemek için fabrika kurmaya hazırım, ama %50'den fazlasını isterim' derse, biz de 'tamam, fabrikayı kur, inşaatını yapar, işgücünü sağlarız' deriz.

"Başka bir örnek: Denizde petrol aramayı bilmiyoruz. Karada yapabiliyoruz ama o da şimdilerde çok kısıtlı. Çünkü Sovyetler'den artık motor, sondaj aleti, ekipman, boru vs. gelmiyor. Bazı kıyılarımızda petrol umudu var.

"Şimdi bir şirket gelip, riski

üzerine alarak denizde petrol aramak istediğini, eğer bulursa ortak işletebileceğimizi söylerse, önümüze iki seçenek çıkar: Ya petrol olduğu yerde durur, ya da yabancı şirketle ortaklık kurar petrol ararız. Doğrusu bu ikincisi değil mi?

"Bazı ortaklıklarda %50, bazılarında %40, bazılarında %50'den fazla paya sahibiz. Her durumu kendi içinde ayrı ayrı değerlendiriyoruz.

"Yabancı sermayeye açığız. Yabancı sermaye sosyalizme ters değildir. Hele devrimin içinde bulunduğu bu koşullarda hiç değildir.

"Lenin, Bolşevik devriminin olduğu zamanki ilk düşüncesinde Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin acilen inşasını önermedi. (...) Hatta Lenin, proletaryanın önderliği altında kapitalist gelişmenin teorisini yaptı. Bunu hayata geçirmek mümkün olmadı. Çünkü, müdahaleler ve savaş gibi sorunlar yüzünden bu fikirlerin bazıları, içinde gerçekleştirilebileceği ortamı bulamadı.

"Bizim yaptığımız ise, devrimin, halkın ve proletaryanın, kısaca partinin önderliğinde, yabancı sermayenin katılımıyla belli programlar gerçekleştirmek, belli gelişmeyi yakalamaktır."

Fidel Kastro'nun bu konuşması, Kübalı komünistlerin, tüm dünyayı saran şu karşı-devrim ve gerici dönem, Marksizme ve sosyalizme karşı girişilen saldırıları kendi ülkelerinde yaratıcı Marksizme sarılarak göğüsleme yolunu seçtiklerinin bir kez daha belgelenmesidir. •

PAUL ELUARD

Nazlı İskender, 18 Kasım 1952'de ölen
komünist Fransız şairi Paul Eluard'ı
tanıtıyor

Haksızdan iğrenmeyen daha iğrençtir!

Öyle bir cümleyle başlamalıyım ki, okuyan vurulmalı. Tam da Eluard'ın şiirlerini okuduğumda benim vurulduğum gibi. Öyle anlatmalıyım ki, şiirlerindeki umudu ve canlılığı verebilmeliyim.

Paul Eluard, gerçeküstücü Fransız şairi. Büyük direnişçi, komünist. "Bir bilgi aracı, dolayısıyla da, hem savunma hem fetih aracı olan gerçeküstçülük, insanın köklü bilincini gün ışığına çıkarmaya çalışır. Düşüncenin herkesin ortak malı olduğunu kanıtlamaya, insanlar arasındaki ayrımları azaltmaya uğraşır ve bunun için de, eşitsizlik, aldatmaca ve alçaklık üstüne kurulmuş bir düzene hizmeti kabul etmez." (*Saf Şiir Yoktur*. De yayınevi, Mart 1984)

Eluard da içinde yaşadığı düzene hizmet etmedi, komünistliği seçti. Bir sözcük vardı, onu her duyduğunda ürperten, umutların en büyüğünü veren bir sözcük: Kardeşçe yaşam.

İkişer ikişer gideceğiz amaca birer birer değil
Herkesi anlayacağız ikişer ikişer anlarken birbirimizi
Hepimiz seveceğiz birbirimizi ve çocuklarımız gülecek
İçinde bir yalnızın ağladığı kara öyküye.

14 Aralık 1895, Eluard Fransa'nın Saint-Denis kentinde doğdu. Asıl adı Eugene-Emile-Paul Grindel. Ailesi Paris'e taşınınca öğrenimine orada devam etti. Bir akciğer kanaması geçirince öğrenimini yarım bırakıp Clavadel sanatoryumunda tedavi gördü. Orada Helene Dimitrovnia Diakonova Gala'yla tanıştı ve aşık oldu. 1913'de *İlk Şiirler* adıyla ilk kitabını yayınladı. 1914'te I.Dünya Savaşı'nın başlamasıyla askere alındı. Kendi eliyle 17 tane yazıp çoğalttığı *Ödev* (Devoir) adlı kitabı savaş yıllarına rastlar ve Paul Eluard adını kullandığı ilk kitabıdır. Daha sonra Zürih'de *Dada 1* adlı bir dergi yayınlanır ve Eluard Dada'cılara katılır. O dönemde Tristan Tzara, Andre Breton ve Aragon'la tanışır. Gala'yla evlenmiş, bir kızı olmuştur. *Barış için Şiirler* kitabı yayınlanır.

Bütün mutlu kadınlar
Kavuştu kocasına - adam güneşten geliyor
Sıcaklık getiriyor bir nice
Gülüyor günaydın diyor tatlı tatlı
Kucaklamadan önce meleğini

Daha sonra Dada akımından ayrılan

Eluard ve diğerleri Andre Breton'un çevresinde toplandılar. Bu sıralarda Paul Eluard çelişkiler içindeydi. Kendi deyimiyle "herşeyi silmek" amacıyla 1924 yılında Marsilya'dan bir gemiye binip Uzak Doğu'ya yola çıktı. Aynı yıl Paris'e dönüp *Gerçeküstücü Devrim* dergisinin ilk sayısını çıkardı. Artık çelişkilerinden sıyrılmış, ne istediğini bilen bir insandı. Ağustos 1926'da Fransız Komünist Partisi'ne üye oldu. Bu tarihten ölümüne dek inancı uğruna savaştı. II.Dünya Savaşı sırasında "Özgürlük" adlı şiirini bildiri haline getirip direnişçilere dağıttı. 21 kıtadan oluşan bu şiirin son bölümünde Eluard şöyle diyordu:

Ve bir sözün gücüyle
Yeniden başlıyorum yaşamaya
Seni tanımak için doğmuşum
Sana ad koymak için
Özgürlük.

Paul Eluard toplumcuydu, kardeşçe yaşama ve komünizme inanmıştı. 1936 Londra konferansında inancını şöyle anlatıyordu:

"Umutsuzluk ve karamsarlığın en yoğun olduğu zamanlarda bile bu düşmanlar karşısında hiçbir zaman bütünüyle yalnız kalmadık. Bizi küçük düşürmek, yıldırma, zincire vurma, geriye döndürmek için bugün toplumumuzda herşey, attığımız her adımda karşımıza dikiliyor. Yine de, bütün bizim gibilerle birlikte, burjuvazinin yıkımına, onun iyilik ve güzellik anlayışının yerle bir edilmesine çalıştığımız için, Engels'in deyimiyle başlarının belası olduğumuzu gözden uzak tutmayalım.

"Bizim karşı koyduğumuz iyilik ve güzellik, mülkiyet, aile, din ve vatan kurumlarının boyunduruğundaki iyilik ve güzelliştir. Ozanlığın onurundaki ozanlar, tıpkı proleterler gibi, sömürülmeyi kabul etmez. Gerçek şiir, kendi düzenini ve prestijini ayakta tutmak için bankalar, kışlalar, hapishaneler, kiliseler ve kerhaneler kurmaktan başka birşey bilmeyen ahlak anlayışını kabul etmeyen herşeyin içinde var-

dır." (agy)

Paul Eluard özgürlüğü sevdi, doğayı, insanları sevdi, insandı. Aşık olmaktan da utanmadı:

Yaşayabileceğim ben sensiz
Yaşayabileceğim tek başıma

Kim söylüyor
Kim yaşayabilir tek başına
Sensiz
Kim

Umursamadan herşeyi
Umursamadan seni

İlerlemiştir gece

Bir kristal kitle gibi
Karşıyorum geceye.

Eluard'ın şiirleri yalındır, ne söylemek istiyorsa onu söyler, dolambaçlı yollara sapmaz. Burjuvazinin oyunlarına, onu destekleyenlere ya da tepki göstermeyenlere de kinini saklamamış, şiirlerinde haykırmıştır.

İğrenmesine iğrenirim ya kentsoyluların egemenliğinden
Polislerin papazların egemenliğinden
Daha bir iğrenti verir bana iğrenmeyen adam

Benim gibi
Kendi güçlerinden.

Paul Eluard'ı, onun dizeleri, sözleri dışında anlatmak güç. Bu nedenle, yazıyı onun sözleriyle bitiriyorum:

"Yüzyıldan fazladır ki ozanlar, üstünde olduklarını sandıkları tepelerden indiler. Sokaklara çıkıp insanlar arasına karıştılar, efendilerine dikildiler, artık tanrıları yok, aşkın ve güzelliğin dudaklarını öpmekten korkmuyorlar, mutsuz topluluğun başkaldırı türkülerini öğrendiler ve bıkmadan usanmadan ona, kendi türkülerini de öğretme yollarını arıyorlar.

"Alaylara, alaylı gülüşlere pek aldındıkları yok, bunlara alıştılar, artık herkes adına konuştuklarına güvenle inanıyorlar, artık onlar için bilinçliler. (1936 Londra Konferansı) ●

“Dertlerden bir dert seç kendine”

Mevlana Celaleddin Rumi (1207-1273), Sünnilikle Sufizm arasında köprü kurmaya çalışan, başka bir deyişle Sünnilikle uzlaşan Sufizmin, Bağdat okulunun ılımlı mistiği Gazali'den sonra dünyada önde gelen temsil-cilerindedir.

Moğolların önünden ailesi ile birlikte Belh'ten (bugün Afganistan sınırları içinde) kaçan babası Bahaüddin Muhammed Velede, Mekke ve Medine'yi ziyaret ettikten sonra, 1221-1222'de Alaeddin Keykubat'ın çağrısıyla Anadolu'ya gelir. Belh'te vaiz olan Velede, ölene kadar Konya'da müderrislik yapar.

İlk öğrenimini babasından alan Mevlana, 1230-1231'de babasının ölümünden sonra, bir süre onun izinden yürüdü, vaazlar verdi. Ardından babasının müridi Termisli Burhaneddin'den ders aldı. 38-40 yaşlarında, sonraki yaşamında büyük bir önem taşıyacak olan Tebrizli Şems ile tanıştı.

Mevlana'nın uzlaşmacılığı

Mevlana Celaleddin Rumi, genellikle *uzlaşmacıydı*. Onun uzlaşmacılığı egemenle, zalimle, suçluyla, sömürücüyleydi. Ezilen sınıfı toparlamaya, birleştirmeye yönelik değildi. Felsefesi, egemen sınıf ile ezilen sınıfın uzlaşmasını önerir. İnsanın ölümlü ile ölümsüzü, iyi ile kötüyü birleştiren bir varlık olduğunu anlatırken, Mevlana, “burada bir alem, orada bir alem. Ben ortada, eşğin üstünde durmaktayım” der.

Mevlana ve onun ölümünden sonra oğlu Sultan Velede'nin kurduğu Mevlevi tarikatı, Selçuklu sarayıyla, egemen sınıfla sıkı ilişki içindeydi.

Saray çevresi, hem Selçukluların, hem Mevlevilerin başkenti olan Konya'da bol akşam yemeği eşliğinde Mevlevi semalarını “tören” şeklinde seyrediyordu. Bu sema gösterilerine kadınlar alınmıyordu.

Selçuklu egemen sınıfı Mevlana'ya büyük sevgi duyuyordu. Gordlevski'nin, buna *Aflâki*'den aktardığı örnekler şöyle:

“İ. Alaeddin Keykubat, kısa sürede Celaleddin Rumi'nin babası Bahaüddin Velede karşısında eğilmiş ve ona hükümdar saygısı göstermeye başlamıştır. Sultan IV. Rükneddin Kılıçarslan (Ak-saray'da boğularak öldürülmüştür), Celaleddin'i 'baba' olarak

yüceltiyordu. Onun annesi Gürcü Tamara (Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in eşi), Celaleddin Rumi'ye, derin saygı duyuyordu. Celaleddin'in portresinin yapılmasını buyuruyor, Konya'dan bir yerden bir yere giderken portreyi yanında taşıyordu. Ona pahalı giysiler alıyordu... Ve onun giysileri pahalı fiyata satışa çıkarılıyordu” (*Anadolu Selçuklu Devleti*)

Mevlana, şiirle-nde, konuşmalarında Anadolu halkının dilini (Türkçe) kullanmıyordu. Egemen sınıfın beğenisini kazanmış ve resmi dil olarak halka benimsenilmeye çalışılan Farsçayı kullanıyordu. Oğlu Sultan Velede de küçük bir Türkçe divanı dışında yapıtlarında Farsça kullandı. Ondaki Ulu Arif Çelebi'nin de tüm şiirleri Farsça'dır. Bunlar, Mevlana soyunun dilde bilinçli tercihi anlatır.

Mevlana, Türkleri aşağılardı. Onun bu yanı, “tüm insanlığa sesleniyorum” iddiasıyla çelişmektedir. Bu çelişki Türklerle karşı duygularını ve davranışlarını dile getirirken daha açık olarak görülmektedir.

R. Yürükoğlu'nun *Okunacak En Büyük Kitap İnsandır* adlı kitabında da belirtildiği

Mevlana'nın sahte “hümanizmi”nin kökünde ezilen sınıfların egemen sınıfa hoşgörü göstermesi vardır. Mevlevilik, orta sınıfın egemenlerle uzlaşan ideolojisidir. Oya Hisarlı yazıyor

gibi, Mevlana soylulara, işçi olarak bile Türkleri değil, Rumları kullanmasını sağlık verir. “Çünkü” der, “yapıcılık değil, yıkıcılık Türklerin özelliğidir”. “Etrak-ı bi-idrak” (kavrayışsız Türkler) sözü onundur.

Mevlevilerde Türklerin aşağılanması o düzeydeydi ki, Mevlana başta olmak üzere Mevleviler, evliliklerini bile özellikle Türklerle yapmamaya özen gösteriyorlardı. Mevlana'nın eşi Kira Hatun, Sultan Velede'nin eşi Kiraga Hatun Rumdu. Mevlana'nın kızının lakabı Efendipula, torununun kızının adı Despina'ydı. Rumlarla yapılan evlilikler, saray (egemen sınıf) çevresinde de çok yapılan, destek gören, tercih edilen evliliklerdi.

Bu yaklaşım, Mevlevilerin “kaba hayvanlar”, “kavrayışsız Türkler” dedikleri Türkmen göçerlerine ve onların öncülüğünü yapan Babailere düşmanlığını da iyi

anlatmaktadır.

Mevlana'nın “hümanizmi”

Selçuklu sarayından maddi-manevi destek gören Mevleviler, *haksızlıklara karşı* din, dil, ırk farkı gözetmeden mücadele için biraraya gelen ve saraydaki egemen sınıfa ayaklanan Türkmen “baba”larına düşmanca baktılar. Hatta Mevlana'nın oğlu Sultan Velede, ayaklanmaya katılan tüm Türkmenlerin öldürülmeleri yönünde çağrı yaptı.

Halk önderleri Alevilerin, Bektaşilerin katledilmelerinde, kıyımlarda Mevlevilerin parmağı oldu. Bektaşilerden etkilenen Ahi Evran'ın öldürülmesinde Mevlana'nın adı geçer. (Nejat Birdoğan, *Anadolu'nun Gizli Kültürü Alevilik*)

Bu nasıl insan sevgisidir? Bunun bir tek cevabı olabilir:

Mevlana'daki “hümanizm”, Alevi-Bektaşî öğretisindeki gibi gerçek bir İNSAN SEVGİSİ *değildir*. Oadaki bu öge, egemen insanın ezilen insan tarafından hoş karşılanmasına, halkın egemen sınıfa hoşgörü göstermesine yöneliktir. Ezilenlerin haksızlıklara karşı başkaldır-

masının önünü tıkamaya yöneliktir.

Gerçekten Mevlana, ezilenlerin ezilmekten rahatsız olmamalarının felsefesini yapmıştır. Ona göre insanlar acı çekmeli, sıkıntı çekmeli ve bu durumdan mutlu olmalıdırlar.

“Mercandan da, taştan da sıkıntı çekmek gerek. İnsan, ya erkekçe, erkek kılıklı yaşamalı, ya da bin türlü utanç verici hallere katlanmalı.”

“Git kendine dert ara, dert bul, dertlerden bir dert seç kendine. Çünkü yaşamak için bundan gayri çare yoktur. Bahtın yarolmadı diye üzülme sakın. Ancak derdin yoksa o zaman üzüntü göster.” (*Divan*)

Bu, Mevlana'nın felsefesinde kilitli. Dolayısıyla, halkın içine giremeyen bu felsefe, Konya gibi, sarayın etkisinin çok olduğu birkaç büyük şehire kısıtlı kaldı.

Yoksulları egemen öğretile uzlaşmaya çekmeye çalışan özelliği, Mevleviliğin Alevilik-Bektaşilikle sürekli çatışmasını getirmiştir. Bektaşiler, Mevleviler gibi uzlaşmacılığı, iki yüzlülüğü simgeleyen “ne olursan ol gel” belgisini kullanmamışlardır. Onlar, tam tersine, “dizlerinle değil, kalbinle bağlan da gel”, “gelme gelme, dönme dönme” belgileriyle, kavgadan dönmeyen halkın inancını dile getirmişlerdir.

Yönetimden yana tavır almak o kadar içlerine işle-miş ki, günümüz aristokratları, bürokratları, oportünistleri gibi, yönetim el değiştirdikçe hemen “yeni”den yana oluveriyorlardı. Anadolu Moğol istilasına uğradığı zaman, Mevlana “sizi bize Allah gönderdi”deyip, Moğolların gelişine alkış tutmuştu. Bu “kıvraklık”, Mevlevilerin görkemli yaşantılarını kesintiye uğratmadan, varolan toplumsal ve siyasal düzenin korunması çalışmalarının sürmesini sağlıyordu.

Selçuklu ve Osmanlı egemen sınıfları gibi, Türkiye egemen sınıfı da Mevleviliğin bu rolünü görüyor. Alevilik bilinci yükseldikçe devlet yayınlarından “komünizme karşı Mevlevilik” ilaçları çıkması bundandır. Mevlevi düşüncesi, Mevlevilik tarihinde olduğu gibi bugün de egemen sınıfın yanındadır. Onun “ezilmişliğinizden mutlu olun, haksızlıklara karşı sesinizi çıkarmadan, gelin dönenleri seyredin” çağrıları, bugün de halktan yalıtılmıştır. ●

ŞEYH BEDREDDİN'İ ANIYORUZ

“Eşitlik, sevgi, dostluk için”

Anadolu'nun yetiştirdiği büyük düşünür Bedreddin Mahmud Bin Kadı-i Simavna, ya da Simavna Kadıoğlu Şeyh Bedreddin, 1358-1417(1420) tarihleri arasında yaşamıştır.

Dimetoka fethinde dedesi şehit düşen Bedreddin'in babası, fetihten sonra Dimetoka beyinin kızıyla evlendi. Annesi sonradan müslüman oldu. Babası ise (Dimetoka ile Edirne arasında kalan) Simavna'ya kadı atandı.

Simavna'da doğan Bedreddin, dini eğitime babası Kadı İsrail'den ve Molla Yusuf'tan aldığı bilgilerle başladı. 20 yaşlarında Bursa ve Konya medreselerinde Müderris Feyzullah gibi dönemin tanınmış alimlerinden fıkıh, mantık ve astronomi dersleri aldı.

Bedreddin, daha sonra o dönemin bilim merkezi olan Kudüs'e giderek İbn-i Aklân'ın öğrencisi oldu. Mescidi Aksa'da, Mekke'de Şeyh Zeylai'den, Şeyh Ekmelüddin Babarti'den ders aldı. Mısır saraylarında şehzadelere, Memluk sultanı Berkük'un oğlu Ferec'e dersler verdi.

Bedreddin'in, Şeyh Ekme-lüddin'den aldığı dersler, onda İslamda yenilenmenin zorunluluğunu savunan görüşlerin oluşmasına basamak oldu.

Bedreddin'in düşüncesini asıl etkileyen Şeyh Hüseyin Ahlati'dir. Ahlati'den önce tasavvufu inkar eden Bedreddin'in düşüncesi, Ahlati'yle birlikte köklü bir değişiklik geçirdi.

Geçirdiği köklü değişikliği gösteren olaylardan biri, kendi yazdığı ve bir üstün din bilgini olarak ün salmasını sağlayan kitapları (48 tane olduğu söylenir) “yanlış olduğu” için Nil nehrine atması, Ahlati'ye deriş olmasıdır.

Ahlati'nin ölümüyle tekkesinin başına geçen Bedreddin, bu tarihten sonra “Şeyh Bedreddin” olarak anılmaya başladı. Adı, çok değerli bir alim olarak Osmanlı ülkesinde de duyuldu.

Timur'un Anadolu'yu istilası sırasında Anadolu'ya dönen Şeyh Bedreddin'in yaşadığı dönemde Osmanlı devleti hızla merkezi feodal bir devlet olarak yükseliyordu.

Merkezi iktidarın güçlenmesiyle halkın üzerindeki bas-

kı da artıyordu. Sünnilik dışında bir yolu savunma, salt dini inanış açısından değil, kamu düzeni açısından da başkaldırı sayılıyordu.

Şeyh Bedreddin, Fetret Devri'nin taht mücadeleleri sırasında Edirne'de hükümdarlığını ilan eden Musa Çelebi tarafından kazaskerliğe getirildi. Üç yıl süren bu görevi sonunda Musa Çelebi'nin öldürülmesiyle İznik'e sürüldü.

Bu olayların ardından müritlerinden Börklüce Mustafa 5 bin, Torlak Kemal 2-3 bin Bedreddin eriyle ayaklandı. Üzerlerine gelen orduları yenen Bedreddin erleri sonunda Şehzade Murad'ın ve Bayezid Paşa'nın komutası altındaki Osmanlı gücüne yenildiler. İşkenceyle öldürüldüler.

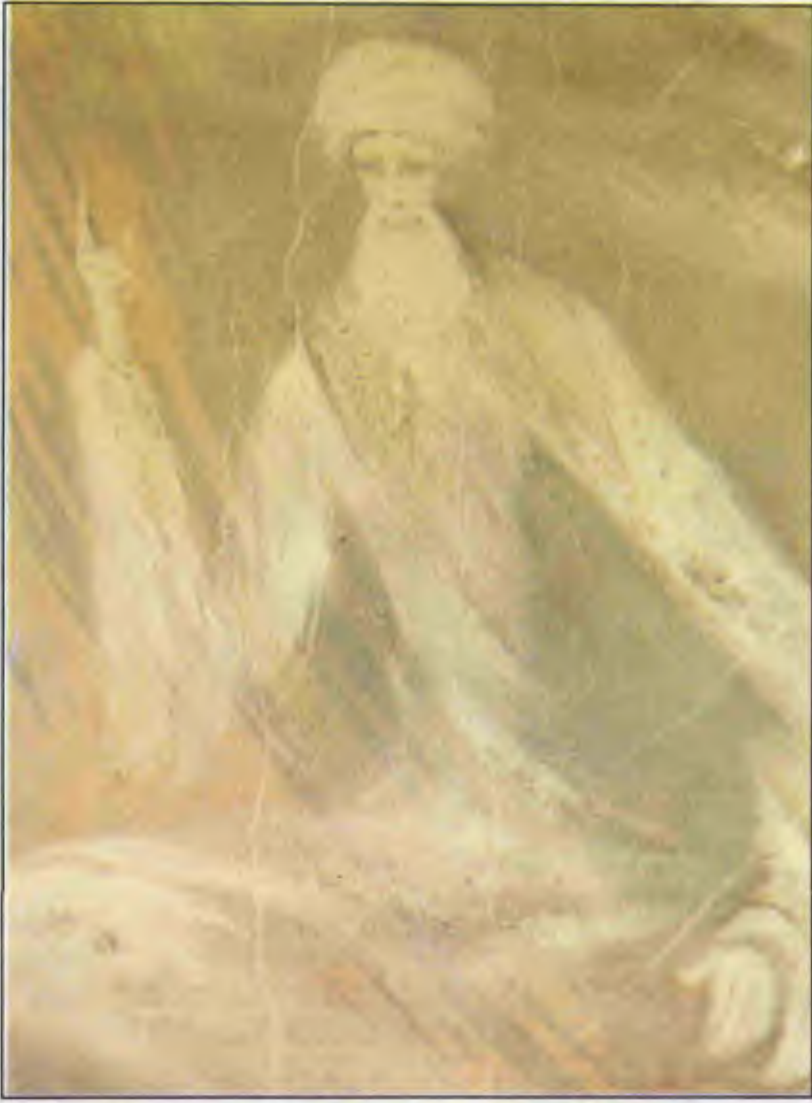
Ardından Şeyh Bedreddin de düşmanın eline geçti ve Serez'e getirildi. Serez'de onu bir ulema gurubu yargıladı. İranlı ulemadan Mevlana Haydar-ı Herevî'nin verdiği “malı haram, kanı helal”dir fetvasıyla Serez çarşısında asıldı. Aralık 1417(1420).

Şeyh Bedreddin'in dil, tasavvuf, fıkıh konularında yazdığı *Letaif'ül İsharat*, *Cami'ül-Fusüleyn*, *Teshil*, *Ukud'ül Cevahir*, *Geragül-Fütuḥ*, *Meserret'ül Kulub* gibi yapıtları vardır. En ünlü yapıtı *Varidat*'tır.

Varidat'ta tanrıya ilişkin yaklaşımlar, Sünni İslamın yorumuna tamamen terstir. Şeyh Bedreddin'e göre Tanrı insanın özündedir.

Kıyamet olmayacağı gibi, cennet ve cehennem de bu dünyadaki iyi ve kötü hareketlerin, ruhlardaki acı ya da tatlı etkileridir. Cisim ortadan kalkarsa, ruhlardan iz kalmaz. Yani öldükten sonra dirilme olmayacaktır. Tanrı hiçbir varlıktan yapısında olmayan bir şeyi isteyemez.

Bedreddin'e göre, dünya tanrının ve bütün insanlar da tanrının yarattığı varlıklar olduğuna göre, insanlar dünya-

Seher Doğan, 600 yıl öteden günümüze taşan Anadolu'nun büyük düşünürü Simavna Kadıoğlu Şeyh Bedreddin'i anlatıyor

dan ortak-

Şeyh Bedreddin'in dünya görüşü

dan ortaklaşa yararlanmalı, kimse kimseyi sömürmemelidir. Bu kurallara karşı çıkan dine karşı çıkmış sayılmalıdır.

Burada, sınıf mücadelesinin din örtüsü altında yürütmekte olduğunu görüyoruz. O, ezen-ezilen ilişkisine karşı çıkmaktadır.

Şeyh Bedreddin'in toplum düzenini, aile kurumunu, mal varlığını konu eden görüşleri, üzerinde en çok durulması gerekenlerdir. Günümüzden 600 yıl önce yaşamış birinin ortak mülkiyeti, eşitlikçi bir düzeni savunmasını tekrar tekrar vurgulamamak imkansızdır.

19.yüzyıl Osmanlı tarihçilerinden biri, Bedreddin erlerinin savunduğu görüşleri şöyle anlatıyordu:

“Esas vazırları şu idi: “Servet ve mahsulât-ı arziye cümlelerin müşterek hakkıdır. İnsanlar müsavirdir. Birinin servet cem ve idharile diğerlerinin ekmeğe bile muhtaç kalmaları maksud ilâhiye münafidir. Yalnız nikahlı kadınlardan başka dünyada herşey müşterek olmalı. Allah kanunlar vaz'etmiş. Onlardan istifade için de akıl ve iz'an vermiştir. Kendi aklının muhiti dairesinde herkes evâmîr-i ilâhiyeyi kabul eder. Birinin muhiti, itikadı diğerininkine benzememek iddiasile icbar icrası emir ve maksadı ilâhiye münafidir. Çünkü fikir ve vicdan bir aheng-i tabiat mahsulüdür. Cebrin tesirinden masumdur. Bunun için islâm, hristiyan, musevî, mecusi hep Allah kuludur, birdir, kardeşler. Beyinlerinde mu-

habbet ve uhuvvet şarttır. İhtilât ve muhabbetleri sayesinde hak batıla galebe eder. Matlûb-u esasî gürültüsüz kendiliğinden hasıl olur.

“Hükûmet ise zulüm ve tegallüp mahsulüdür. Onun tecavüzlerini hoş görmek, maksud-u Hâlika münafî emirlerine itaat etmek caiz değildir. Heyet-i İdare, Zaman-ı Saadet'de olduğu gibi millet tarafından intihab olunmalı. Saray, saltanat, muharebe, asker hep zulümdür. Tekkeler, dervişler, ulemâ onlar da zulüm ve tegallüp eserleridir. Herkes hüriyet-i tamme üzere fikir ve meslek-i zatide bulunmalı.” (Dağıstanlı Murat Bey, *Tarih-i Eb-ül Faruk* c.5, aktaran A.Cerrahoğlu, *Şeyh Bedreddin ve Türkiye'de Sosyalizm Hareketleri*, 1966)

Murat Bey, Bedreddin'in merkezi görüşlerini güzel özetliyor. Yeryüzünün bütün insanların ortaklaşa yararlanması gereken bir alan olduğunu vurgulayan Şeyh Bedreddin, insanlar arasında mal varlığının da eşit olmasını savunur. Başlıca değer kaynağı emektir. Bütün insanlar eşit oranda çalışmalı, üretilenlerden yine eşit oranlarda faydalanmalıdır. Bedreddin'in düşünceleri komünist bir öz taşımaktadır, materyalisttir. Onun görüşleriyle, sosyalizm öğretisi arasında büyük ortaklıklar vardır.

Bu büyük düşünürde, erkek egemenliği insan varlığına aykırıdır. Bütün toplum kurumlarında kadın-erkek eşitliği uygulanmalıdır.

Bedreddin'in eşitlikçi, ortak mülkiyetçi görüşleriyle *Babailik-Bektaşilik* arasında belirgin bir fark yoktur.

Ölümünün ardından adına Simaviye denilen bir tarikat kurulan Şeyh Bedreddin'in görüşleri, çağlar boyunca etkili olmuştur. Bedreddiniler, Şeyh Bedreddin'in öldürülmesinden iki yüz yıl sonra Celali İsyanlarında önemli rol oynamışlardır. Egemen sınıf da, Bedreddinilere sürekli zulüm yapmaktan geri durmamıştır. Alevileri yoketmek için uğraşan Osmanlı padişahlarının, onların Bedreddinilerle yakın işbirliği içinde olduklarını tespit etmiş oldukları kayıtlardan anlaşılmaktadır.

Baskı ve horlama bugün de sürüyor. Ama Bedreddin'in düşünceleri yok edilemiyor. Hacı Bektaş'ın, Şeyh Bedreddin'in düşünce ve mücadeleleri, bugün Türkiye işçi sınıfının devrim ve sosyalizm kavgasında yaşıyor. ●